

Genclere
Pırlanta
Ölçüler
2

*Gençlere
Pırlanta
Ölçüler*

- 2 -

G e n ç l e r e
P ı r l a n t a
Ö l ç ü l e r

2

Gençlere Pırlanta Ölgüler - 2

Copyright © Mustu Yayınları, 2010

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş.'ne aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş.'nin önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Bu kitap yayınevimiz tarafından muhterem M. Fethullahî Gülén Hocaefendi'nin eserlerinden derlenmiştir.

Editör
Aslı KAPLAN

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Bekir YILDIZ

ISBN
978-605-5886-94-3

Yayın Numarası
468

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan A. Ş.
TS EN ISO 9001:2000
Ser No: 300-01
Sarıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR
Tel: (0232) 252 22 85
Mayıs - 2010

Genel Dağıtım
Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31
Tek-Er İş Merkezi Mahmutbey / İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Mustu Yayınları
Kısıklı Mahallesi Meltem Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.mustu.com

İçindekiler

İMAN VE İBADET

PEYGAMBERLİK MÜESSESESİNE SAYGI.....	3
TEVAZU VE MÜSAMAHA.....	5
ŞİRK.....	7
İMAN VE İRADE.....	8
İHLÂS VE SAMİMİYET.....	9
BÜYÜKLÜK.....	10
HAVF-RECA DENGESİ.....	10
NEFİS MÜDAFAASI ŞEYTANIN MIRILTISIDIR.....	11
MUHASEBE.....	12
HARAMLAR KARŞISINDA GENÇLERE TAVSİYELER.....	13
TAKVA.....	14
GÖZYAŞI DENEN İKSİR.....	15
AYIPLARI ÖRTME.....	17
ALLAH İLE İRTİBAT.....	17
HAKİKÎ TEVBE.....	18
İMAN.....	22

SEVİYE KAZANMA VE KORUMA	23
HASET VE GIPTA VARTASI	24
TENKİT	24
GÜNAHLAR KARŞISINDA	25
FEDAKÂRLIKTA KEMAL	25
ÖFKEYİ YUTMAK	26
“NİFAK” ÜZERİNE	27
ALLAH'I ANMA	30
TEVAZU VE KİBİR	31
AYIPLARI ÖRTMEK	33
NEFİS BELASI	34
İNSANLARDAN BİR İNSAN OLMAK	36
KULUN ALLAH'LA MÜNASEBETİ	37
DUALARIMIZDA AF VE AFİYET İSTEME	38
HÜSNÜZAN ASILDIR	41
KENDİNİ SIFIRLAMA	44
DİNİ BİLENLER	44
MUSAB B. UMEYR	45
İÇİNDE DUYMA	49
KENDİNE ÇOK GÜVENMEK ALDANMIŞLIKTIR	49
FARKLI ZAVİYEDEN BİR HADİSİN İZAHI	50
ALLAH'I HATIRLATAN İNSAN	55
İHLÂS	55
SEVİYELİ İNSANIN VASIFLARI	56
DUA - AMEL MÜNASEBETİ	60
MÂNEVÎ BİR HASTALIK	65

DUYGULARDA İTİDAL	66
HİZMET ERİ	69
ŞERARE	69
ŞEFKAT TOKATLARI	70
DAVA ARKADAŞLIĞI	74
İKİ EMNİYET VE İKİ KORKU	75
MELEKLERE GÖRE ŞEKİLLENMEK	78
BENLİK VE GIYBET	78
GÜNAHLARDAN ÇIKIŞ YOLLARI	79
DİĞERGÂMLIK	84
TEVBE VE İSTİĞFAR	85
EMR-İ Bİ'L-MÂRUF	88
HAYALDE İSTİKAMET	89
İKAZ TOKATLARI	94
NAMAZ EN MÜHİM İBADET...	95
BİR HADİS	97
TEHECCÜT	99
KULLUK ŞUURU	101
KAZA NAMAZLARI	102
RABBİMİZLE MÜNASEBET ADINA ÖNEMLİ BİR ÖLÇÜ	104
İBADETLER EŞİTLİĞİ TALİM EDER	107
O'NU GÖR, O'NU BİL, O'NU TANI	108
İMTİHAN SIRRI	111
İLÂHÎ HUKUK VE BİR DÜSTUR	112
NAMAZ VE EDA KEYFİYETİ	114
DUALARIN HUSUSİYETLERİNDEN	116

MUKADDES EMANET	119
MAĞARA-ASHAB MÜNASEBETİ	120
MESAVİ-İ AHLÂK	121
ALICI-VERİCİ MÜNASEBETİ	122
SALÂT U SELÂM ÜZERİNE	124
İBADETLERDE KULLUK ŞUURU	126
SABR U SEBAT	128
KUL HAKKI	130
KÜFÜR-FİSK-İSYAN	132

TARİHÎ VE SOSYAL MEVZULAR

ÖYLE BİR SULTANA VEZİR OL Kİ...!	137
KURULUŞUNDA OSMANLI	139
TÜRKİYE VE KONUMU	141
FONKSİYONLAR EL DEĞİŞTİRİRKEN	144
HİCRÎ TARİH	144
İBRAHİM MÜTEFERRİKA VE MATBAA	145
TARİHÎ AÇILMA DEVRELERİ	146
ŞAM	150
FETRET DEVRİ İNSANI VE BİZ	151
BİR HİKÂYE	152
HZ. MUSA VE HİTABET	153
HIZIR-İLYAS	154
BİR SADAKAT NİŞANESİ	155
BİR REALİTE İLE YÜZ YÜZE	158

EMPERYALİST	159
ŞEVK UFKU	161
ZAMANIN DEĞERLENDİRİLMESİ	162
YERYÜZÜ MİRASÇILARI	165
ZAMANI KULLANMA	166
BİLGİ TOPLUMU	168
YENİ MAZHARİYETLER İÇİN	175
OSMANLI PADİŞAHLARININ LÜKSÜ	175
ARAŞTIRMA VE KİTAP OKUMA USÛLÜ	176
OSMANLI VE İSLÂM	178
ŞİMARIKLIK	179
ÖLÇÜ	182
ÜÇ ZAAF-ÜÇ FAZİLET	183
ALMADAN ÖNCE	184
BİZİM İÇİN MİHENK	184
GÜN DÖNÜYOR	185
DÜNYA	186
İSLÂM'I DOĞRU ANLAMA	187
HAK ERLERİNE PIRLANTA ÖLÇÜLER	189
İNSAN VE AĞAÇ	190
FATİHLİK RUHU	190
GÜZEL KOKU SÜRÜNMEK	191
İYİLİK YAPMAK	192
SIRADAN BİRİ	194
FIRSATLARI DEĞERLENDİRMELİ	195
ESBAPTA KUSUR ETMEMEK	196

KÖTÜLÜK.....	196
AĞLAMAK VE TEBESSÜM ETMEK.....	196
MERKEZ-MUHİT HATTINDA HOŞGÖRÜ	197
BİZE DÜŞEN.....	200
SADAKAT VE VEFAYA DAİR	201
KENDİNİ KONTROL.....	207
MÜSLÜMANLIK.....	207
İÇİN SESİ.....	208
HAKİKÎ İNSAN OLMAK.....	208
HÜSNÜZAN VE SUİZAN	209
YENİLENME ADINA.....	213
BAZI HASLETLERİN KAZANILMASI.....	214
TERTİP VE DÜZENİN DİLİ	215
SILA-İ RAHİM VE ÖMRÜN UZATILMASI	216
HİZMET İNSANI.....	220
SEVİYELİ TEMSİL.....	221
KAYMA NOKTALARI.....	228
KULLUK BİR İMTİHANDIR	229
YAŞAMAK İSTİYORSANIZ.....	234
TENKİT.....	234
NİÇİN HİZMET ETMELİYİZ?.....	235
KENDİMİZİ TENKİT.....	236
DİKKATSİZLİK Mİ?.....	238
İSTİŞARE VE MESULİYET.....	238
HÜSNÜZAN ETMEK ESASTIR.....	239
İNSAN VE GAFLET.....	241

ESERLERİN OKUNMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	242
FİTRAT.....	243
DİNDE ZORLAMA YOKTUR.....	244
MÜBALAĞA.....	245
DUA VE BEDDUA	245
DAVRANIŞLARDA ÖLÇÜ.....	246
MEŞVERET İNSANI.....	248
ONULMAZ KANSER.....	248
VEFA.....	248
ÜLFET.....	249
GEREKEN HÜRMET	250
HASIMLAR DA RAHMET OLUR.....	253
EĞER NAMZET İSEK!..	253
BEKLENTİ ÜZERİNE.....	254
SORUMLUYUZ.....	255
HİZMET.....	257
SEBEPLERE RİAYET VE TEVEKKÜL.....	260
GAYE VE VESİLE ÜZERİNE	261
VEFA.....	263
DARILMA YOK DAYANMA VAR	264
KÖTÜLÜKLER KARŞISINDA	265
UYUM ÜZERİNE	267
DAVA GENÇ İNSANLAR İSTER	268
KONFERANS HATIRALARI	271
GÂYE-İ HAYALİMİZ	273

VAKAR VE CİDDİYET	275
ÖFKENİN BÖYLESİ	277
KENDİNİ SIFIRLAMA.....	279
BENLİK GİRDABI	281
HEP CANLI KALMA	282
İMTİHAN UNSURLARI	284
CİDDİYET.....	286
EVRENSEL DİL: HÂL DİLİ	288
VEFA.....	289
KARDEŞLİK.....	292
DİNE VEFA.....	292

İMAN
VE
İBADET

PEYGAMBERLİK MÜESSESESİNE SAYGI

İlk peygamberin tebliğ ettiği din ile daha sonra gelen peygamberlerin tebliğ ettiği din, temel nitelikleri itibarıyla aynıdır. Ancak peygamberler arasında şöyle bir farkın bulunduğu söylemek de yerinde olur zannediyorum: Eşya, varlık, Hz. Âdem'den (aleyhisselâm) Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) kadar uzanan çizgide kendi ruh, mânâ, idrak edilme ve yorumlanma açısından değişim geçirmiştir. Değişen bu şartlar, topluma/toplumlara da aksetmiştir. Bu durum, farklı zamanlarda gelen peygamberlerin farklı hususiyetlerle gelmesini gerektirmiştir. Bu itibarla meselâ, şayet Hz. Nuh, Hz. Mesih döneminde gelseydi onun misyonuyla gelirdi; o da Hz. Nuh kavmine gönderilseydi, öyle bir sorumlulukla gönderilirdi. Zira Hz. Nuh döneminde o dönem insanına hitap edebilecek idrak ve şuurda bir peygamber gönderilmesi gerekirdi ve öyle bir peygamber ba's olunmuştu. Öte yandan, günümüze doğru gelirken süratle küreselleşme ye doğru giden dünyada, bütün insanlığı kucaklayacak ve getirdiği düsturlarla kıyamete kadar beşerin ferdî, ailevî, içtimâî, idarî ve siyasî her türlü problemini çözebilecek âlemşümûl hüviyette bir

peygamber e ihtiyaç vardı.. ve Allah (celle celâluhu) böyle bir dönemde de o seviyede bir peygamberi, yani Hz. Muhammed'i (aleyhisselâm) göndermişti... Efendimiz'in (aleyhi ekmelüttehâyâ) çok önemli derinlikleri vardır; bunlardan biri de O'nun nübüvvet müessesesine saygısıdır. Evet O'na dikkatle bakan herkes O'nun peygamberlik mefhumuna çok saygılı olduğunu ve peygamberler hakkında hiçbir çarpık anlayışa müsaade etmediğini görür. Meselâ O (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hz. Musa'yı kendisine tafdil edene karşı, "Beni, Musa'ya tafdil etmeyin." demiştir. Yine "*Balığın yoldaşı olan zât (Hz. Yunus) gibi olma!*"¹ âyeti nazil olduğunda, ihtimal bazı sahabilerin aklından, "Acaba Hz. Yunus ne kusur yaptı?" şeklinde bir düşünce geçer mülâhazasıyla O hemen şöyle buyurur: "Beni, Yunus b. Metta'ya tercih etmeyin..." Evet O (sallallâhu aleyhi ve sellem) işte bu ölçüde peygamberlik mefhumuna saygılı bir kadirşinastı. O, neşrettiği nurla herkesin önüne geçmiş, bihakkın hâtem-i divan-ı nübüvvet, ferid-i kevn ü zaman (aleyhi ekmelüttehâyâ) olmuş yüceler yücesi bir kametti. Böyle bir ufku tutmasına rağmen O'na şayet "Sen, İsa İbn Meryem'den daha üstünsün." denseydi, şüphesiz O tevazu âbidesi, "Estağfirullah" diyecekti. Nitekim kendisine "Seyyidimiz, Efendimiz'sin." diyenlere karşı O, hep reaksiyon göstermiş ve "Hayır, efendimiz Allah'tır." demişti. Evet, işte bütün peygamberlere gösterilen bu saygı ve hürmet yörüngeli Muhammedî ruh ve mânâ kavranmalı ve mutlaka yeni nesillere aktarılmalıdır.

¹ Bkz. Kalem sûresi, 68/48

TEVAZU VE MÜSAMAHA

Tevazu, bir hâldir; insanın kendi içinde kendini yenmişliğinin ifadesi ve kibirden, çalımdan; gururdan vazgeçmenin adıdır. Öyle ya, insanın caka yapmaya, çalım satmaya ne hakkı vardır? Âriye bir ‘elbise’ ile çalım satılır mı? Allah, giydirdiği o âriye elbiseyi istediği zaman geri alabilir. Eğer O bize, “Üzerinizde Bana ait olan şeyleri şöyle bir tarafa ayırın da, kendinize ait şeylerle Bana bir tekmil verin!” dese, herhâlde O’na gösterebilecek hiçbir şeyimiz kalmayacaktır. Böyle bir soruya muhatap olsam, benim diyeceğim şudur: “Yâ Rabbi, ben hiç oğlu hiçim. O kadar ki, hiçliğimi bile Sana ait bir şeyle ifade ediyorum; çünkü bunu söyleyen ben, Sana aidim ve kendi adıma hiçim.”

Tevazu, sürekli böyle bir idrak kuşağında yaşamamanın bir diğer adıdır. Eğer insan bu idrak seviyesine ulaşamamış ve bunu varlığının bir buudu hâline getirememişse, o takdirde, yer yer boynunu mütevazı bir kimseymiş gibi bükmesi, riyakârlıktan öte bir mânâ ifade etmez.

Müsamahaya gelince, o bir ahlâktır. İnsan temrinat yapı yapı onu ruhunda ikinci bir fitrat olarak geliştirebilir. Meselâ, insanın kendini sürekli kontrolü, küfür olmayan

hususlar dışında, başkalarının hatalarını affetmesi ve kendi nefesine karşı bir savcı, başkalarına karşı ise bir avukat gibi davranması, evet işte bütün bunlar müsamahadır.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), zina ikrarı ile kendisini cezalandırması için başvuran Maiz'i dört defa geri çevirmiştir. Biri, Halid'i şikâyet için geldiğinde, tek kelime konuşurmamıştır. Bu seviyede bir müsamahaya insan sürekli temrinat ile ulaşabilir ve onu bir ahlâk hâline getirebilir.

Kısaca, tevazu ve müsamaha, peygamberlere ait iki sıfattır. Tevazuun zıddı kibir, çalım; müsamahanın zıddı ise yobazlık ve bağnazlıktır. Günümüzde yobazlığın en şiddetlisi, küfür ve ilhad cephesinde görülmektedir. Merhum Necip Fazıl, yobazlığı Müslümanlara yamamak isteyenlere karşı tavır alır ve onu asıl sahiplerine iade ederek, “küfür yobazı” derdi.

ŞİRK

Gayûr sıfatı şirk koşmaya karşı olur.

Bir kudsî hadiste: “*Kulum bana sebbetti.*” yani “Bana sövdü.” deniliyor. Bundan murad, “Bana şirk koştu.” demektir. Şirkin de dereceleri vardır. Siz hangi ölçüde Allah’a şirk koşarsanız, o ölçüde gayretullaha dokunur. Siz kendi namusunuzu nasıl korursunuz ve bu hususta ters bir şey size ne kadar dokunur, işte -benzetmek gibi olmasın- şirk koşmak da gayretullaha öyle dokunur.

İMAN VE İRADE

Nasıl kültür-fizik hareketleriyle bedene kuvvet kazandırılıyor, öyle de iradeye imanla kuvvet kazandırılmalıdır. Hz. Yusuf'u Zeliha'ya yaklaştırmaktan alıkoyan ve ona “*Yâ Rabbi, zindan bana, kadınların beni davet ettikleri şeyden daha sevimlidir.*”² dedirten, işte bu iman payandalı iradedir. Evet, iman her derde devadır.

² Bkz. Yusuf sûresi, 12/33

İHLÂS VE SAMİMİYET

Hizmette esas olan ihlâs ve samimiyettir. Tarihte nice peygamberler gelmiştir ki arkalarında bir veya iki kişi ya bulunmuş ya da bulunmamıştır. Buna karşılık, nice veliler de vardır ki, peşlerinden kitleleri sürüklemişlerdir. Ne var ki bu velilerin hepsini üst üste koysak, bir nebinin topuğuna ulaşamazlar.

İrşad ve tebliğ vazifesinde sayı çokluğu çok mühim olmadığı gibi, hemen netice alınacak diye bir kaide de yoktur. Mühim olan, “Allah, bu gayretleri boşa çıkarmaz.” inancıyla çalışmak; ihlâs, samimiyet ve sadakattan da kıl kadar sapmamaktır. Kur’ân-ı Kerim, Semud kavmi hakkında, “*Semud’a gelince: Onları hidayet ettik, fakat, körlüğü hidayete tercih ettiler.*”³ buyurur. Bu o zaman böyle olduy-
sa da, bir gün gelecek, o kavmin veya arkadan gelenlerin içine atılan hidayet tohumları mutlaka boy atıp gelişecektir. Her dava eri bu hakikati kavramalı ve yılmak, usanmak nedir bilmeden bir küheylan gibi hep yoluna devam etmelidir.

³ Bkz. Fussilet sûresi, 41/17

BÜYÜKLÜK

Halkın teveccühüne karşı bazı şahıslar yanılabilir ve o makama lâîk olabilmek için riyaya, tasannuya düşebilirler. Selman ve Amr b. Âs, Medain’de valilik yaptılar. Halkla o kadar bütünleşmişlerdi ki, bir defasında bir yabancı, hamal zannederek Hz. Selman’a yükünü taşıtırmıştı. Yolda görenler Hz. Selman’a “Emir, Emir!” diye tazimde bulununca, yabancı anladı ki, hamal zannettiği emirmiş; bu sefer de yaptığına pişman oldu. Birinin boyu uzunsa, görünmemek için iki büklüm olacak. Meseleye bu zaviyeden bakmak lâzım.

HAVF-RECA DENGESİ

İmam Gazzâlî’ye göre insanda, gençlik devresinde havf, yaşlılık döneminde de recâ duygusu ağırlıklı olmalıdır.

NEFİS MÜDAFAASI ŞEYTANIN MIRILTISIDIR

Nefsi müdafaası adına söylenen her söz şeytanın mırıldısıdır, o aynı zamanda bir cedel ve mirâdır. Meselâ, “Bu gece herhâlde teheccüde kalkamadınız.” dendiğinde, “Geç yatmıştım da.” gibi bir savunmaya girmek, cedel olur. Geç yatılmış bile olsa, “Şu gafil nefsin elinden kurtulamadım gitti.” denmelidir. Aynı şekilde, meselâ, “Ekmekleri ısıtsaydınız?” dendiğinde, nefis müdafaası adına, “Hekimler böyle yemenin faydalı olacağı görüşünde.” demek de bir cedeldir. Yine, “Haritayı öyle değil de, şöyle assaydınız.” dendiğinde, “Odayı tam ortalayayım da, daha iyi görünsün istemişim.” cevabını vermek de bir müdafaası-nı nefis ve cedeldir.

İnsan, her hâlükârda nefsini müdafaadan kaçınmalı, fakat Hak nâmına her fırsatı da mutlaka değerlendirmelidir.

MUHASEBE

Bir yerde çok güzel konuştunuz, çok güzel yazdınız, her istediğiniz oldu. Oturup, bir güzel nefis muhasebesi yapmalısınız. Zira istidraç olabilir. İhtimal onunla gurur, riya, kibir kapısı açılır ve insanlardan bir insan olmanızın kapısı kapanır.

Ehlullah, başarısızlık kadar hatta ondan da fazla başarından da korkmuştur. Tarlaya ekin ekmiş, arkadan çok güzel mahsul olunca, oturmuş hıçkıra hıçkıra ağlamış ve “Ne yaptım da böyle oldu. Yoksa istidraç mı?” diye kendisini tekrar tekrar sorgulamış.

HARAMLAR KARŞISINDA GENÇLERE TAVSİYELER

Toplum içinde ve değişik medya vasıtalarıyla teşhir edilen haramlara ve müstehcenliğe karşı gençlere şu tavsiyelerde bulunulabilir:

- a. İşleri biriktirip, dışarı çıkıldığında birkaç işi birden görmek.
- b. Bir kısım işlerimizi her gün çeşitli sebeplerle dışarı çıkma mecburiyetinde olanlara gördürmek.
- c. Sokağa yalnız çıkmayıp, bir veya iki kişi ile birlikte çıkmak.
- d. Her an günahlardan ve kayıp gitmekten Allah'a sığınmak.

Ayrıca, her hususta olduğu gibi, bu hususta da başkalarına örnek olma mevkiinde bulunan şahıslar, hayatlarına çok dikkat etmelidirler. Zira, “*Âlimin sürçmesi âlemin sürçmesi, veya âlimin ölümü âlemin ölümüdür.*” fehvâsınca, onların yapacağı küçük bir hata veya dikkatsizlik binlere, milyonlara sirayet edebilir, binleri ve milyonları sarsabilir.

TAKVA

Takva, yasaklardan kaçınma, farzları da tam tekmil yerine getirme kapısıyla içine girilip, şüphelerden tevakki, sünnetlere sımsıkı sarılmakla sürdürülen mânevî bir yolculuğun adı olduğu gibi, tecrübelerle Allah'ın emir buyurduğu şeylerin esrarını ve hikmetlerini kavrama, eşya ve hâdiselerin içine nüfuz etme, ilmî araştırmalarda bulunarak şariat-ı fitriyenin kanunlarından âzamî derecede yararlanma ve Rabb'in karşısında her iki şariatın da âbidi olma demektir. Takva, paha biçilmez bir hazine, eşsiz bir cevher ve bütün hayır kapılarını açan sırlı bir anahtardır. Takvanın bu müstesna yeri sebebiyledir ki o, Kur'ân'da tam yüz elli defa zikredilir ve ışıık tayfları hâlinde gelir, ruhlarımıza akar.

GÖZYAŞI DENEN İKSİR

Gözyaşı, ihlâs ve samimiyet sahibi bağıryanık ve ciğeri kebab insanlar için bir boşalma ameliyesidir. Gözyaşları dünyada, dayanılmaz hâle gelen aşk ateşinin ızdırabını bir nebze dindirirken, ahirette de Cehennem'in alevlerini söndürecek tek iksirdir. Onun içindir ki Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu mevzuda şöyle buyurur: *"Mahşerde, Cehennem kıvılcımlarının insanları kovaladığı hengâmda, Cebrail Aleyhisselâm elinde bir bardak suyla görünür. Ona, 'Bu ne?' diye sorarım ve bana şöyle cevap verir: 'Bu, mü'min kulların Allah korkusuyla ağlayıp gözlerinden döktükleri gözyaşlarıdır ve şu korkunç kıvılcımları söndürecek tek şeydir.' "*

Yine bir başka hadislerinde Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Allah korkusuyla gözyaşı dökmeyi, cephede düşmanı kollayıp, içimize sızmasına engel olan mücahidin nöbetine denk tutar. *"İki göz Cehennem'i görmez."* buyurur ve mealen devam eder: *"Biri Allah korkusundan ağlayan göz, diğeri de, millet ve ülkenin maruz kaldığı tehlikeler karşısında yüreği atan ve nereden, hangi gedikten düşman içimize sızacak, hangi planda bizi tabrip edip çürütecek diye nöbet bekleyen göz."*

Yani, dışarıda dışı, içeride içi gözetleyen gözler ne mübarektir! Evet, iç fetihle dış fetih birbirine müsavidir.

Kur'ân-ı Kerim de yer yer bu işi tebci ve takdir ederek: *“Onlar Allah'ın âyetlerini duydukları zaman çeneleri üstü yere kapanırlar.”*⁴ buyurur. Bir başka yerde ise, *“Az gülsünler, çok ağlasınlar.”* ihtarında bulunur. Bu, bir nevi, “Düşünün ve bir sürü kazandığınız şeyler karşısında yürekleriniz hoplasın!. Ölüm ve sonrasında başınıza gelecekleri ve hesap yerindeki durumunuzu tefekkür edin de, az gülün çok ağlayın.” demektir. Bu yönü ile gözyaşı, Cennet kevserlerine müsavi tutulur.. ve Efendimiz, *“Ürpermeyen kalbden, yaşarmayan gözden Sana sığınırım Allahım.”* diye yalvarır. Kalbleri kaskatı olmuş, duyguları örümcek bağlamışlara gelince, onlarda gözyaşı görülmez.

⁴ Bkz. İsrâ sûresi, 17/107

⁵ Bkz. Tevbe, 9/82

AYIPLARI ÖRTME

İstiyorum ki, ehl-i imandan ameli olmayanlara bile içimde en ufak bir kin olmasın. Onların hep iyi yanlarını göreyim. Kardeşlerimden birini en büyük bir günahı işlerken bile görsem, örter, görmezlikten gelirim. İnsan nefsi-ne karşı savcı, başkasına karşı ise avukat gibi olmalıdır.

ALLAH İLE İRTİBAT

Bugün insanımızın en büyük derdi, Allah (celle celâluhu) ile olan irtibatının eksikliğidir. O hâlde, bunu temin edecek her vesileye her gün defaatle müracaat edilmeli ve bizi O'na götürecek yollar sık sık gözden geçirilmelidir; aksi hâlde, O'ndan uzaklaştıran tekye ve zaviye de olsa mutlaka yıkılıp, altı üstüne getirilmelidir.!

HAKİKÎ TEVBE

İnsan bazen tevbe ederken bile tevbe ettiği günahı tam mânâsıyla terk edip edemeyeceği hakkında tereddüt geçiriyor. Böyle bir ruh hâliyle yapılan tevbe hakikî tevbe olur mu?

Bu soruya cevap verirken, Efendimiz'in şu mübarek beyanını hatırlamamak mümkün mü? Buyuruyorlar ki: *"Herkes hata işler. Hata işleyenlerin en hayırlıları da tevbe edenlerdir."*

Bu hadis-i şerife dikkat edilecek olursa, hata işlemenin insanın cibilliyetinde var olduğu görülür. Yani insanın tabiatında her zaman onu günaha çekecek bir kısım duygu ve hisler vardır. Aslında bunlar, iyiliklere de esas teşkil etsin diye insanın benliğine yerleştirilmiş nüveler mahiyetinde istidatlardır. Aktif bir Kur'ân ahlâkıyla bunların hepsinin yüzü hayra ve istikamete çevrilebilir.

Meselâ, insana öfke verilmiştir. İnsan bununla bazen gazilik ve şehitlik elde edebileceği gibi, aynı duyguyla Allah için gadaplanıp, Allah için nefret edip sevap da kazanabilir. Şehvî hisler ve diğer bedene ait arzu ve istekler de

böyledir. İnsan onları zapturapt altına alıp ruhunu kanatlandırabildiği takdirde velilerle omuz omuza yaşayabilir. Aksine, zapturapt altına alınamayan behîmî arzuların, insanı başaşağı getirmesi de az görülen felaketlerden değildir. Meseleye bu zaviyeden bakıldığında, potansiyel hata, insanın ikiz kardeşi gibidir. Bu itibarla, insan, azminin ve iradesinin hakkını vererek bu negatif duygudan hem kurtulmasını bilmeli hem de onu mutlaka semereli, faydalı hâle getirmelidir.

Diğer taraftan insan hayatında ömrü en az, en kısa olması gereken bir şey varsa, o da hata ve günahlar olmalıdır. Şu da kat'iyen unutulmamalıdır ki, insan işlediği bir hatayı hemen tevbe ile izale etmezse, bu ikinci bir hata ve günaha davetiye çıkarmak gibi olur ki, bu durum, zamanla insanın kalbî ve ruhî hayatını mahvedebilir. Böyle bir insan lâhut âlemine karşı kapanır. Allah adına duyması gerekli olan şeyleri duyamaz olur ve herhangi bir cisim gibi sürekli bir düşüş yaşar ama, asla bunun farkına varmaz; latîfeler ölür; “sır”, sırra kadem basar, “hafî” gizlenir, “ahfâ” âdeta yok olur; ama o bunlardan haberdar değildir. Onun için insan, günaha bulaşır bulaşmaz, hiç vakit kaybetmeden hemen Rabbine teveccüh etmeli ve O’ndan işlediği günahın affını istemelidir. Günah, insanı ele veren bir kuyruk gibidir. Zaten Arapça’da hem günah hem de kuyruk “ZNB” harfleriyle ifade edilir. İşte insan bu kuyruğu koparıp atmalı ve tevbe ile kuyruklu varlıklardan ayrı olduğunu haykırmalıdır...

Ayrıca benim, şimdilerde anladığım bir başka husus daha var ki, o da şudur: İnsan bir taraftan tevbe ediyor, diğer yandan da kendi iradesinin zaafı itibarıyla biraz evvel tevbe ettiği günah ona yine musallat oluyor, o da yine aynı günaha giriyorsa böylelerinin istikamete ulaşmaları ve sonra da istikametlerini korumaları oldukça zordur. Bununla beraber böyle bir insan, işlediği günahı tevbe ederken hakikaten samimî ve tevbesini vicdanından gelen sese uyarak yapmış da olabilir. İhtimal, işlediği günahı onun da içine bir tiksinti düşmüştür ve dolayısıyla da tevbesini çok samimî olarak yapmıştır. Ancak, bu gibilerde, çok defa tiksinti hâlinin geçip, yerini arzu ve isteklere bırakması söz konusudur ki, bu tür iradezedeler her zaman sürçebilirler. Bu ikinci durum, onun daha önceki tazaru ve duasında samimî olmadığı neticesini de doğurmaz. Dolayısıyla da tevbe etmesine mâni hiçbir sebep yoktur.

Evet, insan ne kadar günah işlerse işlesin ve tevbesi hangi sayıya varırsa varsın mutlaka yine tevbe etmelidir. Bu ifadeler kesinlikle işlenen günahı hafife alma mânâsına gelmez; belki tevbenin lüzumunu ve önemini işaretler. Sözün burasında önemli bir hususa da işaret etmeden geçemeyeceğim: Baştan beri bahis konusu ettiğimiz günah, hata ile işlenen günahlardır. Hata ile işlenen günahlarda ise, kasıt ve azim yoktur. Zaten insan bir müddet sonra aynı günahı işlemeye azimli ise onun dudaklarından dökülen sözler birtakım yalan laflardır.. ve kesinlikle tevbe değildir. Hukukta bile taammüden işlenen suçlara verilen ceza ile, hataen işlenen suçlara verilen cezalar, suçun cinsi aynı dahi olsa ayrı ayrıdır. Günahlar için de durum böyledir.

Bir de bu meseleyi, içinde bulunduğumuz şartlar açısından değerlendirmek yararlı olacak: Öyle bir toplum içinde yaşıyoruz ki, böyle bir toplumda insanın gözüne, kulağına tam hâkim olması oldukça zor, kasıt olmasa bile, her zaman hataların zincirleme birbirini takip etmesi söz konusudur. Bu durumda yapılması gereken en önemli iş, mümkün mertebe günah zemininden uzak durmaktır. Buna “sedd-i zerâî” de diyebiliriz ki, kabaca bir ifadeyle: Fenalıklara giden yolları kapatmak, demektir.

Esasen sedd-i zerâî Kur’ânî bir yoldur. Meselâ bir âyette “Zina etmeyin.” denilmemiş de, “*Zinaya yaklaşmayın.*” denilmiştir. Ve yine “Yetim hakkını yemeyin.” denil-meyerek “*Yetim malına yaklaşmayın.*” ifadesi kullanılmıştır. Bunlar ve benzeri âyetler bize, insan terbiyesinde sedd-i zerâînin önemini anlatması bakımından dikkat çekicidir. Evet, insan, işte bu yol ile kasten günah işlemeye karşı kapalı kalır. Hata ile meydana gelen açıkları da tevbe ör-ter. Zannediyorum bu tür bir strateji tatbikiyle, hem gü-nahlara karşı korunma hususunda hem de elde olmayan sürçmeler karşısında önemli bir adım atılmış ve problemin kısım-ı ekserisi çözülmüş sayılır.

İMAN

İman, İslâm'ı dil ile ikrar ve kalb ile tasdikten ibarettir. O, sonsuz bir güç ve kuvvet kaynağıdır. Ancak, istenen semereyi ve arzu edilen neticeyi elde edebilmek için, imanın amel ile takviye ve desteklenmesi şarttır.

Amelin, Allah'ı görüyor gibi yapılmasına ise "ihsan" denir.

İman ve ihsan, gözde ziya ve cesette can gibidir. Bu iki temel esasa bağlı olarak farz ve nafilelerin yerine getirilmesi ise, sonsuzluğun semalarına açılmada iki nuranî kanat durumundadır.

SEVİYE KAZANMA VE KORUMA

Mânevî yönü itibarıyla belli bir seviye kazanmış insanlar, kendilerini daha ciddî kontrol etmek zorundadırlar. Zira yükselere çıkmış bir insanın, anlık gafleti bazen onun mânevî hayatına mâl olabilir. Hâlbuki düz yolda yürüyenler için böyle bir tehlike söz konusu değildir. Nitekim, onlar için terakki de söz konusu değildir. Dümdüz yolda, geldikleri gibi dümdüz giderler ve gittikleri şekliyle de haşrolurlar. Hayat onlara, çok fazla bir şey ifade etmez ve fazla bir şey kazandırmaz.

Hâlbuki birinciler, kazandıkları durumu muhafaza ettiklerinde dünyada da ahirette de zirvelerde bulunmayı hak ederler.

HASET VE GIPTA VARTASI

Haset de, gıpta da doğru değildir, şöyle ki:

1. Hasedi izhar etmek ve haset edilen şahsın tenzilini istemek doğru değildir.

2. Hasedi izhar etmemek, yani içinde saklamak ise kalbin feyizlere ayna olmasına mânidir. O zaman, insan sadece kitapların satırları arasında kalır ve hiç inkişaf edemez.

TENKİT

Tenkit, meşveretlerde kimseyi nazara vermeden yapılmalıdır. Zira, yüze karşı yapılan tenkit kırııcı, gıyaben yapılan ise gıybetin sahasına girer.

GÜNAHLAR KARŞISINDA

Günah, insanın içinde burkuntu yapıyorsa, bu bir mü'minlik alâmetidir. Ama, rahatsız etmiyorsa o da nifaka alâmettir. Zira, nifak ve günah aynı cinstendir. Günah ancak münafığı rahatsız etmez.

FEDAKÂRLIKTA KEMAL

Fedakârlık her şeyden evvel, nefsin sefil arzularına karşı koymakla başlar ve topluluğun mutluluğu adına, kendi saadet ve hazlarını unutmakla kemale erer...

ÖFKEYİ YUTMAK

Maruz kaldığımız kötülükler veya can sıkıcı başka hâdiseler karşısında, kızmama, öfkelenmeme insan tabiatına zıttır ama, bizden beklenen de işte budur! Zaten bir insan, hiç kızmıyor ve öfkelenmiyorsa, o insanın mutlaka eksik bir yanı, eksik bir tarafı vardır. Kur'ân'ın bu mevzuda bizden istediği öfkemizi yutmak, öfkelendiren şeyi sineye çekip sabretmektir. Öfkelenmeme ile öfkeyi yutmak arasında çok fark vardır. Öfkelenmeyen, kızmayan insan, bu gayr-i tabiî davranışından dolayı sevap kazanamaz. Ama yanardağlar gibi lav püskürtmeye hazırlanmışken öfkesini yutabilen insan, bazen bu davranışıyla vilâyet derecesi bile elde edebilir.

“NİFAK” ÜZERİNE

Peygamber Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde: “*Münafığın alâmeti üçtür. Konuştuğu zaman yalan söyler, vaad ettiğini yerine getirmez ve emanete ihanet eder.*” buyurur.

Münafığı alâmet ve işaretleriyle anlatan pek çok âyet-i kerime de vardır. Ancak biz burada sadece yukarıdaki hadisi tahlil etmek istiyoruz.

Birincisi: Konuştuğu zaman yalan söyler.

Yalan, bir şeyin, hakikat-i vücuduna muhalif beyanda bulunma demektir ve dereceleri de oldukça çoktur. Bunlardan bir kısmı açık yalandır. Diyelim ki, önümüzde duran bir kırmızı halı var. Konuşurken “mavi halı serili” demek açıkça bir yalandır. Çünkü söylediğimiz söz vâkıa uygun düşmemiştir. İsterseniz meseleyi biraz daha hassasca ele alabiliriz. Diyelim ki saat dokuza üç dakika var. O esnada birisi size saatin kaç olduğunu sordu. Siz de “saat dokuz” dediniz, işte bu bir yalandır. İşin doğrusu o esnada saatiniz kaç gösteriyorsa onu aynen ifade etmektir. Bir kısım beyanlar da vardır ki, onlar da zımnî yalan sayılırlar. Meselâ, şahs-ı mânevîye ait, başkalarının kuvve-i

mâneviyesini takviye adına anlatılan şeyler bazen abartılarak anlatılır; bu bir mübalağadır ve zımnî yalandır. Hatta bu gibi yalanlar, mübalağalar gayretullahı dokunabilir, dolayısıyla da o işin bütün bütün bereketini alır götürür. Bundan başka da, ruhlar ve ruhanîler bundan ızdırap duyarlar. Kalbî ve ruhî hayat hazan görmüş gibi yaprak yaprak sararır ve solar. Şimdi, eğer bir insan bu türden bile olsa, yalan söylüyorsa, o insanda münafıklıktan bir alâmet var demektir.

İkincisi: Vaad ettiğinde yerine getirmez.

Buna, söz verip sözünden dönme de diyebiliriz ki, en basit şekliyle randevulaşmalarda gecikmeler buna iyi bir misal teşkil eder. Oysaki, bu türlü durumlarda ihtimaller önceden nazara alınmalı ve söz verilirken mutlaka gecikme payı düşünülerek verilmelidir. Aksine, daha sonraki mazeretleri, eğer olağanüstü bir durum söz konusu değilse, meşru kabul etmek mümkün değildir. Bunu derken hemen hatırıma Mehmed Âkif'e ait bir anekdotun geldiğini kaydetmek istiyorum: Meşhurdur, Merhum Âkif, Fatin Hoca'yla randevulaşır. Fakat hoca, söz verdiği vakitte oraya gelemez. Bunun üzerine Âkif geri döner ve üç ay kadar Fatin Hoca'yla görüşmez.

Vaadinde durmamak adına yukarıda söylediğimiz hususlar, “hulfü'l-vaad”ın minimumu sayılır. Şimdi, bu minimum noktadan alıp işi kademe kademe daha ileri safhalara götürebiliriz ki, bunların hepsi birer hulfü'l-vaaddir ve münafık alâmetlerindendir.

Üçüncüsü: Emanete ihanet eder.

Bu meseleyi, sadece kendisine tevdi edilen bir maddeyi koruyamama veya ona kasıtlı ihanette bulunma şeklinde anlama eksik olur. İnsana tevdi edilen her şey, her sorumluluk bir yönüyle, korunması gerekli olan emanetlerdir. Onun için de insan düşünüp taşıyıp götüremeyeceği yükü, ta baştan kabul etmemelidir. Zaten Efendimiz de emanetin korunamayışını bir kıyamet alâmeti olarak saymaktadır. Demek ki dünya nizamıyla emanetin korunması birbiriyle çok yakından alâkalı şeyler.

Bir başka yerde emanetin korunamaması, yine Efendimiz'in dilinde işin ehil olmayana verilmesi şeklinde de yorumlanır ki, bu da hıyanet çeşitlerindendir ve dolayısıyla da nifak alâmetlerinden sayılmıştır.

Bir başka hadiste Efendimiz nifak alâmetine bir dördüncüsünü de ekler. O da fücurdur. Fücur, sorumsuzca her türlü günaha inhimak demektir.

İşte bu üç veya dört alâmetten her biri, nifaka ait bir alâmet ve işaret kabul edilmiştir. Durum böyle olunca, bir insan, İslâm'a ait yapılması gerekenlerin bütününe yapsa da, kendisinde bu alâmetlerden biri bulunduğunda, o insanın nifakla bir bağlantısı var demektir.. ve meseleyi hafife ircâ etmek de imkânsızdır. Üstad Bediüzzaman'ın da dediği gibi "Her günahın hemen ardından tevbeyle devam edilmez ise kalb kararır, ruh kasvete bürünür. Bu durum devam etmesi hâlinde ise kalbe mühür vurulması kaçınılmaz olur. İşte insan, her nifak alâmetini böyle düşünmeli ve onun küfre giden bir yol olabileceği endişesi içinde bulunmalıdır.

ALLAH'I ANMA

Geniş zamanda ve her şeyimiz yerinde iken Allah'ı anma çok önemlidir. Yoksa belâ ve musibetler karşısında Allah'ı hatırlama mecburi bir tevhid anlayışıdır. Hz. Yunus bu konuda ne güzel bir misal teşkil eder: Balığın karnında yaptığı dua ile Arş ihtizaza gelir. Melekler sorar:

– Bu dua kimin yâ Rabbi?

– Yunus'un, cevabını aldıklarında da:

– Hani o geniş zamanda Sen'i anan Yunus'un mu? derler. Zaten bir kudsî hadis de bize bu hakikati anlatmaktadır:

“Geniş anda anın Beni ki, sıkıntılı anınızda anayım sizi.”

TEVAZU VE KİBİR

İnsanın, muttasıf olmadığı hâlde “azamet” ve “kibir” gibi vasıflara sahip çıkıp, bunlarla diğer insanlara karşı üstünlük taslaması, onun ruh dünyası adına ciddî bir hastalık emaresidir. Böylesi insanlar, her ne kadar akıllı görünseler de, ben onların psikolojik bir hastalık içinde olduklarına inanıyor ve mutlaka tedavi olmaları gerektiğini düşünüyorum.

İnsan, tevazu ile kibri birbirine karıştırmamalı ve her birini yerli yerine kullanmalıdır. Ancak, bunun tam gerçekleşebilmesi için, -Risale-i Nur’un yaklaşımıyla- insanın her şeyden önce kendi nefsinin bir sinek değerinde olduğunu nefesine kabul ettirmesi gerekir. Aksi hâlde insanın tevazu ufkunu yakalaması imkânsız denecek ölçüde zordur.

Yeri gelmişken tevazu adına bir hususa işaret etmek istiyorum. Halk arasında umumî kabule vâbeste olmuş ve vilâyete ermiş insanlar vardır. Bazı kimselerin o şahısta gördükleri bazı hususiyetleri, bazen ona karşı ifade ettikleri de olur. Bu durumda o şahsın “Hayır, bunlar bende yok.

Nerede ben, nerede bu söylediğiniz şeyler!” demesi üç açıdan doğru değildir. Bir; bu ifade o insanları müşâhede ettikleri şeylerde onları tereddüde sevk eder. İki; o insanlara karşı bir saygısızlıktır. Üç; hepsinden önemlisi de Allah’a karşı saygısızlık, hatta küfran-ı nimettir. Şayet Allah, kendi katından göndermiş olduğu bir kısım ışınları, onun üzerinde kırıp, başkalarına yansıtıyorsa, bu yüce ve kudsî iş için kendisini seçen o insanın Rabbi’ne karşı şükran duyguları ile iki büklüm olması gerekmez mi?

Hâsılı, tevazu kavramının yerli yerince oturtulması ve ona göre davranışların ayarlanması gerekir. Aksi takdirde tevazu niyetiyle küfran-ı nimet içine düşmeler bile olabilir.

AYIPLARI ÖRTMEK

Bir insanın mahrem yanlarını ifşâ etmek, hatalarını fâş etmek asla doğru değildir. Böyle bir şey insan haklarına da, mevcut hukuka da, İslâm fihkına da aykırıdır. Hata ve günahları fâş etmek değil, örtmek esastır. Hırsızlık yapan bir insan derdest edilip Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) getirilince, O (sallallâhu aleyhi ve sellem), *"Niye getirdiniz bunu?"* demiş; zina itirafıyla kendisine gelene de, *"Dön git ve Allah'a tevbe et!"* buyurmuştur. Dünyada bir mü'minin ayıbını örtenin Allah da kıyamet günü ayıplarını örter.

NEFİS BELASI

Ben şahsen mânânın Herkülü bile olsam, bir salise nefsimle başbaşa kalmadan Allah’a sığınırım. Muhal farz perde-i gayb açılrsa, arş-ı rahman’ı temâşâ etsem, o bağın gülünden nergisinden gönlüm ilhamlarla dolup taşsa hat-ta, sözgelimi uzak istikbalim adına beraat va’di alsam, yine derim ki: “Allah’ım beni benimle başbaşa bırakma; beni hep Sen evir çevir!” Ben doğru işlerden bile yanlış şeyler çıkarabilirim. Çünkü tabiatımda beni yanlışlıklara çeken yanlarım pek çok.

Bütün bunlarla ifrat ediyorsunuz dersenez, derim ki: Allah Resûlü sabah-akşam “Allah’ım, beni göz açıp kapayıncaya kadar nefsimle baş başa bırakma” duasını dilinden düşürmüyordu. Eğer âlemlere rahmet olarak gönderilen Allah Resûlü böyle davranıyorsa, bu bize bir işarettir ki, kimse garantinin zerresine sahip olduğunu iddia etmemelidir. Eğer O böyle diyorsa, Hz. Musa da Hz. İsa da Hz. Davut da öyle der. Kaldı ki bir başka yerde yine O, “Hiç kimse kendi ameliyle cennete giremez.” buyurur.

Evet isterse birisi büyüklüğüyle, başarılarıyla, muvafakiyetleriyle, zaferleriyle dillere destan olsun; emirliğiyle “ni’mel emir” dedirtecek seviyeye; ordularıyla “ni’mel ceş” dedirtecek ufka ulaşsın; binler, yüzbinler İstanbul fethetsin... evet bütün bu başarılar, kurtuluşumuz adına eğer ilâhî teyidat yoksa, hiçbir şey ifade etmezler. “Allah, rahmetiyle bizi sarıp sarmalar ve fazlıyla kuşatırsa işte o zaman kurtuluruz.” Yoksa -hafızanallah- cennet yolu benim için çok rahat, Allah’a ulaşma hazır ayağımın dibinde, az yürüyünce varırım mülâhazaları.. şeytanî mülâhazalardır.

İNSANLARDAN BİR İNSAN OLMAK

Mü'min bir kimse, insanlardan bir insan olarak hademe gibi davranmasını bilmelidir. Bu ahlâk, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), daha doğrusu Kur'ân ahlâkıdır. Bu ahlâkın sinelerde yer edebilmesi için çok büyük kimseler, hademelik yaparak kendilerine tevazu teminatı yaptırmışlardır. Onun için mü'min, insanlardan bir insan olarak insanlara hizmet etmeyi ve gönül rahatlığıyla her işi yapmaya kendini alıştırmalıdır. Mü'mine, buyurma ahlâkı yakışmaz. Zaten o, peygamber ahlâkı değildir ve firavunca bir davranış şeklidir.

KULUN ALLAH'LA MÜNASEBETİ

Mü'min, hayatını belli bir seviyede programlayıp Allah'la olan münasebet ini kavi tuttuğu müddetçe Cenâb-ı Hak da onu boş bırakmaz ve onun en küçük hatalarını dahi çeşitli vesilelerle hatırlatır, hedefinden sapmasına meydan vermez. Yeter ki, mü'min, niyet ve hedefini O'nun yolunda hep seviyeli tutsun. Allah, kulunun niyetine göre ve hayırlardaki devamlı cehd ve gayretinin neticesinde ona hep rahîmâne tecellî ederek boşluklarını doldurur ve hatta çizgilerini bile hayra çevirip oralaradaki çirkinlikleri izaleder. Cenâb-ı Hakk'ın lütufları, daima kulunun hamle ve ataklarının önündedir. Kul, sofada beklerken bile, hep pürheyecan salonun kapı aralığından gelecek lütuf ve tecellîleri gözlemeli ve "Acaba ne zaman harem dairesine çağrılacağım?" diye dipdiri beklemesini bilmelidir. Bunun dışında bir de aynı sofada olup da başını sağa sola çevirerek huzurun âdâbından uzak duranlar vardır. İşte bunlar, o heyecan ve duyarlılığı ortaya koyamadıklarından nasipsiz sayılırlar. Sevap ancak harem dairesi önünde her türlü mâni, sıkıntı ve musibete rağmen sabır göstererek, dipdiri o kapıdan "Gel!" denmesini beklemekle elde edilebilir. Onun için her fert, iradesini zorlayarak hep harem daire-sinden gelecek bu sese kulak verip beklemelidir.

DUALARIMIZDA AF VE AFİYET İSTEME

Allah'tan af ve afiyet istemek, kulluk adına çok büyük önem ifade etmektedir. Nebiler Serveri: "Selullâhel afve vel afiye- Allah'tan af ve afiyet isteyiniz." buyurarak dualarımızda Allah'tan af ve afiyet istememiz gerektiğini belirtmiştir. Allah Resûlü başka bir hadislerinde de af ve afiyetin ne büyük bir nimet olduğunu "Allah size yakîn gibi (bir rivayette de, ihlâs kelimesinden sonra) afiyetten daha büyük bir nimet vermemiştir." buyurarak gösterir. Hz. Ebû Bekir de, kendisini çok önemli sorumlulukların beklediği hilâfet makamına geldiği ilk günlerde îrâd ettiği bir hutbelerinde, hıçkırığa hıçkırığa ağlar ve: "Ey insanlar! Allah'tan af ve afiyet isteyin." buyurur.

Hadiste ifade edildiği gibi Allah'tan istememiz gereken şeylerin birincisi aftır. Af; Allah'ın insanı affetmesi, muahezeye tâbi tutmaması ve kusurlarını bağışlaması demektir. Allah zaten çok affedici ve bağışlayıcıdır. Nebiler Serveri, Allah'tan affi nasıl isteyeceğimizi bize şu şekilde öğretiyor: "Allahümme inneke afuvvun kerimun tuhibbul afve fa'fu annî-Allahım! *Sen çok affedicisin, çok cömertsin, affetmeyi seversin, beni de affet.*" Kulun Allah'tan af dilemesi,

daha baştan onun kusurlarını itiraf ettiğini ve kulluğunu da müdrik olduğunu gösterir. Allah'tan istememiz gereken bir diğer şey de afiyettir. Zira afiyetsiz hayat bazen çekilmez bir hâl alır ve şikyetlere de sebebiyet verebilir. Kann merhum, sıhhatin önemini şu meşhur mısralarıyla ne güzel ifade eder!

*“Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi,
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi.”*

Sıhhat ve afiyet içinde olmanın bir de kulluk hayatına bakan yönü vardır. Bir kere mkemmek bir ibadet ancak afiyetle arızasız ifade edilebilir. Mü'minin ibadet yaparken kullandığı azaları afiyette olmazsa, ibadetlerini yerine getirmede zorlanabilir. Meselâ böyle birisi gece kalkıp, berzah âleminde kendisi için kt (azık) ve kuvvet olacak, hatta burak hükmüne geçebilecek teheccd eda edemez; namazlarını huzur içinde kılamaz ve Allah yolunda rahat koşturamaz. Binaenaleyh mü'min için sıhhat ve afiyet, ibadetlerini tam yerine getirebilme adına Allah'ın ona verdiği önemli birer nimettir. Bundan daha büyük bir afiyet de borç altında bulunmamaktır. Genel mânâda ne birine medyn (borçlu) yaşamak ne de -hafızanallah!- borçlu olarak ölüp gitmek; evet, bu durum mü'min için hiç de iyi olmayan bir kıbettir. Meseleye açıklık getirecek bir misal zikretmek istiyorum: Huzur-u Risletpenhye, bir borçlu cenaze getirilir, Efendimiz : “Borcu var mı?” diye sorar. “Evet” cevabını alınca da: “Buyurun arkadaşınızın

namazını siz kılın.” der. Oysaki Efendimiz’in, zina etmiş ve recm edilmiş insanların namazını kıldığını biliyoruz. Bundan, borçlu olarak ölmenin ne kadar fena olduğunu çıkarmak mümkündür. Neyse ki bir sahabi o vefat eden zâtın borcunu tekeffül eder ve Allah Resûlü de onun namazını kıldırır. Borçlu vefat etme meselesi, Allah Resûlü’ne o kadar dokunur ki, bir gün: “Eğer biri borçlu olarak vefat ederse, onun borcunu ödemek bana düşer. Allah, ganimetten bana bir şeyler lütfederse, bütün borçluların borcunu öderim. Ama vefat eden kişi, bir servet geriye bırakırsa o da onun çoluk çocuğunun olsun.” buyurmuşlardır. Evet, yukarıda zikrettiğimiz hadislerde de görüldüğü gibi, borçtan azade olma afiyetler üstü bir afiyettir. Ehl-i tahkikten bazıları, kul hakkı da bir borç olduğundan hareketle şöyle demişlerdir: “Birinin üzerinde arpanın yedi- de biri kadar dahi kul hakkı varsa, borçlu olduğu zat helâl edeceği âna kadar, borçlu kişi, harp meydanında dahi ölse Cennet’e giremez.” Zira borç bizzat kul hakkına girmektedir ve insan şehit de olsa kul hakkından hesaba çekilmedikçe Cennet’e giremez. Ben de şimdiye kadar şehitlerin kul hakkından muaf olduklarına dair bir şey duymadım ve görmedim. Görseydim, çok sevinecek ve kendime şöyle- böyle şehitlik yolu araştırıracaktım.

HÜSNÜZAN ASILDIR

İnsanlar hakkında, mümkün olduğu nispette hüsnüzan etmek lâzımdır. Suizan ise pek çok kötülüğün kaynağıdır. Ayrıca iyi hâl esas; suç ise arızîdir. Buna göre kötülükler kendi emare ve delilleri ile ortaya çıkacağı âna kadar bir insan masum sayılır. Bizim de bu masumiyete saygılı olmamız gerekir. “Beraet-i zimmet asıldır =İspatlanmadıkça kişinin suçsuzluğu esastır.” demek olan kural, hukukun temel prensiplerindendir. Biz böyle davranmakla aynı zamanda, Hıristiyanlık’taki “zenb-i aslî” ye benzer şekilde herkesi mücrim görme gibi bir var-taya da düşmemiş oluruz. Ancak insanlar hakkında hüsnüzan ya da hüsnü şهادette bulunmanın belli ölçüleri vardır. Meselâ, bazen hakkında senâvârî sözler sarf ettiğimiz bir insan, onu hazmedecek kadar olgun olmayabilir ve bizim onun hakkında söylediğimiz sözler, onun küstahlaşmasına bazen de başkalarının aldanmasına sebebiyet verebilir. Bu da Efendimiz’in ifadesiyle, o insanın boynunu kırma demektir. O hâlde bize düşen şey, herkes hakkında hüsnüzan etmekle beraber, onlara olduğundan fazla pâyeler yüklememek ve Cenâb-ı Hakk’a karşı da onu

tezkiye etmemek şeklinde olmalıdır. Evet bazen hakkı olmadığı ölçüde hüsnüzan eder, Allah'a (celle celâluhu) karşı onu tezkiye etmiş oluruz; bazen de aşırı övgülerle küstahlaştırırız. Hele bir de kendini sıfırlayacak kadar bir olgunluğa erememişse... Vefat eden insanlar hakkında hüsnü şهادette bulunma da, aynı çerçevede değerlendirilebilir. Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerim'de: *"Sizin insanlar üzerinde şahitler olmanız, Resûlü'nde sizin üzerinizde bir şahit olması için sizi orta (dengeli) bir millet kıldı."*⁶ buyurmaktadır. Hz. Ömer'in (radiyallahu anh) rivayet ettiği bir hadis -i şerife göre, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanından bir cenaze geçerken, oradaki insanlar cenaze hakkında senada bulunurlar. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem): "Vacip oldu, vacip oldu, vacip oldu." buyurur. Sonra arkadan bir cenaze daha geçer; onu da kötü sözlerle yâd ederler. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) yine aynı ifadeleri kullanır. Hz. Ömer (radiyallahu anh): "Ey Allah'ın Resûlü! Vacip olan nedir?" diye sorar. Allah Resûlü de (sallallâhu aleyhi ve sellem) şu cevabı verir: "Öncekini hayırla yâd ettiniz ona Cennet vacip oldu.

İkincisini kötülükle yâd ettiniz ona da Cehennem vacip oldu. Sizler Allah'ın yeryüzündeki şahitleri siziz." Görüldüğü gibi hüsnü şهادet, mü'minler için âdeta dua olmakta ve Cenâb-ı Hak böyle bir hüsnüzandan dolayı o kulu affetmektedir. Ancak yukarıda da ifade ettiğimiz

⁶ Bkz. Bakara sûresi, 2/143

gibi, bunda da sınır korunmalı ve aşırı tezkiyelerden sakınılmalıdır. Çünkü Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir başka hadislerinde de, birinin Osman İbn Maz'un (radiyallahu anh) hakkında, "Cennetlik oldu." dediğinde onu ikaz eder ve: "Nereden biliyorsunuz? Ben peygamberim, bilmiyorum." buyurur. Oysaki Osman İbn Maz'un (radiyallahu anh), Efendimiz'in vefatına ağladığı iki-üç sahabiden biri ve Medine'de kendisine mânevî kardeş seçtiği tek insandır. Netice olarak diyebiliriz ki; insanlar hakkındaki hüsnüzan etme bir esas hâline getirilmeli ve bir disiplin olarak benimsenmelidir; benimsenmeli, zira hamlılığımızın gereği, herkes hakkında hüsnüzan edemeyebiliriz; ama İslâmiyet'e ait çoğu meselede olduğu gibi böyle bir düşünce tarzı da işletile işletile insan tabiatının bir parçası hâline getirilebilir. Bu hususta kendini zorlamayan bir insanın, bu şuura ulaşması çok zordur. Suizan, biraz da psikolojik bir meseledir. Yani devamlı kendisini başarırlı görüp beğenen bir insan, hiçbir zaman başkalarını beğenmez ve takdir edemez. Bu hâl ise apaçık bir hastalıktır. Araştırıldığında bu insanların beyinlerinin ukdelerinde bir kısım nodulların olduğu görülecektir. Toplumun selâmeti için bu tiplerin çok iyi bir psikiyatrist tarafından tedavi edilmesi gerekir. Zira psikolog ve pedagoglar, en kötü karakterlerin bile, belli bir terbiyeden geçince, kötü duygularının baskı altına alınabileceğini ifade ederler. Sözlerimizi, Bediüzzaman'ın şu altın sözüyle noktalayalım: "Tezkiyesiz nefs-i emmaresi bulunmak şartıyla, kendi nefsini beğenen ve seven adam başkasını sevmez."

KENDİNİ SIFIRLAMA

İnsan kendini sıfırladığı nispette Allah'a yaklaşır. Aksine az da olsa kendine bir şey atfettiğinde de Allah'tan uzaklaşır. Sonsuz karşısında kendini sıfırlama çok önem arz etmektedir. Çünkü iki sonsuz yoktur. Sonsuz olmayan ortada da olamaz. Evet, Sonsuz karşısında sıfır olma insan için en ideal ufuktur.

DİNİ BİLENLER

Dini bilenler dinde çok lâubalî hareket etmekte ve gayri ciddî davranmakta; bunun neticesi olarak da muhatpların sinelerinde tesir ve mehâbet uyaramamaktalar.

MUS'AB B. UMEYR

Mus'ab b. Umeyr'i Mus'ab b. Umeyr yapan özellikler nelerdir?

Mus'ab b. Umeyr ashab-ı kiramın en büyüğü değildi. Ancak hayat-ı seniyyeleri itibarıyla en büyük sahabilere denk bir misyon eda ettiğinde de şüphe yok. Bu konuda, öncelikle bir kere daha şu tespiti hatırlamada yarar var: Allah belirli dönemler itibarıyla, İslâm'a öyle insanlar lütfetmiştir ki, bunların çoğunun eşi-menendi yoktur. Eğer onlar, bugün veya bir başka dönemde yaşasaydılar, eda ettikleri misyonları aynı enginlikle eda edemezlerdi. İşte Mus'ab b. Umeyr, bu ölçü içinde tarihî misyonu olan, Hz. Hamza, Hz. Abdullah b. Cahş... gibilerinden hiç de geri olmayan çok büyük bir sahabyıdır..

Evet o, Hz. Hamza, Abdullah b. Cahş gibi sahabilerin yanında, âbideleşen, kahramanlık misali olan insan-üstü insanlardandı. Sadece onlar mı? Elbette hayır. O, kıyamete kadar arkasından gelecek olan dava erlerinin âbideleşeceği temelleri de belirlemiş ve bu yönüyle de duygu, düşünce ve sinelerimizde sonsuzluğa ermiş babayığitlerdendir.

Onun için böylelerini değerlendirirken, onların tarihî misyonlarını hiç ama hiç unutmamak lâzım.

Mus'ab b. Umeyr, gözlerinin içine günah girmemiş, cahiliyye çarpıklıklarını tanımamış birisidir. Yani haramın Mekke sokaklarında ve Harem'in etrafında, metafin içinde kol gezdiği bir dönemde bile o, hiç harama bulaşmadan, İnsanlığın İftihar Tablosu'nun "cazibe-i kudsiyesi"ne kapılmış ve bir pervane gibi o ateşin etrafında dönmeye başlamıştı. Bununla beraber onu bekleyen birçok meşakkat, sıkıntı, ızdırap ve çile vardı.

Evet o, bir taraftan Mekke'nin en çileli, sıkıntılı dönemlerini yaşarken, öte taraftan annesinin tehditlerine hiç mi hiç kulak asmıyor ve hep Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) yakınlığını korumaya çalışıyordu. İşte bu yakınlık onu "ahlâk-ı âliye" ile ahlâklanmaya yükseltti ve zirve insan yaptı. Zira Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), onu her şey olabilecek bir balmumu seviyesinde iken ele almış, kendi kalıbına koyarak istediği gibi şekillendirmişti.

Mus'ab b. Umeyr, "*Medenîlere galebe ikna iledir...*" düsturunu kullanarak Kur'ân'ın elmas düsturunu anlatma işinin tam eriydi. Evet, güç dengesinin olmadığı, dolayısıyla teknik ve stratejinin önem arz ettiği bir yerde, tebliğ ve irşad işini tam anlamıyla yerine getirebilecek bir er. Tabir caizse o, âdeta bu işe göre programlanmıştı. Birdenbire tansiyonu yükselen, hissiyatına mağlup düşen, bağırıp çağırmaya başlayan, iş sarpa sarınca "Ben artık yokum!"

diyerek çekip giden asabî bir tip değildi. Tam aksine, yüzüne tükürük atıldığı yerde bile tavrını değiştirmeden en öfkeli insanların tansiyonlarını aşağı çekmesini bilen, sağlam iradeli biriydi. Yani tam bir denge, düşünce ve irade insanıydı.

Bir dönemde Mekke’de ailesinin güzide bir çocuğu olarak depdebe içinde yaşama imkânına rağmen, o bunların hepsini bir çırpıda terk etmiş ve Nebiler Serveri’nin çileli yolunu hem de iradî olarak seçmişti. Demek ki onun en önemli vasfı, böyle bir iradeye sahip oluşuydu. Ağzına içki koymayan, kadınlara karşı zaaf göstermeyen, annesinin tüm menfi tavırlarına rağmen onu kırmadan, rencide etmeden idare etmesini bilen ve hep Allah Resûlû (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile münasebetini kavi, sıcak ve canlı tutan biri.

Görüldüğü gibi bunların hepsi irade isteyen davranışlar olmasına karşılık, o bunları başarmıştı. İşte Kâinatın Fahri (sallallâhu aleyhi ve sellem) insanlara yükleyeceği misyonları itibarıyla çok iyi seçme ve değerlendirmesi yönüyle -ki Allah Resûlû’nün bu özelliği bize “Muhammedün Resûlullah” dedirtir- tebliğ ve irşad vazifesiyle başkasını değil, onu seçip, Medine’ye göndermişti. Hz. Ebû Bekir’e, Hz. Ömer’e, Hz. Ali’ye rağmen Mus’ab b. Umeyr.. ve o, Medine’de hiç mi hiç panik yaşamadan, sergilediği ciddî tavırla gönüllere itminan salmış, Üseyd b. Hudayr, Sa’d b. Muaz, Sa’d b. Ubade gibi devâsâ kametlerin İslâm’la şereflenmelerine vesile olmuştu.

Evet, o, eşyanın perde arkasına gözlerini açmış, ölmü gülerek karşılamaya hazır tam bir dava eriydi. Zaten hayatını da hep bu çizgide sürdürdü, bu çizgide noktalandı. O Uhud'da şehit olunca bedenini örtecek kefen bulunamamıştı.. bulunamamıştı da avret mahalli, üzerindeki peştemalle örtülmüş, sair yerlerine “ızdır otu” kapatılarak gömülmüştü.

İşte bu ruh hâleti içinde yaşayan Mus'ab b. Umeyr, Allah Resûlü'nün önünde savaşırken bir kolu koparılınca, öbür kolunu, o da budanınca hiç diriğ etmeden kinle, nefretle kalkan kılıçlara boynunu uzatmıştı. Görüldüğü gibi o hep irade yörüngeli, meşîet-i ilâhiyeye râm olan bir hayat yaşamıştı. “Allah bana bu iradeyi veriyse, ben de hayatım boyunca onun kavgasını vermeliyim.” şuuru içinde dolu dolu yaşanan bir hayat.

Hâsılı, Mus'ab, çetin olma, zor olma ve aşılamayan tepe mânâsına gelen ismiyle, önüne çıkan her engeli Allah'ın inayetiyle aşmış ve rahmet-i Rahmân'a kavuşmuş, çoklarının her zaman hayal hanesini dolduran şehadet ile hayatını noktalamıştı.

İÇİNDE DUYMA

İnsanın hak ve hakikati içinde tam duyması demek, bir macun hâlinde onu acziyle, fakrıyla, zaafıyla, ihtiyacıyla duyması demektir.

KENDİNE ÇOK GÜVENMEK ALDANMIŞLIKTIR

İnsan, müşâhede ve mükâşefe nin en zirve noktalarında da olsa kendine asla güvenmemelidir. Allah Resûlü'nü tanıyıp iman eden, hatta dizinin dibinde bulunup ondan hadis rivayet edip de daha sonra yalancı peygamber Müseylimetü'l-Kezzab'ın ordusuna katılarak onun saflarında ölen kimseler bile vardır. Evet, mü'min kendine çok güvenmemeli ve ahireti adına hep endişe duyarak tır tır titremelidir.

FARKLI ZAVİYEDEN BİR HADİSİN İZAHI

“Sizden biriniz bir münker gördüğünüzde eliyle, gücü yetmezse diliyle, ona da muktedir olamazsa kalbiyle tavrını belli etsin. Bu sonuncusu imanın en zayıf mertebesidir.” hadis-i şerifini nasıl anlamalıyız?

Bu hadis, Buhârî, Müslim ve daha başka kitaplarda da var. Yani herhangi biriniz, dinin çirkin saydığı bir münkeri gördüğü zaman, onu eliyle defediversin. Şayet eliyle bu işi yapmaya muktedir değilse, yani fiilen müdahale edemiyorsa, kavl-i leyyin, cidâl-i hasene, mücahede-i hasene ve va’z u nasihatla, yani diliyle defediversin... Diliyle defetmeye de imkân ve vasat müsait değilse, kalbiyle buğzetsin ki, imanın en zayıf mertebesi de budur.

Düşünün ki, içtimaî hayatımızı kemiren bir mikrop var.. cemiyeti kemire kemire dize getirecek bir mikrop. Zina, uyuşturucu, tefecilik, ihtikâr gibi bir şey... Millet düşmanları, şer şebekeleri bu hastalıkları ihtimamla yaşıyorlar; ve siz de, cemiyetin sarsılıp dize geleceğini yakînen görüyor ve biliyorsunuz.

Evet, eğer cemiyet İslâmî hüviyette olsa idi, devletin; nizam, intizam ve asayışı koruyacağını.. iyiyi-güzeli emredip, fenadan çirkinden alıkoyacağını düşünür; “Eh bize iş kalmadı.” diyebilirdik.

Evet, Müslümanlığın hâkim olduğu bir dönemde, idareci bu durumlarda müdahale eder, asker ve emniyet devreye girer ve o münkerin içtimaî hayatımızda gelişmesine meydan vermeyebilirlerdi. Bütün bunlar, elle müdahale ve elle menetmenin şekilleridir. Günümüzde münkerâta bu seviyede müdahale edilemediği gibi, iyi ve güzel de gerektiği ölçüde teşvik görmemektedir. Bugün, çarşıda içki içen birisine elle müdahale edip “yapma” deseler, o da mukabelede bulunacak ve sana bir tokat aşkedecektir. Demek ki, elle müdahalenin bir dönemi, bir devresi var. Biz o dönemi görmedik. Cenâb-ı Hak ve Tekaddes Hazretleri’nden, güzelliklerinin sızıntılarını gösterdiği bir dönemi yaşarken, bu reşahâtın hakikatini de bizlere göstermesini dileriz..!

Bir de bu işin, dille yapılması şekli var. Sen elinle müdahale edemiyorsun. Devlet de bu işi, bir mükellefiyet ve vazifesi olarak üzerine almamış.. yani, devlet “emr-i bi’l-mâruf ve nehy-i ani’l-münker” yapmıyor. Yani Allah’ın emrini emretmiyor, Allah’ın yasak ettiği şeylerin de önüne geçmiyor, içtimaî hayatı kemiren hastalıkların hepsine bir bakıma vize veriyorsa.. meselâ, bir kanun ve bir sistem altında zina icra ediliyor, içki içiliyor, hatta tefecilik

yapılıyor.. ve sen de, bu münkerât yapılırken, elinle müdahale edemiyorsan, o zaman sana düşen vazife bunları dilinle defetmektir; mev'ize-i hasene ile, tefeciliğin içtimaî hayatı kemiren bir mikrop olduğunu, zinanın bir kanser, bir kangren olduğunu anlatman ve onlardan fertleri tiksindirmen, nefret ettirmen, ürkütmen ve vazgeçirmen gerekir. Tabîî tatlılıkla, kavl-i leyyinle, Kur'ân'ın ruhuna uygun tebliğ metoduyla...

Çok şükür, Türkiye'de bu mevzuda bir sıkıntı yok denebilir. Bugün bunları rahatlıkla konuşup anlatabiliyoruz. Fakat bunların dahi anlatılmadığı dönemler ve memleketler olabilir. Bu, İslâm âleminde de, onun dışında da olabilir. Şimdiye kadar öyle zamanlar olmuştur ki -daha olabilir de- sel gibi akan münkerat karşısında size hiçbir şey yaptırtmamışlardır. Hatta, "Faiz, içki bizim içtimaî hayatımızı kemiren sârî bir illettir; mutlaka bunların çaresine bakılmalıdır." deseniz, sistemin bekçileri: "Sen devletin, iktisadî, siyasî, kültürel, temel nizamlarını, dinî esaslara oturtmak istiyorsun, milletin vicdanına baskı yapıyorsun; bunu sana yaptırtmayız." diyebilir ve dilinize bir kilit vurabilirler.

O zaman yapılacak şey, o kötülüğü irtikâp eden kimselerle, irşad ve tebliğ gibi hususların dışında münasebet kurmama ve vazife olarak da en azından kalbinde onlara karşı bir burukluk hissetmen gerekir ki, bu da yapılması gerekli olan şeylerin en aşağı derecesidir. Aksine, münkeratı irtikâp eden bir insanın yanında bulunur ve -Allah

muhafaza buyursun- onun hâlini hoş görürsen, bu bir su-
kut sayılır. Meselâ, birisi zinadan kendini alamıyor.. o
bu menhiyatı irtikâp ederken, onunla münasebet kuran,
onunla anlaşabilen, onun yaptıklarını hoş görüyor demek-
tir. Hatta bu durum azab-ı ilâhînin umumî olarak gelme-
sine de vesile olabilir.

Burada, bir hususa daha dikkatinizi istirham edece-
ğim. Bir cemiyet büyük günah işleyebilir, o cemiyette bü-
yük ahlâksızlıklar irtikâp edilebilir; ama o cemiyet içinde
o ahlâksızlıkları def ve ref edecek, faal, cevval, dinamik bir
cemaat, din adına hizmet veriyorsa, bir paratoner sayılan
bu mübarekler sayesinde, gelen musibetler savulmuş ve
dolayısıyla da, o cemiyet kurtulmuş olur. Topyekün bir
cemiyette fenalıklara karşı canlı-kanlı, dinamik böyle bir
cemaat yoksa ve ahlâksızlığın önünü alma mevzuunda,
yangına karşı itfaiyeci gibi savaşıacak tulumbacılar bulun-
muyorsa, belâ ve musibetler herhangi bir yere takılmadan
gelebilirler.

Onun içindir ki, bir mü'min, münkerâtın açıktan açı-
ğa işlendiği bir topluluk içinde, bu işi yapanlarla, şahıslar-
dan ötürü münasebet kurup anlayamaz. Vâkıa, mü'min
olarak, herkesle belli seviyede münasebet kurabilir.. hatta
ahlaksızlık yapan kişi ile de, İslâm'ın güzelliklerini kendi-
sine intikal ettirme niyetiyle alâkalanıp, onu, içinde bu-
lunduğu çirkeften kurtarmaya çalışabilir, ama bunlar sırf
Allah için olmalıdır. İşte böyle bir niyete bağlı kalarak, bi-
zim, o kötü kimse ile temasımız dahi ibadet olur.

Binaenaleyh, imanın en zayıfı, menhiyatı irtikâp eden insanlara karşı kalben buğz duymaktır. Evet, Allah'ı sevmeyenlere, Allah'ın kâinattaki nizamını tahkir edenlere karşı buğz edeceğiz; fakat bu buğz İslâm adına, karşı tarafa sunulacak teklif ve mesajların hüsnükabul görmesi esasına göre ayarlanmalıdır. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyuruyorlar ki: *“Ben farzları yapmakla emrolundum gibi insanları idare etmekle de emrolundum.”* Yani, Allah bana farzları emrettiği gibi, insanları idare etmek, evirip çevirip siyaset-i meşrûa ve idare-i meşrûa içinde, biçimine koymakla da emrolundum.

Evet, huşûnetle değil, işmi'zâzla değil, tatlılık göstererek ona bir şeyler verilmelidir. İçi nur dolu enjektörü, onun vücuduna zerk edebilmek için, iyilik yaparak, kendisini salmasını temin ederek ona yaklaşılmalıdır ki, teklif ve düşüncelerimiz reaksiyon görmesin. Onun için Cenâb-ı Hak, Hz. Musa ve Hz. Harun'a (aleyhisselâm): *“Firavun'a tatlı, içini okşayıcı sözleri gidin söyleyin!”* diye ferman ediyordu. Firavunla münasebet kuracak ve yüzünü ekşitmeden hakkı ve hakikati ona anlatacaksın.. anlatacaksın ki, anlatmanın bir mânâsı olsun ve bu uğurda gösterilen gayretler de boşa gitmesin...

Hâsılı, görüştükleriyle Allah için görüşecek, Allah için konuşacak; Allah'ı ve O'nun emirlerini anlatma yolunda her şeye katlanacak, her şeyi göğüsleyeceksin; ama yine sırf O'nun için yerinde buğzetmesini de bileceksin...

⁷ Bkz. Taha sûresi, 20/44

ALLAH'I HATIRLATAN İNSAN

Günümüzde simasına bakıldığı zaman Allah hatırlatan insan sayısı oldukça az. Neye ihtiyaç varsa onun üzerinde durmak lâzım. Bence bizi farklı kılacak bir hususiyet var ki, o da, samimî vefa ve Allah'a yürekten teveccühtür.

İHLÂS

İnsan, ihlâs a çok talip olmalı, ancak, o hususta ne-reye ulaşırsa ulaşsın henüz onun öşrüne ulaşamadığı mülâhazasıyla yaşamalı ve çok korkmalı. Zira, azıcık “Bir şey oldum” hissine kapılma insana her şeyi kaybettirir.

SEVİYELİ İNSANIN VASIFLARI

Güzel vasıfları fıtratımıza mâl etme hususunda nasıl bir yol izlemeliyiz?

İster ahlâk-ı âliye, ister ibadet hayatımıza ait hususlarda ciddiyet ve vakar, temkin ve itminan insanı olmamız ve bu vasıfları fıtratımızın bir buudu hâline getirerek benliğimizle bütünleştirmemiz şarttır. Ne var ki, bunu elde edebilmek ve bu seviyeye çıkabilmek, çıktıktan sonra da onu koruyabilmek oldukça zordur. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bu vasıfları fıtratımızın bir buudu hâline getirmek için bizlere yol gösterme istikametinde buyuruyorlar ki: *“Bu Kur’ân hüzüünle inmiştir. Onu okurken ağlayın. Şayet ağlayamıyor iseniz, kendinizi ağlamaya zorlayın.”* Yani Kur’ân’ı huzur-u kalb ile ve itminan-ı nefisle okuyun. Bu tespitten hareketle, yukarıda bahis mevzuu edilen vasıfları kazanmada önce sun’î adımlar atabilirsiniz. Yalnız bu meselenin derinliğine vâkıf olmayan insanlar tarafından tenkit edilebilir. Ancak sizler O’na ulaşmak için çıktığınız bu yolda, böylesi şeylere takılıp kalmamalısınız. Ahlâk-ı âliye adına zikredegeldiğimiz düşünceler içinde bazı misaller vererek mevzuu biraz daha açmaya çalışalım. Az konuşma,

güzel ahlâka ait prensiplerin -zannediyorum- başında gelir. Efendimiz'in beyanına göre çok konuşanın çok sakatatı olur. İşte bu çok sakatat da hiç farkına varılmadık şekilde insanı Cehennem'e götürür. Onun için Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), kendisine soru sorulmadan ya da bir maslahat gözetmeden asla konuşmazdı. O'ndan bu dersi alan sahabe-i izâm hazerâtı da hep aynı şekilde hareket ederdi. Meselâ, sadakat kahramanı Hz. Ebû Bekir -sahih kaynaklarda şimdiye kadar rastlamadığım ama doğru olmasa bile, hiç yadırgamadığım ve yadırgamayacağım bir menkıbeye göre-ulu orta konuşmamak için ağzına küçük bir taş koyarmış; konuşması gerektiği zaman onu çıkartır, konuşur, sonra tekrar koyarmış. Evet, onun gibi bir temkin insanı, kendini zapturapt altına almak için böyle bir şey yapmış olabilir. Bu menkıbeye, sahih kaynaklara dayanarak hicretten sonra, Hz. Ebû Bekir'in Nebiler Serveri Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanında birkaç yüz kelimeyi geçmeyen konuşmaları mesnet olarak gösterilebilir. İnsan kalbî, ruhî ve fikrî hayatı adına bir şeyler anlatıyor, anlattığı şeylerle muhataplarının ufkunu açıyorsa, onun konuşmasında yarar vardır. Aksi hâlde, bütün konuşmaları israf-ı kelâm cümlesi içinde mütalâa edilebilir. Rica ederim, akan bir derenin kenarında abdest alırken suyu israf etmemeyi emreden bir dinin, insan için sudan çok daha önemli cevher gibi kelimelerini israf etmesi nasıl caiz olabilir! Öyleyse hiçbir gereği yokken bir mânâ ifade etmeyen boş ve abes yere konuşmalara çok rahatlıkla sakıncalı nazarıyla bakabiliriz. Meselâ; "Buradan taksiye

bindik; Akhisar'a, oradan Balıkesir'e gittik. Balıkesir'in içinde iken bir tır yanımızdan geçti... vs." Böyle Dudu neler gibi durmadan, hiçbir şey vaad etmeyen ve muhteva derinliği olmayan sözlerle laf ebeliği yapmak elbette mahzurludur. O hâlde yeme, içme, giyim ve kuşamda olduğu gibi, konuşmada da iktisadî olacak, şu tema, şu anafikir kaç kelime ile anlatılabilir, hesap edilecek ve öyle konuşulacaktır. Öyle konuşulacaktır ki, kat'iyen israf-ı kelâm ve bu suretle israf-ı zaman olmasın. Zaten ehlullah "kılllet-i kelâm", "kılllet-i taam", "kılllet-i menâm" diyerek insanın dünya ve ukbâ hayatı adına bu çok önemli üç meseleyi, kendilerine düstur-u hayat edinmişlerdir. İşte böyle sözü tartarak, süzerek, ağızdan çıkacak her kelimeyi düşünceye vize ettirerek konuşma bir ahlâk işidir. İnsanın bu ahlâkı kazanabilmesi ve fitratının bir parçası hâline getirebilmesi de bir hayli zaman ve bir hayli çaba ister. Bunun gibi, dünyevî hazları terk edip, cismanî meyillere karşı koyma mânâlarına gelen "zühd" de bir ahlâk olarak çok önemlidir. Tasavvufta çok ciddî bir yere sahip olan zühdün genel çerçevesi, tasavvuf düşüncesinin bir ekol, bir mektep olarak ele alınmasından çok daha önceleri, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) tarafından bir ruh ve mânâ olarak belirlenmiştir. Üstad'ın konuya yaklaşımını da işin içine katacak olursak, "dünyayı kesben değil, kalben terk etme", dünya ve mâfihâya iltifat etmeme, dünyevî herhangi bir beklenti içine girmeden ve geride hiçbir şey bırakmadan ahirete intikal edebilme anlamında bir zühd,

her mü'minin hele hele günümüzde hak ve hakikate adanmış ruhların vazgeçilmez bir vasfı olmalıdır.

Başlangıçta mal-menal, makam-mansıp, şöhrat vs. bütün yönleriyle dünyaya karşı böyle bir tavır belirleme çok zor olabilir. Ama bu düşünce, küçük şeylerden başlayıp büyük şeylere doğru işletile işletile bir gün gelir ki, insanın lâzım-ı gayr-i mufârikı olur. Yani insan, “Bugün bir elbisem var, ikinci bir elbisem olmasına gerek yok. Aksi hâlde yarın üçüncüsünü, dördüncüsünü ister ve bu Karun ahlâkı bir gün bütün hayatımı sarar.” diye düşünmeli ve bu mânâda peygamber ahlâkı olan zühdü işlete işlete onu hayatına mâl etmelidir. Güzel ahlâka ait bu iki örneğin yanı sıra ciddî olma, gözünü haramdan sakınma, kibre girmeme gibi daha nice vasıflar sayılabilir. İbadete gelince; meselâ namaz. Namazı öncelikle vaktinde eda etmekten başlayıp, onu duya duya, âdeta yudumluya yudumluya kılma da, aynı şekilde bir temrinat meselesidir. Yani insanın namazını sırtından bir yük atıyorcasına kerhen kılması değil de, Allah'ın icabet kapılarını kendisine açabilecek bir seviyede aşk ve şevkle, duya duya kılması elbette birden ulaşılabilecek bir zirve değildir. Fakat insan, onu da işlete işlete fitratına mâl edebilir; daha doğrusu etmek zorundadır. Netice itibarıyla; insan, hayatının bütününü nefsinin serazat arzu ve isteklerine rağmen, iradesinin hakkını vererek yaşamalıdır. Bunun için de insanı insan yapan vasıfları, Kur'ân'ın ve Sünnet'in rehberliğinde, fitratının bir parçası hâline getirmeli ve onları hayatına hayat kılmalıdır.

DUA - AMEL MÜNASEBETİ

Güzel ahlâka ait esasları fıtrata mâl edip onlarla bütünleşebilmenin yolu veya yolları nelerdir?

İhlâs, sadakat, vefa, gıybet etmeme ve suizanda bulunmama gibi hasletler, inanan her insanın, hayatına hâkim kılmak zorunda olduğu, güzel ahlâka ait esaslardandır. Şahsî kanaatim itibarıyla ben, herkesin de bu düşünce ve kanaatte olduğunu zannediyorum. Ne var ki benim hüsnüzannım, bu konuda fazla bir şey ifade etmez. Mühim olan, teker teker her şahsın bu anlayışı benimsemesi ve onu topluma kazandırmak için mücadele vermesidir. Tabî bu hemen birden olacak bir şey değildir. Ahlâk-ı âliyeye ve mesaviye ait bu esasların hayata intikali, şahsın fıtratı ile bütünleşmesi, çok uzun bir süreç ister. Bu süreçte dikkat edilmesi gerekli olan en önemli şey, şahsın gerçekten bu konudaki azmi ve kararlılığıdır. Meselâ ihlâsı ele alalım; ihlâs, namaz kılan hemen herkesin sabah-akşam dualarında istediği bir husustur. *“Allahım, beni ihlâsa eren veya ihlâsa erdirdiğin kullarından eyle!”* hemen her gün çoklarımızın tekrar ettiği dualardandır. Ancak, biz bu isteğimizde acaba ne kadar samimiyiz? Allah’a hâlis bir kul olmak,

ubûdiyetle ve ubûdetle hulûsu yakalamak, bizim için ne kadar önemlidir? İhlâsın bir başka buudu olan Allah'ın rızasını ne kadar talep ediyoruz? Kavlen istediğimiz bu şeyleri, fiilen isteme hususunda neredeyiz? Evlenmekten, çocuğumuzun olmasına, ondan memuriyetimize devam etmeye veya son vermeye, Allah rızasının bulunduğunu zannettiğimiz alternatif işlerimizde tercih konumuna geldiğimizde, acaba gönül rahatlığı içinde “rıza-yı Bâri'yi tercih ediyoruz” diyebilir miyiz? Hatta “rıza” mertebesini, Cennet'e ya da -ikisi ayrı şeylerse- Cenâb-ı Hakk'ın cemaolini müşâhedeye tercih edebiliyor muyuz? Bu çizgide soruları uzatabiliriz. Şimdi bu meselelerin bütününde, ihlâs ve rızayı tercih edemiyorsak ve kavlen istediğimiz hususların fiilen peşinde değilsek, hiç şüphesiz Allah'a karşı saygısızlık yapıyoruz veya “kezib alallah”ın içindeyiz demektir. Hâlbuki bu son husus, “*Allah'a karşı yalan söyleyenden daha zalim kim olabilir?*”⁸ âyeti ile küfre denk tutulmuştur. Ben rica edeyim, evlenme, çocuğumuzun olması, araba, ev, yazlık-kışlık gibi dünya mallarına sahip olmak, işlerimizin kesada ve fesada gitmemesini istediğimiz ölçüde, ihlâs, rıza, sadakat, vefa vb. şeyleri istemiyorsak veya gönüllerde bunlar, birinciler kadar yer tutmuyorsa, Allah'a karşı saygısızlık yapmayalım ve dil ucuyla ben muhlis ve muhlas olmak istiyorum demekten sakınelım. Allah'ın rızası, dünyevî ve uhrevî hiçbir şeyle tartılmayacak kadar büyüktür. Öyleyse biz de, ayaklarımızın dibinde olması gereken bu meselelerle, Allah'ın rızasını aynı seviyede

⁸ Bkz. En'am sûresi, 6/21

tutmamalıyız. Çok tekrar ettiğim bir söz içinde, dünyaya dünya, ukbâya da ukbâ kadar, yani dünyevî meselelere o kadar, uhrevî meselelere de gereği kadar değer vermeliyiz. Buraya kadar arz ettiklerim meselenin bir yönünü teşkil ediyordu. Diğer yönüne gelince; ahlâk-ı âliyeye ait bu esasları dualarımızda yâd etmekten hiçbir zaman dûr olmayalım. Burada bazıları önceki söylenenlerle, bu cümle arasında bir çelişki var zannedebilir. Aslında herhangi bir çelişki söz konusu değildir. Bizim önceki arz ettiklerimiz, bir ufka işaret etmekte ve bize bir hedef göstermektedir. Bu hedefe ulaşınca kadar, başta da söylediğimiz gibi, tabî ki bir sürecin yaşanması gerekir. İşte bu süreç içinde hedefe doğru yol alırken, insanın kat'iyen vazgeçmeyeceği bir husus varsa o da dua olmalıdır. Dualar bize hedef verir, şuuru besler, gönüllerimizi kanatlandırır, kudretimizin sınırlılığını idrak ettirir ve “her şeye gücü yeten birisine” sığınma ihtiyacını hissettirir. Zaten Bediüzzaman'ın ifadesiyle böylesine yürekten ve hâlisane yapılan dualar, bizatihi derin bir ubûdiyettir. Allah (celle celâluhu) da böylesine inanmış kişilerin dualarını er veya geç mutlaka kabul buyurur. Duaların bizlere hedef vermesi ile alâkalı iki misal arz etmek istiyorum. Birincisi: Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir gün mescitte Ebû Ümame el-Bâhilî'yi, gayet sarsık şekilde otururken görür. Sebebinin sorduğunda “Fakirlik!” cevabını alır. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ona şu duayı öğretir: Mealen “*Allahım, tasadan ve hüziinden, tembellikten ve*

âcizlikten, korkaklıktan ve cimrilikten, borç altında ezilmekten ve insanların bana galebesinden Sana sığınırım.”

Bu cümleleri tek tek ele alarak, fakirlikle ilgisini veya insana hedef göstermesini birlikte inceleyebiliriz: *“Allahım, tasadan, gamdan, hüzünden Sana sığınırım”*: Şimdi tasa, gam ve hüzünden Allah’a sığınan bir insan, -affeder-siniz- gidip yan gelip yatar mı? Tasa ve hüzne sevk edecek şeylere kendini hiç kaptırır mı? Aksine kalkar, bunlardan kurtulmanın yollarını mı araştırır? *“Tembellikten ve âcizlikten Sana sığınırım”*: Fakirlik deyip bir kenarda -velev ki bu mescit, hatta Mescid-i Nebvî bile olsa- oturmak ve elâlemin avucuna bakmak tembellik ve âcizlik değil midir? *“Korkaklıktan ve cimrilikten sana sığınırım”* ve son olarak *“Borç altında kalmaktan ve insanların baskısından (galebesinden) Sana sığınırım.”* Görüldüğü gibi bu duanın bütün unsurları, fakirlikten mescide sığınan bir insana, ondan kurtulma yolları göstermenin yanında aynı zamanda hedef veriyor. Artık bu safhada kula düşen, dua ettiği şeyleri fiiliyata dökmekten ibarettir. İkinci misal, çocuk iken başımdan geçen bir olaydır: Babam bana, “Gece iki bin defa Nasr sûresini okuyan, Hz. Peygamber’i (sallallâhu aleyhi ve sellem) rüyasında görür.” demişti. Çocukça kalbimle buna inandım ve o gece iki bin defa Nasr sûresini okudum, öyle yattım. O gün, bu okuma işi, sabaha kadar sürseydi, yine okurdum. Çünkü benim Resûlullah’ı görme iştiağım, değil bir geceyi, belki yüzlerce geceyi feda ettirecek çaptaydı. Demek insan, bir şeye Dilbeste ise onu

elde etme yollarını mutlaka araştırmalıdır. Hâsılı, güzel ahlâkın unsurları ile bezenmeyi kavlen isteme kadar, onları hayata geçirmede yapılması gerekli olan fiiller de çok önemlidir. Bu ikisi, bir bütünün parçalarından ibarettir ve dua, birçok açıdan yeri başka bir şeyle doldurulamayacak önemli bir hâdisedir.

MÂNEVÎ BİR HASTALIK

Tasavvufî menkıbelerle teselli olup, “Büyüklik nedir; nasıl büyük insan olunur?” gibi mevzulara bîgâne kalmak, mânevî bir afettir. Ne yazık ki, insanımızın önemli bir kesimi, bu afetle meflûç, kolu-kanadı kırılmış ve sanki hiçbir şey olmamaya niyet etmiş gibi yerlerde sürüm sürüm... Bu durumdan kurtulmak için, büyüklerin büyüklüklerini anlatırken, kendi iç aydınlığımız içinde o büyüklüğe ulaşmayı düşünmeli ve bu yolda gereken cehd ve gayreti göstermeliyiz.

DUYGULARDA İTİDAL

*Ümit-ümitsizlik, tevazu-gurur vb. duyguların denge-
de götürülmesi hususunda zorlanıyoruz. Neler tavsiye
edersiniz?*

İnanç ve idealimizin devamlılığı adına bu tür duyguların itidal ve istikamet üzere temsili çok önemlidir. Zira inanç başka, inançta dengeyi yakalama ve o dengeyi ilelebet devam ettirme başkadır. Evvelâ, dinimiz her zaman ve zeminde bizlere orta yolu tavsiye eder. Cenâb-ı Hak: *“Ben sizi orta (yolda) bir ümmet kıldım.”* buyurur. İşte bu, ifrat ve tefritten olabildiğine uzak, hem akıl hem his hem de ruh yönüyle itidali temsil eden bir ümmet demektir ki, biz de yaptığımız ibadet ve dualar içerisinde, günde en az kırk defa: *إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ* “Bizi doğru yola hidayet et.” demek suretiyle, Rabbimiz’den bizi o yolda tutmasını isteriz. Kaldı ki bizler, ifrat ve tefritlerin had safhada temsil edildiği bir dönemde yaşamaktayız. Böyle bir dönemde Allah’ın yardımını olmadan istikamet üzere yaşamamız imkânsız gibidir. Tarihe baktığımız zaman, birçok olumsuz hâdiselere sebep olan şeyin, duygu ve düşüncelerdeki aşırılıkların, sapmaların olduğunu görürüz. Meselâ, İslâm

tarihinde itikadî fırkaların ortaya çıkışı, ilgili mevzularda meydana gelen ifrat ve tefritlere dayanmaktadır. Onların bir kısmı, sebeplerin tesirini inkâr edip cebrî bir anlayışa yönelirken, diğer bir kısmı da, esbabı her şey sayma gibi bir yanlışlığın içine düşmüşlerdir. Neticede her ikisi de ne esbabı ne de esbaba riayetin hikmetini anlayamamıştır. Oysaki bizler, sebepler âleminde yaşadığımızdan sebeplere riayette esbapperest gibi davranmamız, neticeyi beklemede de, kudret-i ilâhiyeye sığınıp tevekkül etmemiz esasına göre davranma mecburiyetindeyiz. Mustafa Sabri Efendi bu konuda, “*Müptedinin Mutezile olmaması, müntehinin de Cebriye olmaması mümkün değildir.*” diyerek, ayrı bir hususu daha ifade etmeye çalışır ve Ehl-i Sünnet anlayışının ayrı bir varyasyonuna dikkati çeker. Günümüzde havf-recâ hususunda yaşanan dengesizliklerden de söz etmek mümkündür. Meselâ, halkı irşad konumunda olan insanların çoğu, sadece Cennet’i ya da Cehennem’i nazara verip, bu hususta insanları ya tamamen ye’se ya da aşırı bir güvene sevk etmektedirler. Hâlbuki insan, bir taraftan amelini işlemede kılı kırk yararcasına hassas davranırken, diğer taraftan da, bu amellerin, Cenâb-ı Hakk’ın vermiş olduğu nimetlerin şükrünü edada yeterli olmayacağını ve bir insanın sadece ameliyle kurtulamayacağını düşünmesi de gerekir. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) sahih bir hadislerinde: “*Hiç kimse ameliyle kurtulamaz.*” buyurur. Sahabe Efendilerimiz: “*Sen de mi ey Allah’ın Resûlü?*” dediklerinde, “*Evet, Allah’ın fazlı, bereketi olmazsa ben de kurtulamam.*” der.

O hâlde insanın: “Ne günahım var? Aksine ben bu yaşımda iman etmiş, namaz kılmış, oruç tutmuşum.. o hâlde Allah bana ceza vermez!” demesi, Allah’a karşı bir saygısızlık ve küstahlığın ifadesi; kendi nefsinin yerden yere vurup: “Benden bir şey olmaz, zaten şu ana kadar işlediğim hiçbir hayır da yok. Nasıl olsa Cehennemliğim, o hâlde boş yere uğraşıyoruz!” şeklinde bir mülâhazaya girip ümitsizliğe düşmesi de, ayrı bir saygısızlığın ve küstahlığın seslendirilmesidir. Üstad başkalarına karşı hüsnüzanla hareket edilmesi gerektiğini ifade eder. Ben bunu, “kendi hesabımıza savcı, başkaları adına da avukat olma” sözcüğüyle özetlemeye çalışıyorum. Evet, insan her ne kadar kendi nefsi adına olabildiğine acımasız davransa da, başkalarına karşı hüsnüzanna memurdur. İnsanların sokakta yürüyüş şekline bakıp, “Gerçekten Müslüman olsalar gözlerini haramdan sakınırlar, harama baktıkları zaman da gider gözyaşlarıyla gözlerini yıkarlar...” şeklinde bir fikir yürütmemiz, bir gün gelir bizi, “O hâlde onlar Müslüman değil” yargısına götürür ki, böyle bir yargıda bulunmanın ne denli tehlikeli olduğu âşikârdır. Evet, görüldüğü gibi dengeleri korumada sadece inanmış olmak yeterli değildir. Bu hususta istikameti yakalamamız ancak, inanç ve akideyle alâkalı terminolojiyi bilip uygulamamızla hâsıl olabilecektir. Yoksa duygu ve düşüncede istikameti bulmada olduğu kadar, problemlerin çözümünde de doğruyu yakalamamız zordur.

HİZMET ERİ

Milletimizi çekemeyen koskocaman bir dünyanın gözü üzerimizdeyken dengeli bir hizmet eri, söyleyeceği şeyleri hemen söylemez. O bilir ki, söylenmesi gereken her şeyi şimdi söylerse, kendisine hayat hakkı tanımayanlar çıkabilir. Şartlar aleyhine ağırlaştırılabilir, dolayısıyla da sıkıntılı bir atmosfere düşebilir.

ŞERARE

İmam Şârânî'nin ifadesine göre, mü'min, namazsız, niyazsız, mâlâyânî, laubali bir insanın yanına -hak ve hakikati anlatma düşüncesinin dışında- oturursa, onun ifraz ettiği menfi şerarelerden dolayı, latîfeleri söner, zihnî ve ruhî velûdiyetini, Allah (celle celâluhu) ile olan konsantasyonunu kaybeder. Yani, hareket, tavır ve davranışlarında hayırdan, bereketten uzaklaşır.

ŞEFKAT TOKATLARI

Şefkat tokadı ne demektir. İzah eder misiniz?

Şefkat tokadı; sevenin, sevdiğine, sevgi eksenli, onu doğru yola getirme maksadıyla, kulağını çekme, azarlama mânâsına gelen tatlı bir ikazdır. Bediüzzaman Hazretleri, bu anlamdaki şefkat tokatlarına çok ehemmiyet vermiş ve Onuncu Lem'a'da, *“Herkesin, iyilik olarak yaptıklarını da kötülük olarak yaptıklarını da karşısında hazır bulunduğu günde (insan) isteyecek ki kötülükleri ile kendisi arasında uzun bir mesafe bulunsun. Allah, kendisine karşı (gelmekten) sizi sakındırıyor. Allah, kullarına çok şefkatlidir.”*⁹ âyet-i kerimesi ışığında bu mevzuu o günkü örnekleriyle izah ediyor. Şefkat tokadı, herkesin, tokadını yediği zatın nezdindeki yerine göre cereyan eder ve şekil alır. Meselâ, iman ettiği hâlde, Allah ile ciddî münasebet içinde olmayan bir kişi, mükellef olduğu ibadetlerinde bir kusuru olduğu veya akidesine ters bir düşüncede bulunduğu takdirde, malına veya evlâd ü iyaline bir zarar isabet etmesi şeklinde, bir şefkat tokadı yiyebilir. Böyle bir tokat, o insanın ders almasına ve istikamet kazanmasına vesile olabilir. Bu zaviyeden meseleye

⁹ Bkz. Âl-i İmran sûresi, 3/30

bakıldığına buna her ne kadar şefkat tokadı adı verilse de, bunun bir lütuf ve ihsan olduğunda şüphe yoktur. Gönlü, iman ve ümitle par par yanan, dimağı her lahza yığın yığın sentezlerle ayrı iklimlere doğru kanat çırpıp yükselen bir kamet, “Falan şahıs nasıl böyle ileriye gidebiliyor. Neden ben onun kadar ilerleyemiyorum?” şeklinde menfi bir tasavvur içinde bulunsa, hemen şefkat tokadı yiyebilir. Çünkü bu seviyeyi yakalamış bir insanın aklından bu türlü fena şeylerin geçmesine müsaade edilmeyebilir. Gecenin zifiri karanlığında kalkıp, başını seccadeye koyan ve ahireti adına ihtiyat akçesi kabul ettiği birkaç damla gözyaşını seccadesine bırakan bir insan, gaflete dalıp bir gece onu yapmadığı zaman, ertesi gün akşama kadar içinde simsiyah bulutların gezip dolaştığını hissedebilir. Bu, o seviyedeki bir insan için şefkat tokatıdır. Çünkü Cenâb-ı Hak, onu o seviyeye yükseltmiş ve âdeta sefine-nin dümenine getirmiştir. Şimdi, böyle birinin bu ölçüde ulvî bir sefinenin dümenini ihraz ettikten sonra, “Ben basit tayfalar gibi kömür atacağım ve yelkenlerle meşgul olacağım.” demesi, bir sukûttur. Allah’ın böyle bir sukûta rızası yoktur. Onun için Allah, engin merhametinin ifadesi olarak o şahsa kendine gelmesi için bir uyarıda bulunur ki, biz buna şefkat tokadı adını veriyoruz. Şefkat tokatlarının örneklerini Asr-ı Saadet’te de müşâhede etmek mümkündür. Peygamber Efendimiz (sallâllâhu aleyhi ve sellem) Uhud savaşının arefesinde ashabıyla yaptığı istişarede, Medine’de kalıp müdafaa harbi yapmaları fikrini öne sürmüştü. Hâlbuki çoğunluğu temsil eden genç sahabiler,

taarruz harbi yapmak istiyorlardı. Vâkıa sahabe bu düşüncelerinde fevkalâde samimiydi. Düşmana haddini bildirmekten başka da bir niyetleri yoktu. Hatta bu samimî niyet, “Mü'minlerden Allah'a verdikleri sözde sadık olan nice erkekler vardır. Onlardan şehit olanlar ve şehadeti bekleyenler vardır. Ve onlar ahitlerini hiçbir şekilde değiştirmediler.”¹⁰ âyetinin inmesine sebep olmuştu. Ancak, böyle bir duygu ve düşünce içinde olan sahabenin aşk ve heyecanları, emre itaatteki inceliği kavramalarına mâni olmuştu. Ayrıca, düşmanın arkadan gelmesini en gellemek üzere vazifelendirilen okçular, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) “Siz, bizim arkamızı koruyun.. ve zinhar yerinizden ayrılmayın. Bizi ganimet paylaşıyor görseniz bile yerinizi terk etmeyin. Ve yine bizim cesetlerimizi kartallar kapıp götürüyor olsa bile bulunduğu yerde kalın!” emrine rağmen yerlerini terk etmişlerdi. Bütün bunlardan sonra İslâm ordusu, muvakkat da olsa bir geri çekilme ve hezimete dâcâr olmuştu ki, işte bu da bir şefkat tokadıydı. Daha sonra buradaki ikazı anlayan sahabe hemen Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) etrafında toplanmışlar ve düşmanı takibe alarak yeniden zelleyi sevaba, hezimetini de zafere çevirmişlerdir. Kutlu Nebi'nin davasına gönül vermiş zamanımızdaki hakikat yolcuları için de şefkat tokatları her zaman söz konusudur. Zira bu yol çok şerefli bir yoldur. Evet, bu yolda olma, Allah'ın yeryüzünde en çok ehemmiyet verdiği meselelerden biri veya daha doğru bir tabirle en birincisidir. Şayet bundan daha önemli bir şey olsaydı, Allah peygamberlerini

¹⁰ Bkz. Ahzab sûresi, 33/23

onunla vazifelendirirdi. Hatta diyebilirim ki, Hz. Cebrail'i bile şerefli kılan, başını arş-ı kemalâta ulaştıran, böyle büyük bir işte vazifeli olmasıdır. Bu açıdan küçük de olsa, ona zarar verecek her bir davranış o şahsın Allah yanındaki derecesi ve sorumluluk şuuruna göre tokat yemesine vesile olabilir. Evet, hiç kimsenin bu yüce mefkûrenin bir tek parçasından dahi feragat ve fedakârlıkta bulunmaya hakkı yoktur. Hz. Peygamber, vazifelendirildiği her şeyi bütünüyle yerine getirmiştir. Zaten *“Ey Peygamber! Rabbin tarafından sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun risaletini tebliğ etmemiş olursun.”*¹¹ âyeti de bunu âmirdir. O da bunu harfiyen yerine getirmişti. Ardından bu vazifeyi başta sahabe olmak üzere, Ömer b. Abdülaziz, Gazzâlî, Şah-ı Geylânî, İmam Rabbânî, Mevlâna Halid-i Bağdadi, Bediüzzaman gibi yüce kametler üzerlerine almış ve yaşadıkları asırda en güzel şekilde o işin bayraktarlığını yapmışlardır. Zamanımızda ise bu ulvî meseleye talip olanlar, bu nimetin şuurunda olarak, kendi insanına hizmet vazifesinde ülfet, ünsiyet ve ihmale kat'iyen yer vermemelidirler. Aksi takdirde şefkat tokatlarının gelmesi kaçınılmaz olur. Zira mazhar olunan nimetlerin kadrini bilmek, yeni mazhariyetler için en güçlü bir vesiledir. Bu ise ancak her nimete kendi cinsinden şükürle mukabele etmek ve o nimetleri artırma yollarını araştırmakla mümkündür.

¹¹ Bkz. Maide sûresi, 5/67

DAVA ARKADAŞLIĞI

Herhangi bir yerde bir Müslümanın başına bir şey geldiğinde, diğer Müslümanların, bir cesedin uzuvları gibi hassasiyet göstermeleri gerekir.

Eza ve cefa gören bir Müslümanın maruz kaldığı şeyler karşısında diğerlerinin boğazından lokmalar nasıl geçer, benim aklım buna bir türlü ermiyor.

Bu gibi durumlarda arkadaşların, hiçbir dünyevî endişeye kapılmadan her şeyleriyle sıkıntı çeken kardeşlerinin yanında olmaları ve onun sıkıntılarını paylaşmaları gerekir. İşte dava arkadaşlığı budur!

İKİ EMNİYET VE İKİ KORKU

Hadiste لَا أَجْمَعُ عَلَى عَبْدِي خَوْفَيْنِ وَ أَمْنَيْنِ “Ben kuluma iki emniyeti birden vermem, iki korkuyu da birden vermem.” buyruluyor. Hâlbuki biz gayet rahat ve lüks bir hayat yaşıyoruz?

Havf (korku) ve recâ (ümit), Cenâb-ı Hakk'ın insana verdiği/vereceği iki büyük nimettir. Bu iki nimeti ölçülü bir şekilde kullanıp Allah'a ulaşmaya vesile edinmek bundan ayrı ve daha büyük bir nimettir. Sorudaki hadisin meal-i münifi şudur: *“Ben kuluma iki emniyeti birden vermem, iki korkuyu da birden vermem.”* Sorulan soruda (ifade tarzına göre); emniyet, mal ve lüks içinde rahat bir yaşam sürme; havf da fakr u zaruret içinde yaşama gibi anlaşılmış... Aslında böyle bir anlayış, netice itibarıyla mesele- nin bir izahı olabilir; ancak hadisin tam mânâsı sayılmaz; لَا أَجْمَعُ عَلَى عَبْدِي أَمْنَيْنِ beyanından maksat şu olsa gerek: “Ben kuluma iki emniyeti birden bahsetmem. Bir insan dünyada keyif içinde, ahiret adına endişesiz ve kalbî hayatının yıkılmasından, letâifinin sarsılmasından ve duygularının ölüp gitmesinden, ruhî melekelerinin sönmesinden hiç endişe duymuyor ve korkusuz yaşıyorsa, o insan öbür

âlemde korkusuz olamaz.” وَلَا أَجْمَعُ عَلَى عِبْدِي خَوْفَيْنِ Bunun gibi bir insan da dünyada -arz ettiğimiz açıdan- korku içinde yaşıyor ve hep endişe içinde ise yani hem sözleri hem de hâliyle, “Aman yâ Rabbi! Senin inayetin olmazsa, imanımı koruyamam, Senin lütfun olmazsa letâifimi muhafaza edemem, Senin keremin olmazsa ben ayakta duramam, Senin sonsuz rahmetin, Rahmâniyet ve Rahîmiyet in olmazsa ben Cennet’e giremem, aslında Rahmeten li’l-âlemîn olan Habîb’in olmasaydı ben yolumu da bulamazdım ve hep dalâlette kalırdım.” diyorsa/diyebiliyorsa.. evet hep böyle korku içinde bulunup, sık sık kendini yokluyor, kontrol ediyor ve kendini yenileme imkânını buluyorsa, öbür âlemde -inşâallah- onun için korku olmayabilir. Ama bu hadis-i şerife bir soru mahiyetinde eklenen hususun da lâzîmî mânâ olarak bir hakikati var ve hadisin ifade ettiği mânâdan tamamen de uzak değil. Bu mânâ şudur: Bir insan endişesiz ve korkusuz, sadece dünya hayatını yaşamak için dünyaya gelmiş gibi davranıyor ve ara sıra dahi olsa ahiret endişesi onun duygularını sarmıyorsa işte o insan kendisinden endişe etmelidir. Hatta çok defa böyle bir şey olmasa bile, sırf rahat ve rehavet içinde bulunduğundan ötürü endişe edip hicap duymalıdır. Konuya biraz daha açıklık getirmesi açısından bir misal arz edebilirim: Sahih rivayetlerde anlatıldığına göre, Ömer b. Abdülaziz’in sabahlara kadar *أَغْنَاهُمْ* “O gün zincirler onların boynuna dolanmıştır.”¹² âyetini tekrar ede ede yığılıp kaldığı olurdu. Ayrıca o, çok defa şu âyeti okuyup

¹² Bkz. Mü’min sûresi, 40/71

kendinden geçerdi: أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا Yani, “Siz dünya hayatında bütün yaptığınız iyiliklerin karşılığını gördünüz, mükâfatınızı aldınız, sanki dünya için gelmiş gibi her şeyinizi dünyada yiyip bitirdiniz ve ahirete bir şey bırakmadınız.”¹³ Evet, sağlam kalbli bir mü'minin, böyle bir endişe taşıması gayet normaldir ve haddizatında bu korku derin bir düşünce neticesidir. Ama Cenâb-ı Hak, Hz. Abdurrahman b. Avf'a ve Hz. Osman'a nasip ettiği gibi, insana dünya da vermiş olabilir. O da dünyasını dininin ihyası uğruna kullanır; her zaman infak etmek için malının hepsini birden değil, muhtaç olanlara, ihtiyaç ölçüsünde infak eder.. evet, malın bir bölümünü daima elinde tutar ki mevsimi gelince onu denizlere çevirsin. Zaten mevsimi geldiğinde, o değil sadece malını, tereddüt etmeden ruhunu dahi feda edebilir. İşte böyle bir malın ve bu mala sahip olmanın hiçbir zararı yoktur. Elverir ki niyetler hâlis olsun, onun Allah tarafından verilmiş bir emanet olduğu bilinsin ve Rabbimiz istediği zaman vermeye hazır olunsun. Biz bu konuda sık sık kendimizi yoklama durumundayız; Rabbimiz'in emir ve tavsiyelerini vicdanlarımızda duyuyor gibi her zaman vermeye hazır mıyız? Kendi kendine emir tekrarı yapıyor gibi “Hazırız Rabbim!” diyebiliyorsak, o malın hiçbir zararı yoktur. İşte bu mal ahiret için -inşâallah- bizim hakkımızda asla endişe verici olmaz. Ama kim de çakırkeyf ve serazat yaşıyor, duymuyor, duygulanmıyor, yaşamanın kendisini, hissiyatını ve nefsinin okşayan bütün yanlarını duyma peşinde ise -hafızanallah- işte böyle biri bataklığa baş aşağı düşmüş batıyor demektir. Bu iki şeyi birbirine karıştırmamak lâzım...

¹³ Bkz. Ahkaf sûresi, 46/20

MELEKLERE GÖRE ŞEKİLLENMEK

Biz şeytan için bir tahtız. Duygularımız içinde bazılarını şeytan bir taht olarak seçmiştir. Ama bu duyguların, melekî olanı da var, şeytanî olanı da. Hangisi galebe ederse, ruh ona göre şekillenir. Bir rivayette, “*İnsanı koruyan 360 melek vardır.*” deniliyor. Onlarla münasebetimiz sıkı olmalı ki, ruhumuz meleklerle göre şekillensin.

BENLİK VE GIYBET

Günümüzde, dine hizmette kibir ve ucbdan bir ölçüde kurtulma merhalesine geldiğimiz söylenebilir. Ama, şu iki hususun önü bir türlü alınamadı:

1. Enaniyet,

2. Gıybet.

Hele gıybet, hele gıybet!

GÜNAHLARDAN ÇIKIŞ YOLLARI

Günah ve bu günahlara karşı yaptığımız tevbelerde nelere dikkat etmeliyiz?

Günahlar karşısında en büyük tahassüngâhımız (sığınma yeri) olan tevbe mevzuunda, şu hususlara dikkat etmek kalbî ve ruhî hayatımız için çok ehemmiyetlidir:

1. Günah karşısındaki tepki

Bu, insanın o andaki ruhî durumu ile yakından alâkalıdır. Öyle an olur ki, işlediğiniz bir günah karşısında başınızı yere koyar, feryâd u figân eder, dua dua yalvarır, günahınızın affını dilersiniz. Öyle an da olur ki, ne ağlamalarınız ne de âh u vâhlarınız sizi tatmin eder ve feriatlarınız içinizdeki yangını söndürür. Ama ümit edilir ki, içinizde sizi sürekli rahatsız eden bu hüüzün, tevbe adına, Allah katında daha makbul ve daha geçerli olur...

Çarşı-pazardan geçerken, istemeden gözünüz ağyâra kaydığında, şayet sizde şöyle düşünceler hâsıl oluyorsa: “Ah! Ben ne yaptım! Vücudumun bütün zerrelere adedince, her an Allah’a müteveccih olmam gerekirken, bakışlarım ağyâra kaydı ve günah işledim. Hâlbuki gözlerimi

kapayabilirdim. Yolumun uzaması pahasına daha selâmetli ve emin bir yolu tercih edebilirdim vs.” ve hemen oralar da bir namazgâh bulup başınızı secdeye koyarak âh u vâh edip inleyebiliyorsanız veyahut içinizi kaplayan hüznle dünya size dar geliyorsa, hakikî tevbe yakalamışsınız demektir. Evet, tevbe, aslında, bir nedamet, pişmanlık ve bir iç yangınıdır.

Bu itibarla da, önemli olan günahlarla beraber olmayı yılan ve çıyanlarla beraber olma kabul etmektir. Mü'minin günaha bakışı budur ve bu olmalıdır. Aksi takdirde günahın âkıbetinden ve neticesinden şüphesi var demektir.

Her günahın, bir iç nedametle kalbin ritimlerinin ve damarlardaki kanın cereyan ve cevelanının değişmesi şeklinde bir mukabele görmesi çok önemlidir.

2. Günahın kısa ömürlü olması

Bir yerde sürçüp günah işlediğiniz ve günah atmosferine kaydığınızda, hiç vakit kaybetmeden kalkıp tevbe ve istiğfar ile arınmalısınız. Arınmalı ve kesinlikle bunu tehir etmemelisiniz. Çünkü bir saat sonra sırtınızdaki bu Kafdağı'ndan daha ağır yükle, Rabbinizin huzuruna gitmeyeceğinize dair elinizde bir senet yoktur. Nezih ruhlar, işledikleri günahlardan temizlenmedikten sonra, rahat edemez ve onların gözlerine uyku girmez...

Günaha bir saniye bile ömür bağışlamak, şahsın kendi aleyhindedir. Ve bundan daha önemlisi de, Allah'a karşı yapılan bir saygısızlığa karşı, saygılı olmak demektir. Hiçbir günahın bir saniye bile yaşamaya hakkı

yoktur. Zira o, tevbe ile çabucak silinmezse, kalbi ısır-
ran zehirli bir yılan hâline gelir. Ve bir defa lekelenince
de kalb artık yeni lekeler açılır. Böylece insan fasit bir
daire içine düşer. Her günah yeni bir günahı doğurur
ve nihayet *بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ* “Hayır hayır, onların kalbi pas
bağladı.”¹⁴ sırrı zuhur eder.

Bundan dolayıdır ki, insanlardaki duygu ve düşünceyi
daima bu zemine çekip, onlara bu hakikatleri anlatmak ve
onları günahlar karşısında hüşyar ve uyanık hâle getirme-
ye çalışmak çok önemlidir. Hatta gücünüz yeterse veya bir
kuvve-i kudsiye-i vilâyetiniz varsa, günahın çirkin yüzünü
onlara göstermelisiniz, göstermeli ve onları o günahlardan
vazgeçirmelisiniz.

Evet, kalbi hüşyar ve uyanık, ruhu duyarlı insanlar
âdeta her günahın, beraberinde getirmiş olduğu bir iğrenç
kokuyu duyar gibi olurlar.

3. Günahı kerih görmek

Günaha karşı yapacağımız tevbelerde, en önemli un-
surlardan biri de günahı kerih görmektir. Kerih görüle-
meyen bir gûnahtan, yılandan-çiyandan kaçır gibi kaç-
ma azmi görülemez. Kaçamayınca da bir daha o günahı
işlememe azmi ve cehdi ile tevbe etmek mümkün olmaz.
Meselâ, nasıl ki, elinizde çok nadide bir kristal vazo bulun-
sa ve siz onu düşürüp kırsanız, ellerinizi dizlerinize vurur,
âh u vâh eder ve teessür duyarsınız. Aynen öyle de; işledi-
ğiniz her günahla, elinizdeki hayat fanusunuz kirleniyor,

¹⁴ Bkz. Mutaffifin sûresi, 83/14

kırılıyor demektir. O hâlde en az maddî bir kristalin kırılması karşısında duyduğunuz teessür kadar, işlediğiniz günah karşısında da teessür duymanız iktiza eder. Aksi hâlde günahı hafife alıyor ve önemsemiyorsunuz demektir.

4. Günah-tevbe dengesi

Her günah, kendi derinliği, çirkefligi, iğrençliği nisbetinde bir tevbe ister. Zira her günah zift dolu bir kuyuya düşmek gibidir. Böyle bir kuyuya düşmek çok kolaydır ama çıkmak büyük bir gayret ister.

5. Günahı günah olarak bilmek

İçimizden, günahın hükmüne itiraz adına geçen her düşünce, en az o günahı irtikâp etmek kadar gûnahtır. Meselâ, zina yapan bir insanın, zaman zaman içinden: “Allah bu zinayı niçin yasak etti? Ne güzel istifade ediyorduk!” diye geçirmesi veyahut haram-helâl demeden yemeye içmeye alışmış bir insanın, “Keşke kul hakkı diye bir şey olmasaydı ne güzel olurdu!” şeklinde düşünmesi günahı irtikâp etmekten daha büyük günahlardır.

O hâlde günahlara karşı tavır almalı ve kendimizi şöyle şartlandırmalıyız: “Ey günah, boşuna yorulma, kapılar sürmelidir; içeri giremezsin!”

Günah hususunda Bediüzzaman Hazretleri’nin şu teşbihi çok mânidardır: “*Gûnaktan yûlandan-çiyandan kaçar gibi kaçınız.*” der. Burada yılan ve çiyân tabirinin yerine aslan veya kaplan tabirlerinin kullanılmaması dikkat çekicidir. Zira aslan ve kaplan yiğitçe ve mertçe saldırır. Daha gelmeden onu hissederek ve ona göre tedbirinizi alabilirsiniz.

Fakat akrep, yılan ve çıyan öyle değildir. Onların ne zaman ve nereden saldıracakları belli olmaz. İşte günah da böyle akrep ve çıyan gibi kalleştir.

Hâsılı, günahlara karşı daima teyakkuzda bulunmak mü'minin şiarı olmalıdır. Unutmayalım: Günahlara karşı teyakkuz Allah'a karşı vefalı olmak demektir.

Günahı günah olarak bilme meselesine أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا hadisi zaviyesinden de bakabiliriz. Yani kulun tekrar tekrar günah işleyip Allah'ın da her seferinde affetmesini ifade eden hadisi. Şöyle ki: Zenb ve zenab ikisi de aynı kökten gelir. Zenb, günah; zenab ise kuyruk demektir. Buna göre: “Günah işledim Rabbim” diyen kul: “Ey Rabbim, ben yine bir kuyruk taktım. Şu hâlimle Sen bana ister kuyruklu bir tilki, ister insanları sokan bir akrep, istersen de kuyruğu kendinden bir yılan nazarıyla bak! İşte ben oyum.” Yani kul, günahını itirafla, kendisine bahşedilen insanî seviye, insanî makâmâtı âdeti tezyif ve tahkir edip bir kenara attığını, iradesiyle hayvanlığı benimsediğini ve o seviyeye düştüğünü itiraf ediyor.

Günah işlediği hâlde onu sezemeyene gelince, o zaten “kel en'ami belhüm edall” tokatını yemiş ve hayvandan da aşağı bir dereceye düşmüştür. Nitekim geçmiş yıllarda Avrupa'da gençler arasında yapılan bir anketin sonuçları, bu hükme güzel bir misal teşkil eder ki; o anketin neticesinde, Avrupa gençliğine ait tespit edilen özellikler, serseri bir sokak köpeğinin özellikleriyle aynı çıkmıştı. Zira hakikatten başka her yol, hakikatten başka neticelere götürür...

DİĞERGÂMLIK

Bu milletin yeniden dirilmesi, tarihin geçmiş sahi-felerinde kalan o şanlı maziyi yeniden yaşaması, yaşat-ma zevkiyle yaşamaktan vazgeçen alperenlerle olacaktır. Fedakârlık, hasbîlik ve diğergâmlık duyguları ile gön-lü dopdolu olan fertler ve böyle fertlerden müteşekkil bir cemm-i gafir (çoğunluk) olmadığı müddetçe, diriliş bekle-mek bir ham hayalden öteye geçmez. Bakın, Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) geride bıraktığı ailelerine dünya mâmeleki (mal ve mülkü) adına ne bıraktı? Hz. Ebû Bekir'in taksim edilecek mirası var mıydı? ... Ve Hz. Ömer, hançerlendiği zaman *“Bakın bakalım, malım borcu-mu ödeyecek mi? Ödemezse Adiyyoğullarından, onlarda da yoksa Kureys'ten borç alıp ödeyin.”* diyordu..

Evet bir milleti ihya, ancak bu duygu ve düşüncede-ki fertlerle olur. Öyleyse şahsınız ve aileniz adına yarınla-rı çok düşünmeseniz de olur. Burs ile idare etmeye çalışın. Kitaplarınızı şimdiden vakfedin. Dünya sizi boşamadan ev-vel siz onu talak-ı selase, yani üç talakla boşayın. Ve dün-yaya geldiğiniz gibi çırl çıplak gitmek ümniyeniz olsun. Daha doğrusu kesben değil ama dünyayı kalben terk edin!

TEVBE VE İSTİĞFAR

Günahlar karşısında nasıl bir tavır takınmalıyız?

İnsanın, gûnahtan bütün bütün hâlî kalması mümkün değildir. Zaten o, temelde melekler gibi gûnahtan masun tutulmamıştır. Bu açıdan o her zaman hata işlemekle yüz yüzedir. İnsan için asıl önemli olan, sürçüp düştükten sonra tekrar ayağa kalkmak ve eskisinden daha bir temkinle yoluna devam edebilmektir. İşte, onu meleklerden daha yüksek seviyeye ulaştıracak şey de budur. Evet, günümüz dünyası çarşısıyla, pazarıyla âdeta bir günah deryası hâline gelmiş ya da getirilmiştir. Bugün şeytan ve onun avanesi her yerde kol gezmekte, her köşe başında kendi ağına düşecek kurbanlarını beklemektedir. Her mü'min, böyle bir toplum içinde "Her bir günah içinden küfre giden bir yol vardır." anlayışıyla hareket etmek zorundadır. O, beyninin bütün fakülteleriyle Allah'a müteveccih olmalı, duygu ve düşüncelerinde günaha asla yol vermemelidir. Yanlışlıkla gözüne, kulağına bir şey iliştiği zaman, hemen tevbe ve istiğfarla Rabbine yönelmeli ve: "Allahım, bunu nasıl yaptım bilemiyorum! Böyle bir günah işlemekten

dolayı Senden çok utanıyorum!” deyip o g nahtan duyduğu üzüntüyü dile getirmelidir. Öyle ki bu pi manlıktan kaynaklanan hüzün, onun bütün benliğini sarmalı ve kalbinin ritmini değiştirmelidir. Aksine böyle bir yakarış ve hüzünle pi manlığın dile getirilmemesi, o günaha giden yolların açık bırakılması demektir ki, şeytanın o kapıdan tekrar girmesi her zaman mümkündür. Bu hususta yapılacak olan diğer bir şey de, işlenen günaha hiç mi hiç hakk-ı hayat tanınmamasıdır. Mü’min, herhangi bir hata karşısında, ya bir iyilik yapmak suretiyle onu izale etmeli ya da hemen secdeye kapanıp g zya larıyla o günahın kirlerinden arınmalıdır. Bunu yapma adına da hiç vakit fevt etmemelidir. Zira ecel gizlidir. Her an gelebilir. Burada istidradi olarak bir hususa işaret etmek istiyorum. Bütün gayretine rağmen kendi zaaflarına yenilip nefsin ve şeytanın etkisinde kalarak günah işlemeye devam eden bir mü’min, bana göre her günah i lediğinde âdetâ: “Allahım, ben kendime bir kuyruk daha taktım. Sen bana ister hilebaz bir tilki, ister insanları sokmak için kuyruğunu dikip gezen bir akrep, isterse bir yılan nazarıyla bakabilirsin...” demeli ve mutlaka kendini sorgulamalıdır. O, bu şekildeki hareketiyle, Cenâb-ı Hakk’ın kendisine bah etmi  olduğu insan  değerleri tezyif ve tahkir edip bir kenara attığını, bunun aksine hayvanlığı benimsediğini itiraf etmiş olacaktır. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de, namazda yapılan birtakım yanlış hâl ve hareketleri, bazı hayvan  h llerle  zde le tirerek bazı mü’minlerin vasıfları itibarıyla

deformasyona uğrayacaklarına işaret etmiştir. Meselâ O, rükûdan tam doğrulmadan doğrudan secdeye gitmeyi devinin hareketine, iki secde arasında tam-tekmil oturmadan tekrar secdeye kapanmayı horozların yem gagalamasına ve yine secdede kolların yere yapıştırılmasını köpeğin oturuşuna benzetmektedir. Demek namazın içinde dahi olsa birtakım hareketler, insanı sîret itibarıyla aşağılara çekebilmektedir. Nitekim modern çağ psikologları, insanları davranışlarıyla analiz ettiklerinde hayvana benzer özelliklerini tespit edip ortaya koymuşlardır. Meselâ, Alexis Carrel, böyle bir araştırma sonucu kendi dönemi açısından bazı gençlerin tavırları itibarıyla, serseri köpek formülüyle aynı çıktığı tespitini ortaya koymuştu... Hâsılı, insan, günahın nerede ve ne şekilde karşısına çıkacağını bilemediği için, Üstad'ın ifadeleri içinde öncelikle günahlardan, “yılandan-çıyandan kaçır” gibi kaçmalı, ona maruz kaldığında da tevbe ve istiğfarda bulunup ondan arınmaya çalışmalıdır.

EMR-İ Bİ'L-MÂRUF

İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma, yapılış keyfiyeti itibarıyla dönem ve şartlara göre değişkenlik arz etse de, her mü'minin, bütün hayatı boyunca ifa etmesi gereken bir vazifedir. Bu önemli vazife, şeriat-ı garraya göre değil, ancak şeriat-ı fitriyeye göre terk edilebilir.

Yani, bir zaman gelir, mü'minin eli ve dili ile mârufu emir, münkeri nehyetmesine mâni oldukları gibi, kalbiyle iyiliğe taraftar olup, kötülüğe tavır alması da engellenirse, işte o zaman terk edilebilir ki bu da kıyametin artık kopmak üzere olduğunun işaretidir.

HAYALDE İSTİKAMET

İstikamet-i hayali nasıl temin ederiz? Tavsiyeleriniz nelerdir?

Hayal, insanın herhangi bir şeyi zihninde tasavvur ve taakkulüstü canlandırmasıdır. Onun biraz ötesine ve hakikatten uzak olanına ve bu arada mühmeli sayılan şeye de meyal denir ki, Türkçe’de bu ikisi birden “hayal-meyal” şeklinde ifade edilir. Çoğu defa rüyalar, onlardan daha gerçek olmalarına rağmen, bazen galat olarak ikisine birden “hülya” denir. Hâlbuki rüyalar, İslâmî anlayış çerçevesinde değerlendirildiği zaman, çok defa gerçek bir yönü olduğu da görülür. Zira onlar, gözlerin âlem-i şehadete kapandığı anda, âlem-i misale açılan pencere ve menfezlerden ruhumuza sızan levhalardır. Hayal, tıpkı düşünce ve tefekkürde olduğu gibi, azme, ideale... ait hususlarla ilgili olduğu zaman iyi ve faydalı, çirkin ve çirkef şeylere ait olduğu zaman da kötü ve zararlıdır. Hususiyle genç dimağlarda nefse ve hevesata ait hayal ve tasavvurlar, onları öyle olmayacak fenalıklara sürüklerler ki, bir daha kendilerini toplamaları çok zor olur. Hatta bazen daha taptaze bir dimağ iken sararıp giderler. Bu bakımdan, her günah

içinde küfre giden bir yolun olduğu gibi, içinde fesat ve fücür olan her hayal de sahibini fıska ve dalâlete çekip götüren zihnî bir gulyabanidir. Burada, insanın kötü şeyleri aklından geçirmekle muaheze edilip edilmeyeceği sorusu akla gelebilir. Hemen şunu ifade edelim ki, bu tamamen sübjektif ve her insanın kendi seviyesiyle alâkalı bir meseledir. Şöyle ki, meselâ bazı insanlar âdetâ bütün duygu ve düşünceleri itibarıyla Allah’a ve O’na ait değerlere göre kurulmuş ve planlanmış gibidirler. Bu yönüyle de sanki onların beyin ve hafızaları, Cenâb-ı Hak tarafından karantina altına alınmış, şeytan ve şeytanî düşüncelere kapalı bir disket hâline getirilmiş gibidir. Her yönüyle ilâhî rahmet, ilâhî hıfz ve kelâetin sıyanetinde olan bu ruhlar, şeytanın: *“Rabbim! Beni azdırmana karşılık, ben de yeryüzünde onlara (günabları) süsleyeceğim ve onların hepsini azdı racağım. Ancak ihlâslı kulların müstesna.”* diye tavsif ettiği ve buna karşılık Cenâb-ı Hakk’ın: *“İşte Bana varan dosdoğru yol budur. Şüphesiz Benim kullarım üzerinde senin bir bâkimiyyetin yoktur.”* dediği, Cenâb-ı Hakk’ın has kullarıdır. Dolayısıyla başka türlü mülâhazaların, onların zihinlerini meşgul etmesi az görülen şeylerdendir. Onların bu türlü şeylere iradî olarak tevessülleri ise beyinlerine bir matkap salarak fıska ve fücürü kendi düşünce dünyalarına taşımaları anlamına gelir ki, bu durumda da hemen ilâhî bir tokatla uyarılmaları kaçınılmaz olur. Bu tokat, küçük bir dikenin yolda ayaklarına batması olabileceği gibi, büyük bir belânın tokmak gibi başlarına inmesi şeklinde de tecellî edebilir. Ama her ikisinde de kastedilen mânâ şudur: “Zinhar, bu türlü şeylere

girmeyin!” Ancak bir de günah virüsü disketin içine sirayet etti mi, artık ondaki plan, program adına ne varsa, hepsi birden tehlike sath-ı mâiline girmiş demektir ki bundan geri dönülmesi oldukça zordur. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir hadislerinde, insanın kötülüğe niyet edip yapmadığı zaman, bir sevap kazanacağını, başka bir hadislerinde ise, fenalığa niyet edip yapmadığı hâlde günah kazanacağını bildirir. Bu iki hadiste kastedilen mânâ telif edildiği zaman, birinci hadisimiz bizim gibi avam insanlara karşı söylenmiş, ikinci hadis-i şerifin ise, Allah tarafından bol bol lütuflarla serfiraz kılınmış ve o lütuflar helezonunda yükselmiş insanlara yöneltilmiş bir hitap olduğu anlaşılır. Çünkü o insanın fenalıkları zihninde tasavvur etmesi, Allah’a kurbiyetle telif edilemeyeceğinden o, aksi bir hükümle cezalandırılır. Yine önemli (önemli olduğu kadar kudsî) bir mekânda bulunup, kendilerinden sadece okuma, düşünme, iman ve Kur’ân hizmetinde çalışmakla Allah’a kurbiyet kesbetme beklenen insanların, bu türlü fisk u fücra girmesi, çarşıya-pazara çıktıklarında gözlerine dikkat etmemeleri, Allah’ın kendilerine karşı onca hıfz, himaye ve kelâetine saygısızlık olacağından, daha büyük tokatlara sebep olabilir. Onlar, bu türlü şeylere maruz kaldıklarında, şeytandan bir ok yemiş gibi hemen Allah’a teveccüh etmeli ve: “Esağfirullah yâ Rabbi!” demelidirler... Evet, işte “Bu türlü mülâhazalar, bazı kullar için, vesile-i muahezedir.” diyebiliriz. Nitekim tasavvufta meşhur bir söz vardır: *حَسَنَاتُ الْأَبْرَارِ سَيِّئَاتُ الْمُفْرَرِينَ* “*Ebrarın hasenâtı, iyilikleri, mukarrabînin günahlarıdır.*” Bu da teferruatta şer’î

kıstasların, bazı insanlara göre değişmesi demektir. Evet, bazı kimseler vardır ki konumları itibarıyla, daima hıfz u eman altındadır ve onlardan da bu himayeye karşı vefalı davranmaları beklenir. Kasdî ve iradî olmaksızın, vazife icabı bu türlü şeylere tevessül eden Müslümanların dünyada başlarına bir şey gelmiyorsa, ümidimiz, -inşâallah- ahirette daha büyük cezaya çarptırılacaklarından değildir. Zaten bizim de suizan edip öyle düşünmemiz hiçbir zaman doğru olmaz. Zira bu insanlar, vazife icabı toplumun içine girmekte ve görevlerini ancak bu şekilde yürütebilmektedirler. Dolayısıyla: *“Toplumun içinde kalıp da ondan gelenlere katlanmak, tek başına olmaktan daha hayırlıdır.”* hadisi, onlar için bir sığınak sayılabilir. Böyle bir hayır arama düşüncesiyle, ister okulda talebe ya da hoca olarak görev yap-sınlar, ister çarşıda esnafılık, isterse başka yerde çalışsınlar, kasdî olarak bu türlü şeylere tevessül etmedikleri müddetçe, tıpkı sokakta gezerken paçalara sıçrayan çamurun namaza engel olmadığı gibi bu durum da onlar için sorumluluk vesilesi olmaz. Çünkü *zaruret anında mahzurlu şeyler -zaruret miktarınca- mübahdır*. Fakat bir mecburiyet olmadan, kasdî ve iradî olarak bu türlü şeylere kapı aralanırsa, o zaman da Cenâb-ı Hak burada sormasa bile, ahirette sorabilir; dünyada sorulması ehven; ahirette sorulması ise, daha eşed/şiddetlidir. Dolayısıyla, özellikle Cenâb-ı Hakk’ın has dairesi içinde bulunan kişilerin, içtimaî münasebetlerinde olabildiğince dikkatli olmaları ve iktisat etmeleri gerekmektedir. Bu sebeple bu mevzuda hassasiyet gösterenleri hafife almak kesinlikle doğru değildir. Zira

biz, yıllardan beri bu insanlara Efendimiz'in, sahabenin ve onlardan sonra gelen diğer büyüklerimizin bu tür mevzulardaki hassasiyetlerini anlatmış ve dinin asırlardan beri yıkılan kalesini tamire çalışan arkadaşlar olarak, hiçbir şekilde gayr-i meşru tavır içine girmeden bu yolda yürüme-ye kararlı olduklarını vurgulamışsızdır. Bu hassasiyet, dinimizin bir emridir ve bunlardan taviz vermemiz de mümkün değildir.

İKAZ TOKATLARI

Zât-ı Ulûhiyet’e ait olmayan şeylere karşı duyulan alâka ve istek; ayrıca, bazılarının iyi yönlerini abartarak anlatma, kanaat-i vicdaniyem ve çok tecrübelerimle sabittir ki, Rabb’in rızasının olmadığı amellerdir. Çok müşâhede etmişizdir. Bunları irtikâp eden biri, çok geçmeden o çok sevdiği ve meziyetlerini abarttığı insanın eliyle tokat yemiştir.

Defaatle görülmüştür ki, birisi için sabahleyin “çok vefalı” desem, o kişi, daha o gün bitmeden öyle bir hareket yapar ki, koynumda yılan var zannederim. Bir başkası hakkında, “çok itaatkâr” desem, ilk akşam isyan tokadını ondan yerim.

Hizmet bile olsa, arzuların içine heves karıştığı takdirde, er veya geç tokadı gelir. Kâfirin yediği tokat, zulmünün derecesine göre olur. Mü’mine gelince, kimi bir heves veya kötülüğü planladığında hemen tokat yer; kimi de fiiliyata döktüğünde tokat yer. Bu bakımdan, davranışlar güzel ayarlanmalı, kusur yapmamaya çalışmalı ve Zât-ı Ulûhiyet’in muradına teslim olunmalıdır.

NAMAZ EN MÜHİM İBADET...

Müslümanlar namaza çok dikkat etmelidir. Zira kulun ilk defa sığaya çekileceği şey namazdır. Zina değil, içki değil, başka bir şey de değil, namaz.! Bundan diğer hususların önemsiz şeyler olduğu anlaşılmamalı; aksine namazın ehemmiyeti anlaşılmalı. Çünkü hakikî namaz zaten insanı fuhşiyattan men eder. Bazıları şöyle bir şey diyor: “Falan iyi bir insan ama, namaz kılmıyor.” Bu, Allah ölçülerine göre çarpık bir düşünce...

Bir insan namaz kılmıyorsa bence, hayatının en büyük kayıp kuşağında yaşıyor demektir. Oruç, namaz kılmaktan daha kolay bir ibadettir. Hac da öyle. Hac ruha ibadet neşvesi aşılarken, nefse de seyahat hazzını tattırır. Sahabe, namaz kılmayana münafık nazarıyla bakardı. Hatta ulema, çok defa amelî nifaka, namazın terk edilmesini misal verir. Günde, ferdin şuurunun derinliğine göre beş defa Allah’a arz-ı ubûdiyeti onu çok yüceltir.

Evet, namaz deyip geçmemeli; namazdan geçen, korkarım bir gün dinden de geçer... Namazda miraç vardır.

Ama, herkes bunu namazda kendine göre hisseder ve kabiliyeti nispetinde yükseldiğini duyar. Herkesin hissettiği kendi miracıdır.. ve bu miraç bazılarının ayağından geçer, bazılarının da başından. En mükemmel miraç, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) miracıdır.

BİR HADİS

*“Allah, kimi doğru yola iletmek isterse onun kalbini İslâm’a açar.”*¹⁵ âyeti nazil olunca, sahabe-i kiram ile Allah Resûlü arasında şu konuşma geçer.

– Kişinin kalbi nasıl açılır, inşiraha nasıl kavuşur yâ Resûlallah?

– *Bu, kişinin kalbine atılan bir nurdur. Onunla kalb inşiraha ve genişliğe ulaşır.*

– Bunun emareleri var mıdır?

– *Abiret yurduna yönelmek, aldatan dünyadan yani onun hevesatımıza bakan taraflarından yüz çevirmek, ölümden önce ölüme hazırlanmak; evet, ebedî yaşayacakmışçasına dünya ya dalma ve ölümden hoşlanmayıp, dünyaya yönelme, beraberinde dünyada rezil ve rüsvay olmayı getirir.*

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir başka hadislerinde buna da temas buyururlar:

– *Yemek yiyenlerin yemek kabına saldırdıkları gibi milletlerin dört bir yandan üzerinize saldırmaları yakındır.*

¹⁵ Bkz. En’am sûresi, 6/125

– Yâ Resûlallah, bu, o gün sayıca azlığımızdan dolayı mı olacak?

– *Hayır, sayıca çok, fakat sellerin sürüklediği çöpler gibi olacaksınız. Allah, düşmanlarınızın kalbinden korkuyu gidermiş, sizin kalbinize de vehen koymuştur.*

– Vehen nedir yâ Resûlallah?

– *Dünya sevgisi ve ölümü kerih görme.*

TEHECCÜT

Gecelerini teheccüt feneriyle gündüz gibi aydınlatmış olanlar, berzah hayatlarını da aydınlatmış sayılırlar. Teheccüt, berzah karanlığına karşı bir zırh, bir silah, bir meşale ve kişiyi berzah azabından koruyan bir emniyet yamacıdır. Her namaz, insanın öbür âlemdaki hayatına ait bir parçayı aydınlatmayı tekeffül etmiştir; teheccüt ise ötelerin zâdı, zahîresi, azığı ve aydınlatıcısıdır. Kur'ân'da birkaç yerde teheccüde işaret edilmiştir. -İki rekât kılınabileceği gibi, sekiz rekât da kılınabilir.-

Buhârî ve Müslim'in rivayetine göre İbn Ömer, rüyasında, iki dehşetli kimsenin gelip, onu kollarından tutarak derin alevli bir kuyunun başına getirdiklerini ve atacaklar diye korkunca da: "*Korkma, senin için endişe yok!*" dediklerini, ablası vasıtasıyla Efendimiz'e anlatır. Allah Resûlü, "*İbn Ömer ne güzel insandır; keşke, teheccüt namazını da kıl-sa!*" şeklinde tabir ve tevcihle bulunurlar... Allah, böylece rüyasında İbn Ömer'e Cehennem'e ait bir berzah levhasını göstermiş ve ona bir eksiğini hatırlatarak, Efendimiz'in tavsiyeleriyle o eksiğin kapatılmasını sağlamıştır.

Ülfetin dağılmasında, kalblerin yumuşamasında, şeytan ve günahların tesirlerinden korunmada; Allah korkusu, Allah haşyeti ve muhabbetinden, gecenin zülüfleri üzerinde bırakılan birkaç damla gözyaşı ve herkesin uyuduğu saatlerde uyumayan gözlerle eda edilen zikirler, tesbihler, kılınan namazlar ve mütalâa edilen derslerin kalblere ne kazandırdığı, ancak tatbikatla ve tadıp bilmekle anlaşılır... Geceleri aydın olan insanların, gündüzleri hiç aydın olmaz mı?

KULLUK ŞUURU

Sıratı geçinceye kadar kulluk şuurunu korumak ve buna mâni olacak her şeyden, yılandan çıyandan kaçır gibi kaçmak lâzımdır.

Diyelim ki, hizmet için bir yere giderken, aklımıza halkın teveccühü veya “Hizmet ediyoruz.” gibi nâhoş düşünceler geldi. İşte hemen o anda toparlanıp istiğfar etmeli ve “Aman Allahım! Sen hidayet etmeseydin, biz hidayete eremezdik.” demeliyiz. Aksi durumda, belalar başımıza sağanak sağanak yağsa yeridir. Esasen, Allah’ın affı olmasaydı, işimiz bitikti.

KAZA NAMAZLARI

Kazaya kalmış namazların kazası da farzdır. Esasen, namazı bile bile kazaya bırakmak büyük günahdır.

İmam Şafî ve İmam Malik'e göre, farz namazların sünnetleri, kaza niyetiyle o namazın kazası olarak kılınabilir. Çünkü farz, sünnetten çok daha faziletlidir.

Hanefî fukahası, sünnetlerin kaza yerine kılınmasına yumuşak bakmamıştır. "Sünneti sünnet yerine, kazayı da kaza yerine kılmak gerekir." demişlerdir. Gerçi İbn Nüceym, bu hususta İmam Şafî ve İmam Malik'in görüşünü benimsemişse de, farz namazını terkle, zaten büyük bir günaha girmiş olan insanın, o açığını kapatmak için bir de sünnetleri terk etmesi pek uygun olmasa gerek. Namazı kazaya kalan kişinin sabah-akşam Rabbisine dua ve tazar-ruda bulunması gerekirken, Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) seferde ve hazarda terk etmediği ve kılan Cennet köşk ve saraylarının vaad edildiği, tamamı 12 rekâtı bulan revâtib sünnetlerin kaza namazına feda edilmesi akla da tab'a da münasip gelmemektedir.

Ayrıca, Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir hadis-i şeriflerinde, Cenâb-ı Hakk'ın (celle celâluhu), kullunun eksik farzlarını kıldığı nafilelerle tamamlayacağını beyan buyurmuşlardır. Bu sebeple, fevt edilmiş farz namazlar kaza edilmeli, nafileler de nafil olarak kılınmalıdır. “Kaza namazım çok, ömrüm hepsini kılmaya yetmez.” diyenler varsa, Allah böyleleri için inşaallah, o âna kadar kaza adına sergiledikleri gayret ve kalblerinde taşıdıkları azim, niyet ve kararlılığına göre hüküm verir.

RABBİMİZLE MÜNASEBET ADINA ÖNEMLİ BİR ÖLÇÜ

İnsan Rabbisiyle münasebeti adına “Ne kaybettiği şeyler karşısında mahzun, ne de kazandığı şeyler karşısında sevinçli?” olmalıdır. Zira bize göre kazanmak da, kaybetmek de bir imtihan vesilesidir. Ayrıca hangisinin ötelers ötesinde bizim lehimize ya da aleyhimize olacağını kestiremeyiz. Kim bilir belki de hüznün ve kederli anlarımız, inşirah zamanlarımıza nispeten, bizim ahirette daha çok mükâfat almamıza sebep olacaktır. Onun için yaptığımız her şeyin rıza-i ilâhiye uygun olup olmadığına bakmak lâzımdır. Bu açıdan bizi ne Fatih Bey’in gönlünü hoş tutmamız, ne de Fatih Sultan Mehmed gibi İstanbul’u fethetmemiz değil, Rabbin rızasına ermemiz, O’nun hoşnutluğunu kazanabilecek ameller yapmamız sevindirmelidir.

Şahsen ben, hemen her gün bu türlü mülâhazalarımı hatırlatma ihtiyacı hissediyorum. Çünkü etrafıma baktığımda görüyorum ki, insanlar başarılarından ya da muvaffakiyet televvünlü hâdiselerden dolayı çok seviniyor, inşirah duyuyor ve memnuniyet gamzeden tavırlar içinde

bulunuyorlar. Aslında insan bu türlü şeylere sevinebilir.. sevinebilir ama, bence bu sevincin keyfiyeti önemlidir.

Meselâ, bu türlü hâdiseler sonunda insan, Cenâb-ı Hakk’a yönelmeli, “Minnet Sana, şükran Sana Allahım.” demelidir. Neden? Çünkü o neticeyi yaratan Allah’tır. Kişiyi o yola sevk eden yine Allah’tır. O hâlde?...

Evet, bizim en parlak, en bereketli yanımız, Allah ile irtibatımızı ifade eden yanımızdır. Daha doğrusu öyle olmalıdır. Ölesiye çalışsak ve bütün cihanlar bizim olsa, şayet O’nun rızası yoksa, yapılanların da hiçbir kıymeti yoktur. Yeryüzünde nâm-ı celîl-i Muhammedîyi, Arş’tan yere sarkmış bir bayrak hâlinde tüllendirsek, dalgalandırsak, O’nun rızası olmadığı müddetçe bunun da bir değeri yoktur. Onun için her zaman esas olan, Rabbimiz’in rızasıdır. Bizim Rabbimiz’den niyazımız, Kur’ân’ın *وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ* diye anlattığı, *en büyük makam olan o rıza makamına* bizi erdirmesidir.

Eskiden kurmalı saatler vardı. -Şimdi elektronikler çıkınca onların “pabucu dama gitti.”- Sabah-akşam 12 saatte bir kurulmaya ihtiyaç duyulurdu. Ve o saatler, bu iradî kurma ile çalışır giderdi. Şimdi bizim de tıpkı bu saatler gibi, 12 saatte bir mutlaka Rabbimiz’le münasebetimiz adına iradî kurulmalara, iradî ayarlamalara ihtiyacımız var. Aksi hâlde kendimizi gaflete salıyor sayılırız. Bence, yeryüzünde selden, depremden, yangından daha büyük bir bela varsa, o da insanın kendini gaflete kaptırması ve

Rabbisiyle olan münasebeti sezememesidir. Yani insanın: “O şu anda bana nasıl bakıyor, benim nasıl olmamı istiyor?” diye düşünememesidir.

Bu itibarla, hesabında bunlar olmayan birisi, Alvar İmamı’nın o enfes beyanıyla “*Belâ-yı ekber odur ki öziünü gaflete salmış.*” bir insan hâline gelmiş demektir. Evet, özünü gaflete salan ve gaflete dalan bir kopuktur. Allah Resûlü “*Din nasihattir.*” diyor. Bu, yukarıda arz ettiğimiz mânâda sürekli kurma ve kurulma demektir.

Rabbim bizleri rıza-i ilâhî doğrultusunda daima iyiye, güzele, doğruya kanalize etsin.. yarın huzuruna vardığımızda yüzümüzü kara edecek amelleri işlememize imkân ve fırsat vermesin. Âmin..!

İBADETLER EŞİTLİĞİ TALİM EDER

İbadetler, toplum içindeki farklılaşmayı asgarî seviyeye indirir ve insanlığın, öteden beri rüyalarını görüp durduğu müsavatı gerçekleştirir. Namaz, oruç, hac, böyle bir fonksiyonu eda ettikleri gibi zekâtın da bu konuda değerler-üstü değer ifade eden bir yeri vardır. Evet, zekât, zengin ile fakir arasındaki farklılaşmayı asgarî seviyeye indiren dinamik bir formüldür. Fakirden zengine karşı ta-kınılması muhtemel kin, nefret, kıskançlık gibi tavırlar, ancak zekât formülüyle regüle edilirken, zenginin kibir ve gurur gibi sevimsiz duygulara kapılarak fakir üstünde sul-ta kurması da yine ancak zekâtla önlenebilir ve böylece toplumda sulh ve sükûn temin edilmiş olur.

O'NU GÖR, O'NU BİL, O'NU TANI

Ben şahsen, Allah'a karşı vefa hissi, samimiyet ve ihlâsla yapılmayan bir işin semereli olacağına inanmıyorum. Aksine, vefa, samimiyet ve ihlâsla gerçekleştirilebilecek hayırlı amellerin, dünyadaki ordularla elde edilemeyeceğine bütün ruh u canımla kat'iyen iman ediyorum. Aslında ben, bu ve buna benzer sözleri 15-20 seneden beri, -tabî.. İmam Gazzâlî'den Bediüzzaman'a pek çok İslâm büyüğü ve İslâm dâhilerini takliden- bu işin hakikatini bütün derinliği ile vicdanımda tam duymadan söylemiş olabilirim ama, şimdilerde bunu vicdanımda daha net, daha açık görüyor ve bu hakikate bundan önceki yıllara nispeten çok daha fazla inanıyorum.

Evet, Allah'a karşı vefa hissinin canlı tutulması ile elde edilecek zaferler, ordularla elde edilebilecek zaferleri -inanın- kat kat aşar. Meselâ, şimdilerde mazhar olduğumuz lütuf ve ihsanların elde edilmesi için Fatih başta, sağ cenahta Ulubatlı Hasan, sol cenahta Hızır Çelebi İstanbul'un fethine yürüyen o büyük fetih ordusu ile dahi elde edilemeyecek kadar zor ve önemli olduğuna inanıyorum.

Öyleyse misyonun böylesine öneminden dolayıdır ki, sık sık vicdanlar kontrol edilmeli, Allah ile olan ahd ü peymanlar gözden geçirilmeli, Ulûhiyet, Mâbudiyet ve abdiyyet konuları tekrar tekrar ele alınmalıdır. Eğer biz kul isek -ki kuluz- lütfedilen bütün bu ihsanları, boynumuza geçirilen bir tasma veya ayağımıza geçirilen bir pranga gibi görmeliyiz. Bu ve buna benzer mülâhazalarla biz gerçek ubûdiyeti sergileyebilirsek, bunun karşılığında Rabbim de rahmetini sağanak sağanak üzerimize yağdırmaya devam edecektir.

Evet, Üstad Hazretleri'nin 17. Söz'de dediği gibi "Yalnız Bir'i bil, yalnız Bir'i gör, yalnız Bir'i tanı." düşüncesi bizim bütün davranışlarımızın esası olmalıdır. Yani insanlarla oturup kalkma, onları sevme veya nefret etme... sadece O'ndan ötürü bulunmalıdır. Bu açıdan şimdilerde içte ve dışta çok ses getiren eğitim, kültür faaliyetleri, milletimiz ve hatta topyekün insanlık adına yapılan hizmetler bizim nazarımızda bir hiç olmalıdır. Zaten "O'nu bulan neyi kaybetmiş ve O'nu kaybeden neyi bulmuştur ki?" demiyor mu Ataullah-i İskenderânî. O hâlde boşa olta atmamalı, boşa zıpkın salmamalı. Her şeyde sadece O'nun rızası gözetilerek hareket edilmeli ve Allah'a talip olmanın ötesinde bütün düşüncelere elden geldiğince kapalı kalınmalıdır.

Her zaman çevremizde açılıp kapanan çiçeklere bakıp bayılıyorum ben. Çünkü onlar sürekli güneşi takip

ediyorlar. Açılıp kapanmalarını ona göre ayarlıyorlar. İşte onların bu hâlleri, kulluk dersi adına bana çok önemli geliyor. O'nun rızasının olduğu yerlerde var, aksi takdirde yok. Ne kadar güzel! İşte bizim varlığımızın en anlamlı buudu da bu; Rabbimizle olan irtibatımızı kavî tutup gerisine karışmama.

Öte yandan Rabbimiz'in şu icraatına bakın ki, boyumuza-posumuza bakmadan, gerçek kadr ü kıymetimizi nazara almadan tenezzülen konuşmalarını bizim anlayabileceğimiz seviyede yapmış ve yapıyor.. ve yine tenezzülen,

“Sığmam dedi Hak arz u semaya,

Kenzen bilindi dil madeninden.”

beytinin ifade ettiği gibi, insan kalbine tecellî dalga boyunda inmiş ve “Gör Beni burada!” demiş. Dolayısıyla insan hüşyar bir anlayış ve idrakle azıcık kendi kalbine dönüverse tasvir, tasavvur ve tahayyüllerin çok çok üstünde, keyfiyetsiz, kemmiyetsiz verâların verâların verâların.... verâsında O'nu ter ü taze bulabilir. Zaten böyle bir bulma da her zaman insanın gayesi olmalıdır.

İMTİHAN SIRRI

İmtihan görmemiş ölü gönül ve ham ruhların, nefisleri adına insanlığa yükselmeleri bahis mevzuu olamayacağı gibi, içinde yaşadıkları topluma da, en küçük bir menfaatleri dokunmayacaktır.

Elmas gibi ruhların, kömür tıynetli kimselerden ayrılması imtihana bağlıdır. İmtihanın olmadığı bir yerde, altını taştan-topraktan; elması da kömürden tefrik etmeye imkân yoktur. Ve yine imtihanın olmadığı bir yerde, en uğursuz ruhlar en yüce kametlerle iç içedir. İmtihanla, melekler gibi sâfi ruhlar, habis ruhlardan ayrılır ve kendileri için mukadder zirvelere yürürler.

İLÂHÎ HUKUK VE BİR DÜSTUR

Hakikî bir Müslüman, ne zulmeden ne de zulme uğrayandır. İnsanlar arası münasebetlerde bu esas, çok önemli bir düsturdur.

Yine mü'min bir kişi, kendisine yapılan haksızlıklar karşısında her zaman, “Bu kardeşimin bana yaptığı şeyler karşısında, Allah ona azap edebilir; ne kadar hakkım varsa, hepsi helâl olsun.” duygu ve düşüncesi içinde olmalıdır.

Ayrıca insanlara karşı yapılan zulümlerden, haksızlıklardan dolayı mutlaka helâllik dilenmesi de gerekir. Bu helâlliğin keyfiyeti de, mutlak bir helâllik olmayıp, yapılan şeylerin ayrı ayrı zikredilerek söylenmesi şeklinde olmasıdır.

Ancak kul hakkıyla beraber, Allah hakkı da irtikâp edilmiş, O'na ait hak ve hukuka saygısızlık edilmişse, orada ilâhî hukuk da devreye girer ki, onun “Hakkım helâl olsun.” demesi, çok fazla bir şey ifade etmeyebilir.

Meselâ, öğretmenlik olabildiğine sıkıntılı bir meslektir. Şahsen ben, ona katlanmanın çok zor olduğunu

bildiğim hâlde, biraz da nostalji olarak o vazifeyi yapmayı çok arzu ederim. Benim için en güzel günler, bir küçük kulübede kalıp talebelerle meşgul olduğum günler olmuştur. Hatta insanlar arasında hep sorulan bir soru vardır: “Tekrar dünyaya gelsen ne yapardın?” Şayet bu soru bana da sorulsa idi; “Bütün sıkıntılarına rağmen öğretmenliği tercih ederim.” derdim. Oysaki her zaman bazı yaramaz öğrenciler vardır. Bir şeyler anlatırsınız, anlamaz.. anlamaması bir yana, bir de moral bozucu davranışlarda bulunur.. derken onun davranışları tahammül sınırlarını aşar ve siz de kalkar onu döversiniz. Ama sonra vicdanınız çok ciddî rahatsız olur, hakkını helâl ettirme yollarını araştırırsınız. Şahsen ben bütün bunlara karşı -bana düşen yönüyle- hakkımı helâl ediyorum; ancak, Allah’ın hatırına dokunan konularda ise hüküm ilâhî hukuka aittir ve onun hesabını da Allah’a vereceklerdir.

NAMAZ VE EDA KEYFİYETİ

Namaz eda edilirken, mutlaka ta'dil-i erkâna riayet edilmelidir. Bunun için namazda Kur'ân-ı Kerim'i uzunca okuyup kıyamı uzatma, rükû ve secdede uzunca durma gibi hususlar çok önemlidir. Bir yönüyle esas makbul olan bu rükünlerin hakkıyla yerine getirilmesi ve meşakkatlerine katlanılmasıdır. Çünkü bu rükünlere hakkıyla riayet etmek, insana her namazda ayrı ayrı buudlar kazandıracaktır. Bundan dolayıdır ki insan, kıldığı namazlarını bir kere daha yorumlamalı; kıyam, rükû ve secdeyi derinlemesine bütün benliğinde duymaya çalışmalıdır. Namazı şekil olarak kılmak, şüphesiz önemli bir meseledir ve hiç kimse basite alamaz. Fakat asıl olan onu "hâşiîn"den olarak eda etmeye çalışmaktır.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir hadis-i şeriflerinde *"iẖsan"* anlatılırken, *"Allah'ı görüyormuşçasına ibadet etmek."* olarak ifade edilmekte ve *"Sen O'nu görmeden de O, seni görüyor ya!"* buyrulmaktadır. Namaz, böylesineengin bir şuurla eda edilmeli, her hâlükârda dikkatli ve huşû içinde kılınmalıdır. Her kılınan namaz, sürekli bir öncesinden farklı bir hava ve farklı bir buudda eda edilmelidir.

Namazın muhtevası, insanların çok engin düşünmelerine vesile olacak kadar geniştir. Namaz kılarken, derinlemesine bir aşk u şevk içinde Allah'ın huzurunda bulunmanın şuurunda olmaktan, onu Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) arkasındaki cemaatten bir fert olarak kıldığını hissetmeye kadar; doğrudan doğruya kendisini meleklerin safları arasında görmekten, bir hamlede bizim uf-kumuzu açan, Arş'ın örtüsüne alnını koyuyor gibi onu eda etmeye kadar geniş bir yelpazede namazı duyma şekilleri vardır.

İnsanın buna muvaffak olmasının şart-ı evveli, namazı tıpkı bir miraç veya miracın gölgesi gibi bilmesi ile mümkündür. Zira o, sadece yatıp kalkmaktan ibaret bir hareketler mecmuası değildir. Mü'min için, her namaz bir miraç vesilesidir. Ve mü'mine düşen de her namazda farklı farklı buudlarda bile olsa miracını tamamlamaktır.

DUALARIN HUSUSİYETLERİNDEN

Kur'ân-ı Kerim veya hadis-i şeriflerde zikredilen duaların bizlere bakan iki yönü vardır:

1. Bunların inananlara hedef göstermeleri

2. Gösterilen bu hedefe yürümek için tazarru ve niyazın yanında iradeleri devreye sokarak bilfiil çalışmamız. Meselâ; “*Rabbimiz, bizi inkâr edenler için bir imtihan yapma, (bizi onların baskı ve işkencesi altına düşürme) bizi bağışla. Rabbimiz, yegâne galib ve hikmet sahibi ancak Sensin, Sen!*”¹⁶ âyetinde Cenâb-ı Hak, evvelâ bizlere, kâfirlere imtihan vesilesi olmamak hedefini göstermektedir. Bu açıdan inanan insanların her fırsatta hakikî melce ve men-ce olan Rabbisine bu mânâda sığınması gerekir. Yalnız kavî olarak yapılacak olan bu dua, fitneye maruz kalmamak için vesilenin sadece bir yanını teşkil eder. Buna iradî olarak, fitne yollarına sapmama gayretini de ilave etmek gerektir.

Öte yandan; fitne, bela ve musibetlere maruz kalmanın, o insanın işlediği günahlarla ciddî bir irtibatı olduğunu

¹⁶ Bkz. Mümtehhine sûresi, 60/5

da unutmamak icap eder. Onun için âyette “*Bizi fitneye maruz bırakma.*” ifadesinden sonra, hemen arkasından “Allahım, bizi mağfiret et.” denilmektedir. Çünkü yine Kur’ân’ın ifadeleriyle “*İnsana gelen her iyilik Allah’tan, her kötülük de kendi (işlediği günahlar yüzü)ndendir.*”¹⁷ Hatta hadislerdeki ifadelerden de anlaşılacağı üzere, mü’minin ayağına bir dikenin batması, bir yerde sıkılıp terlemesi, arabasıyla giderken bir yerde kaza yapması bile, insanın içindeki veya davranışlarındaki bir bozukluktan ya da işlediği bir günahıdır. Bundan dolayı Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayatı boyunca büyük-küçük başına gelen her handikap karşısında Allah’a sığınmış ve “Estağfirullah” demiştir.

Bu çerçevede Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) sabah-akşam üçer defa tekrar ettiği **يَا مُغَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ** *اللَّهُمَّ يَا مُغَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ* “Ey kalpleri evirip çeviren Allahım! Benim kalbimi dinin üzerine sabit kıl!” duasını ele alacak olursak; insan bunu bir taraftan kalb ve lisan ile söyleyip “Müsebbibü’l-Esbâb” olan Allah’tan kalbin İslâm’da sübutunu istemeli, diğer taraftan da sebepler adına bu mevzuda yapılması gereken şeyleri mutlaka yapmalıdır.

Allah’tan istenilen bu hedefe ulaşabilmek için de erkân-ı imaniye didik didik edilmekle beraber, “âyât-ı tekvîniye” de hallaç edilmelidir. Yine -imana girmeye mâni ve imandan çıkmaya vesile olduğundan dolayı- kibirden,

¹⁷ Bkz. Nisa sûresi, 4/79

zulümden yani haddini bilmemezlikten uzak durulmalı ve inhirafa sevk edecek bütün vesilelerden sakınılmalıdır. Daha sonra da fiilen ve iradî olarak tesbite çalışılan imanı sabit kılması için Allah'a dua edilmelidir. Zira insan ne kadar gayret ederse etsin, şayet Allah'ın inayeti yetişmez, o iman denen ilâhî meşaleyi yakmaz ve O, onun sönmemesini temin buyurmazsa iman nuru söner gider...

MUKADDES EMANET

Efendimiz (s.a.s) bir hadis-i şeriflerinde: “Bu dava, güneşin doğup battığı her yere ulaşacak.” ifadesini kullanır. Bu hadisten, şehirlisinden köylüsüne, siyahından beyazına herkesin İslâm’a inanıp onu yaşayacağı ve bu din, sadece medenîlerin veya bedevîlerin ya da sadece falanca kavmin dini olmayacağı, bütün insanlığın dini hâline geleceği mânâlarını çıkarmak mümkündür.

Ne var ki, bu uğurda bütün çaba ve gayretler gösterilmiş olmasına rağmen, yeryüzünde şimdiye kadar bu denli bir yayılma söz konusu olmamıştır. Ancak bu durum, hadislerin mânâsıyla bir çelişki arz ediyor şeklinde algılanmamalıdır. Zira şu ana kadar bu davayı temsil eden insanlar, çağlarına has bütün imkânlarını kullanmışlar ve vazifelerini yerine getirmişlerdir. Bundan sonrası ise, muhabere ve muvasala vasıtalarının, bir köy hâline getirdiği şu dünyanın insanlarına düşmektedir. Evet; bu vazife, İslâm’a gönül vermiş insanların omuzlarına konmuş mukaddes bir emanettir. Bugün bu emanet, bir tâk gibi onların başları üzerinde durmaktadır. O hâlde mezkur vazifenin yerine getirilmesi için herkes kendini birinci kutlu ve birinci sorumlu bilmelidir.

MAĞARA-ASHAB MÜNASEBETİ

İlâhî dinlerin hemen hepsinin, yayılma sürecinde bir mağara dönemi vardır. Mağara dönemi derken, o dinlere sahip çıkan insanların çevrelerinden görmüş oldukları taz-yik karşısında ya da başka sebeplerle içtimaî hayattan tecerrüt ederek, mağaraya sığınmalarını ve belli bir müddet ömürlerini halvethânelerde geçirmelerini kastediyorum. Yalnız bu umumî tarihî tekerrürden Sahabe-i kirâmı müstesna tutmak icap edecek.

Mağara, insanın İlâhî ihsanlarla dolması, gelecekte yapacağı ilâhî rıza boyutlu güzel hizmetler için hazırlanmaktan ibaretse, bu yönüyle o, şarz olma ve metafizik gerilim adına aktif bir bekleyiş, anahtar bir kavramdır. Ashab-ı kiram efendilerimize gelince onlar, mağaraya sığınma lüzumunu duymamışlardır. Onlara Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın evi, bahsini ettiğimiz enerjiyi toplamaları için yetmiştir. Demek ki, başlangıçta diğer semavî dinlere sahip çıkan insanlarda sahabe ölçüsünde bir kıvam yoktu veya o kıvamı yakalayabilmek için bir mağara dönemini yaşamışlardı.

MESAVÎ-İ AHLÂK

Şeytan, eskilerin “mesavi-i ahlâk” dedikleri kötü vasıfların kaynağıdır. Her bir insan kendi vicdanını yoklasa, zannediyorum -az veya çok- bu kötü duygulardan kendisine bulaşmış olduğunu görecektir. Aksi ise, meleklik iddiası olur ki, insan için böyle bir şey düşünmek mümkün değildir.

“Kişi kendin bilmek kadar irfan olamaz.” mantukunca bilmek bir mârifet, itiraf da ikinci mârifettir. Bunların yanında üçüncü bir mârifet ise, insanın noksanlıklar açısından sık sık kendi durumunu gözden geçirmesidir. Bu noksanlıkları izâle adına her insanın, zamanın her zerresini duyarak yaşaması; yaşayıp Allah’a (c.c) giden yolları araştırması, ve daima O’na istiğfarla yönelmesi ve kemal-i ubudiyet ve samimiyetle O’ndan af dilemesi lâzımdır. Aksine davrananlar bilmelidirler ki, böyle davranmakla kendilerini yalnızlığa ve karamsarlığa salıyorlar ve O’na giden yollara sırtlarını dönüyorlar. Hâlbuki böyle bir şey, her şeyi gören, bilen, duyan ve haberdar olan, yani Basîr, Âlîm, Semî, Habîr olan Allah’tan kaçıştır ve böyle bir kaçışın mümkün olmadığı da açıktır.

ALICI-VERİCİ MÜNASEBETİ

Efendimiz (s.a.s), yeryüzünde gelip geçmiş ve bundan sonra da gelecek insanlar içinde falso görmeyen ve fiyasko yaşamayan yegane insandır. Çünkü Allah (c.c), insanlığa “insan-ı kâmil” olma yolunu açan İnsanlığın İftihar Tablosu için, “insan-ı ekmel” olmaya mani olabilecek hâdiseleri daha tasarıda iken bertaraf etmiş, O’nu hep hayra yönlendirmiş ve O da hep “insan-ı ekmel” olma keyfiyetini sergilemiştir. Eğer böyle olmasaydı, O’nun açmış olduğu bu kutlu yolda, kemale giden ümmeti birtakım arızalar yaşardı. Bu sebeple evvelâ, Peygamber Efendimiz (s.a.s)’in vazife ve misyonu adına falso ve fiyaskonun rüyasının dahi yaşanmadığını bir kere daha vicdanlarımızda tespit etmemiz lâzım geldiğine inanıyorum.

Sâniyen burada bir alıcı-verici münasebeti söz konusudur. Verici ne kadar kuvvetli olursa olsun, alıcılar açık değilse veya alıcıların frekans ayarlamasında bir bozukluk varsa, diyalogun gerçekleşmesi mümkün değildir. Alıcı, bütünü ile kibre programlanmışsa, hep burnunu dikip başkalarına yuktardan bakıyorsa, getirici Cibril bile olsa, muhatabında herhangi bir değişiklik meydana gelmeyeceği muhakkaktır.

Evet, kibir, zulüm ve inhırafla yanlışlıklara düşülen bir insanın, verici kim olursa olsun, o vericinin hayat bahşeden tayflarından istifade etmesi imkânsızdır. Nitekim Ebû Leheb, Ebû Cehil, Utbe gibi kem talihliler, alıcılarını tamamen kapattıkları için, yanında bulundukları hâlde Efendimiz (s.a.s)’den gelen nurlu mesajları alamamışlar ve kör-kütük karanlıklara dalıp gitmişlerdir.

Vâkıa, önce Efendimiz (s.a.s)’e inanıp, O’nunla diz dize verdiği, vahyi dinlediği, hatta bu vahyin kitabet vazifesini üzerine aldığı hâlde, daha sonraları inhıraf eden; inhıraf edip kendisine peygamber diyecek kadar sapıtan insanlar da olmuştur. O zatın nûrefşân “halka-i zikir ve fıkır”inden ayrılan insanlarda da böyle bir inhıraf yaşanması bize şunu göstermektedir: O’nunla aynı zaman dilimini yaşadıkları hâlde, Peygamber Efendimiz (s.a.s)’e baştan iman edip daha sonra O’ndan ayrılanlar olduğu gibi, Ebû Hanife’nin halkasından ayrılanlar, Gazali’yi, İmam Rabbani’yi anlamayanlar, Hz. Bediüzzaman’a karşı temerrüt edenler, hatta “tanıdım” dediği hâlde inhıraf ederek başını alıp farklı mecralara kayanlar da olmuştur ve olacaktır. Zira mikro plânda Asr-ı Saadet’te cereyan eden hâdiseler, kıyamete kadar gelecek hâdiseler için de aynı türden şeylerin zuhur edeceklerini tembih etmektedir.

Yine bundan sonra da büyük insanlar çıkacak, “kuvve-i kutsîye” ve “Câzibe-i kutsîyeleri” ile binleri, milyonları etraflarında toplayacaklardır. Ne var ki buna rağmen, ziyadan dîdeleri rencide olan bir sürü huffaş da eksik olmayacaktır.

SALÂT U SELÂM ÜZERİNE

Konuşurken Peygamber Efendimiz (s.a.s)’in ismini söyledikten sonra “Sallallâhu aleyhi ve sellem” dediğimiz gibi yazıda da aynı şeye riayet etmemiz gerekir mi?

Salât u selâm, Allah Resûlü (s.a.s) hakkında Cenâb-ı Hakk’a yapılan bir duadır. İnsanlığın İftihar Tablosu da, “Yanında adım anıldığı hâlde bana salât u selâmda bulunmayanın burnu yerde sürtülsün.” ifadeleriyle bu konuda bizzat kendisi tahşidatta bulunmuştur. Dolayısıyla sözlü olarak söylediğimizde yaptığımız gibi, O’nun mübarek isimlerini yazdıktan sonra da “Sallallâhu aleyhi ve sellem”, “Aleyhissalâtu vesselâm” veya bunların kısaltması olan (s.a.s) ve (a.s) ifadelerini yazmak lâzımdır. Fakat burada “lâzım”dan muradımız, şer’î mânâda “mutlak lâzım” değildir. Zira insanın hayatında bir kere mi, yoksa Efendimiz (s.a.s)’i her anışında mı salât u selâm getirmesi gerektiği konusunda ulema arasında ihtilâf vardır.

Salât u selâm getirirken, bir taraftan nâm-ı celîl-i Muhammedîyi yâd etmek, beri taraftan da, bir İmam-ı Rabbânî, bir Üstad Bediüzzaman edasıyla, her zaman değişik tâzimât ve tekrimâtla hislerimizi ifade etmek ve böylece O Zât'ı içimizde daima taze tutmak ise, O'na karşı ayrı bir vefa borcudur.

İBADETLERDE KULLUK ŞUURU

Cismaniyetten kurtulma, bedenın baskısından sıyrılma, kalb ve ruhun derece-i hayatına yükselme, derecesine göre herkes için söz konusu olabilir. İnsanın, üzerine terettüp eden kulluk vazifelerini yerine getirmesi ve bu arada “îlâ-yı kelimetullah” istikametinde, O’nun nâm-ı celîlinin her yerde şehbal açması için gayret göstermesi, cismaniyetin üzerine dökülmüş kezzap gibidir. İnsan, bu sayede, kestirmeden ruhun derece-i hayatına girerek, mânevî terakkî adına Cenâb-ı Hakk’ın rıza ve rıdvanına ulaşabilir.

Evet kulluk, mutlaka çok ciddî ve titizlik içinde yerine getirilmelidir. Nasıl ki, misafirlere izzet ü ikram için çataldan kaşığa ve en güzel yemeklerden tatlılara kadar âdâb ü erkan adına her türlü ihtimam gösterilir; öyle de ibadet ü taat da en az bunun kadar titizlik ve dikkatle ele alınmalıdır. Bu, hayvaniyetten çıkıp nefsi bırakmanın ve kalb ve ruhun derece-i hayatına yükselmenin çok önemli bir yoludur. Şunu kat’iyetle ifade edebilirim ki insan, namazdan oruca, oruçtan nafîle ibadetlere kadar her türlü ibadet ü

taati en tatlı şeyleri ağzında duyuyor gibi edâ etmiyor veya edemiyorsa hususî mânâda hayvaniyetten çıkıp cismaniyeti bıraktığı söylenemez. Fert bu vazifeleri şuursuzca ama erkanına riayet ederek ifa etmekle sorumluluktan kurtulabilir ama, böylesi ibadetlerle kalbî, ruhî hayatın inkişaf etmeyeceği de bir gerçektir.

Ayrıca kalb ve ruhun derece-i hayatına girmek için, helâl lokma yenmeli, gözler mutlaka haramlardan sakınmalı ve Efendimiz (s.a.s)'in, “İki çene arasını ve apış arasını koruma hususunda bana teminat verin, cennete gireceğinize teminat vereyim.” irşadı çizgisinde, uygunsuz, gereksiz konuşmalardan ve insanı şehvete götüren duygulardan uzak durulmalıdır.

Hâsılı insan, ibadetlerine azami derecede dikkat etmeli ve mânevî hayatını felç eden günahları tekrar işlemek-tense, ölümü tercih edecek kadar çelikten bir irade ve engin bir ruh hâletine sahip olmalıdır. Bunun yanında kalbler duyarlı hâle getirilmeli, şayet duyarlı değilse buna zorlanmalıdır. Zira ısrar ve gayret neticesinde en katı kalbler bile zamanla duyarlı hâle gelebilir. Bunu kazanmak için belki keyfiyete göre günler, haftalar, aylar belki de seneler gerekecektir ama, Allah'ı kazanmak için bu uğurda ne verilirse değer.

SABR U SEBAT

Sabır, Üstad'ın yaklaşımıyla musibetler karşısında, masiyetlerle yüz yüze gelindiğinde ve ibadetlerin devamlılığının insana yüklediği zorluklar nedeniyle kulun kararlılık tavrıdır. Sebat ise insanın bulunduğu konumu kaybetmemesi, orada sâbit kadem olabilmesi için gösterdiği gayretin adıdır. Meselâ Allah Resûlü (s.a.s) “Ey Kalbleri evirip-çeviren Allahım! Kalbimi dinin üzerinde sabit eyle.” duasında sebat kelimesini kullanmıştır. Yine Kur’ân, *“Allah iman edenleri sabit kavl üzerinde hem dünya, hem de ahiret hayatında sabit kılmıştır.”*¹⁸ buyurur. Burada ifade edilen kavl-i sabit “Lâ ilahe illallah” mıdır yoksa bunun ihtiva ettiği amellerin bütünü müdür, şimdilik ona girmeyelim. Hakezâ cephede düşman karşısında insanın yerini muhafaza etmesi, ölümü pahasına da olsa geri çekilmemesini ifade ederken de yine sebat kelimesi kullanılır.

Sabra gelince, Efendimiz (s.a.s)’in beyanıyla “Sabır, musibetlerin gelip ilk tosladığı anda” gösterilen kararlılıktır. Bunun için çeşitli hastalıklara ducâr olanların gösterdiği amelî veya fikrî performansa da sabır denilir.

¹⁸ Bkz. İbrahim sûresi, 14/27

Sabır denince, Üstad Hazretlerinin üçlü sabır tasnifine bir dördüncüsünü de ben eklemek istiyorum; dünyanın cazibedar güzelliklerine karşı sabır. Evet, bu özellikle günümüz Müslümanları adına çok önemli bir husustur. Hayat standartlarının olabildiğine yükselmesi, ev, araba, yazlık, kışlık vb. şeyler, insanları ahiret duygu ve düşüncesinden -maalesef- uzaklaştırabilmektedir. Kur'ân, *“Kadın, evlât, tonlarca altın, gümüş, eğitilmiş atlar, hayvanlar ve ekinlere karşı şehvet ve tutku, insanlara güzel(süslü) gösterilmiştir. Bütün bunlar, dünya hayatının geçici menfaatleridir. Asıl varılacak güzel yer ise, Allah'ın katındadır.”*¹⁹ âyeti ile zaten bu hakikate işarete bulunuyor. “Süslü gösterildi” sözcüğü ile, bu güzellikler karşısında insanın gözünün kamaşmamasının âdeta mümkün olmadığı vurgulanmaktadır. Bunu aşabilmek de çok güçlü iman ve o imanı sürekli hareket hâlinde tutan sabır ile olabilir kanaatındayım.

Zamanın çıldırtıcılığına karşı sabır.. mânevî pâyelere karşı alâkasızlık şeklinde sabır... Hatta Allah yolunda hizmet hatırına, cennet kapıları ardına kadar açılmış olsa bile, dişini sıkıp bu ızdıraplı dünyada kalma sabrı, sabrın diğer türleridir...

¹⁹ Bkz. Âl-i İmran, 2/14

KUL HAKKI

İslâm, insan haklarına büyük önem vermiş ve onu muhafaza altına almıştır. Her Müslüman, hangi din ve ırktan olursa olsun ferdin şahsî haklarına saygılı davranması ve bir başkasının hakkını üzerine geçirmemeye dikkat etmesi gerekir. Zira herkesin hesap endişesiyle titrediği kıyamet gününde hiçbir suale tâbi tutulmadan cennete girecek olan şehidin bile hesap vereceği tek husus “kul hakkı”dır.

Zaman zaman insanın gerek fertler ve gerekse değişik merciler tarafından mağdur edilip hakkı yenmiş olabileceği gibi kendisi de bir başkasının hakkını üzerine almış olabilir. Hakkının yenmiş olması, fert için hiçbir zaman bir kayıp vesilesi değildir. Çünkü böyle bir durumda kişi; “Benim hakkım yenmişse varsın helâl olsun.” diyerek, hakkını helâl etmiş olur. Ancak başkasının hakkını yemiştirse, mutlak surette ondan helâllik dilemesi ve karşılığını ödemesi gerekir.

Burada konuyla alâkalı bir hatıramı nakletmek istiyorum: Babam, kılı kırk yararcasına İslâm’ı yaşamaya çalışan bir insandı. Bir zamanlar babamın yanında çalışan bir

işçi, ceketini bizim samanlıkta bırakıp gitmiş. Aradan yıllar geçmesine rağmen gelip ceketini geri almamış. Babam bunu hiç unutmamış ve vefat edeceği an, amcamlara; “O ceketin sahibini bulup verin.” diyerek, ölüm heyecanı içinde bile üzerine kul hakkı geçmemesi için onun sancısını çekmiştir.

Evet, kul hakkı çok önemlidir. Ben yer yer mü'minler için dua ediyorum. Ama kul hakkına gelince, o bizi aşan bir mevzudur ve bu hususta bir şey yapmamız mümkün değildir.

Bana zekât düşmediği için verdiğim şeyleri hep sadakam, zekâtım olsun düşüncesiyle vermişimdir. Fakat şimdi; “Allahım, bilmeyerek birilerinin hakkı benim üzerime geçmiş olabilir. Verdiğim bu şeyleri onun namına al, kabul et ve sevabı onun olsun.” diyerek vermenin daha doğru olacağına inanıyorum.

Hâsılı, Cenâb-ı Hakk'ın huzuruna, kul hakkıyla gitmemeli; şayet hak sahibini biliyorsak bizzat helâlleşmeli, bilemediklerimiz için de onlar adına tasaddukta bulunup sevaplarını yine onlara bağışlamalıyız.

KÜFÜR-FISK-İSYAN

Küfür ve fisk kavramları arasında ciddî bir münasebetin olduğuna inanıyorum. Küfür baş kaldırma, fisk ise, ferdin İslâm'ın çerçevelediği sınırın dışına başını çıkarması demektir. Ne var ki, meseleye umum-husus açısından yaklaşacak olursak, fisk daha umumidir. Buna göre her kâfir fasıktır ama her fasık kâfir değildir. Hucurat sûresinde yer alan bir âyet-i kerimde bu iki kavram yan yana zikredilir. Hatta orada bu ikisine bir de isyan eklenir. Âyet-i kerime şöyledir: "... *Küfrü, fıskı ve isyanı da size çirkin göstermiştir.*"²⁰ Burada isyan dinin emirlerine başkaldırma şeklinde verilmiştir.

Zaten bu âyetin devamında, mü'minlerden iki grubun birbirleriyle vuruşması durumunda, saldıran tarafla, Allah'ın emrine dönünceye kadar mücadele edilmesi emredilmektedir. Buradan da anlaşılıyor ki, isyan dinin emirlerini dinlememe demektir.

Bazı tefsirciler, küfür, fisk ve isyan kavramlarının ard arda sıralanışında tertip esasının gözetildiğini söylemiş ve

²⁰ Bkz. Hucurat sûresi, 49/7

küfrün fısktan, fıskın da isyandan daha büyük olduğunu iddia etmişlerdir. Ortaya atılan bu görüş doğru ise, o zaman münker ameller temyiz edilebilir. Meselâ, şu isyandır; insanı sadece günahkâr yapar, bu fısktır; işleyen fasık olur, bu ise küfürdür; fâilini kâfir hükmüne sokar denilebilir. Zaten bahsini ettiğimiz âyetin sonunda, *“İşte doğru yolda olanlar bunlardır.”* denilirken, rüşd kelimesi seçilmiş bulunmaktadır. Bilindiği üzere temyiz, ancak rüşde erme ile mümkündür.

Allah Resûlü’nün, bu âyetten muktebes yapmış olduğu duanın burada mutlaka hatırlanması gerekir kanaatindeyim: “Allah’ım, imanı bize sevdire, onu kalblerimize sindir, küfrü, fıskı ve isyanı bize çirkin göster. Bizleri raşid (doğru yolu bulan) kullarından eyle!”

TARİHÎ VE
SOSYAL
MEVZULAR

ÖYLE BİR SULTANA VEZİR OL Kİ..!

Erzurum’da bir Habib Baba varmış eskiden (4. Murad devrinde). Evliyâullahtan bir zat... Bu zat, hacca gitmeye karar vermiş. O günlerde hacılar yurdun dört bir yanından gelip İstanbul’da toplanır, oradan da kervanlar hâlinde yola çıkarlarmış. Habib Baba da, “Yola çıkmadan önce bir temizlik yapayım.” deyip İstanbul’da bir hamama gidivermiş. Aksilik ya, o gün o hamama vüzerâ gelecekmiş; dolayısıyla da kimse içeri alınmamış. Habib Baba da bu yasağa takılmış ama, “Ben şuracıkta bir kurnada yıkanıveririm.” diye yalvarıp yakarınca sadece ona hususî bir izin çıkmış.

Biraz sonra vezirler bütün ihtişamları ve debdebeleleriyle cümbür cemaat gelivermişler. Bu arada 4. Murad da tebdil-i kıyafet ederek halktan biriymiş gibi, o da bu hamama gelmiş o da yalvarıp yakarmış. “Şuracıkta bir kurnada su dökünürüm.” demiş ve zorla içeri girmiş. Tabîî bizim Habib Baba ile aynı kurnaya düşmüşler. Derken birbirlerinin sırtlarını keselemeye sıra gelince bir ara 4. Murad “Bir bize bak, bir de şu vezirlere. Bu dünyada padişaha

vezir olmak varmış.” deyince, Habib Baba “Bırak sen onu dostum, öyle bir Padişaha vezir ol ki, bütün bu vezirlerin padişahına, senin uyuzlu sırtını keseletsin.” deyivermiş... Evet, kerametle tanımıştır padişahı... İnsan, Gerçek Padişah’a kul olunca insanlara değil, kâinata bile hükmedebilir.

KURULUŞUNDA OSMANLI

Osmanlı kuruluş döneminden başlayarak, ta duraklama dönemine gelinceye kadar devlet sistematiği adına dinin genel kurallarına bağlı çok değişik ölçüler vaz'etmiş ve bunlarla bütün bir dünyaya örnek olmuştur. Şimdiki süper güç Amerika'nın belli ölçüde Osmanlı devlet sistemine benzer bir sistemi benimsemesini hayretle müşâhede ediyoruz. Evet, Osmanlı, Selçuklular'dan sonra birbirleriyle çarpışan ve fikir dağınıklığı içinde bulunan beyliklerle hemen hemen hiç mücadeleye girişmemişti. O, kendisini içinde bulduğu veya bulunduğu kargaşa ortamına kaptırmamış, başkasının hesabına kürek çekmemiş ve bütün himmetiyle batıya yönelmişti. Zaten gönül verilip bayraklaştırılmak istenen dava için akl-ı selimin kabul ettiği tek yol da zannediyorum işte bu idi!.

Ayrıca, birbirleri ile boğuşan bu Anadolu beyliklerine “Biz ‘Allah Allah’ diyen insanlarla savaşmayız.” deyip, onlara teminat vermesi de, arkasını sağlama alma açısından çok önemli ve çok akıllıcaydı.

Öte yandan Bediüzzaman Hazretleri'nin ifade ettiği gibi, dahilde olan çarpışmalarda ciddi haksızlıklar meydana gelebilir. Her iki taraftan ölenler Müslümandır; harap olan şehirler, dul kalan kadınlar, öksüz ve yetim çocuklar, ekinler, araziler hepsi ama hepsi bizimdir. Bütün bunların çiğnenmesi ise, hiç kimsenin tasvip etmeyeceği ölçüde bir zulümdür. İşte Osmanlı, hiçbir zaman bu türlü zulümlere girmemişti...

Ve en önemlisi de Osmanlı, çok kaliteli bir Müslümanlık sergilemişti. O, Allah Resûlü'nün metotlarına hep sadık kalmış; icabında Yahudi ve Hıristiyanları bile kendi cephesine çekip, onları istihdam edebilmişti. Evet, daha başlangıçta, Gazi Mihal, Evranos, Zağanos Paşaların gelip Müslüman olmalarının temelinde, Osmanlı'nın adalet, eşitlik, hürriyet gibi kavramları gerçek mânâda temsil etmesi söz konusuydu. Hâlbuki bu kavramlar, o dönemde Bizans İmparatorluğunda, zannediyorum henüz hecelenmiyordu bile.

Hâsılı, Osmanlı'nın torunları olarak onlardan alacağımız çok büyük dersler var. Biz bu derslerden birkaç kesit sunmaya çalıştık.

TÜRKİYE VE KONUMU

Türkiye içte ve dışta meydana getirilen hâdiselerle hep kapalı bir fanus içinde tutulmaya çalışılmaktadır. Buna ilaveten ülke idarecileri misak-ı millî sınırları ile çizilen dairede kalmayı, çevremizle alâkadar olmama şeklinde yorumluyorlar. Şahsen ben, dünya çapında siyasî bir mülâhaza takip edilmesi gerektiğine inanıyorum. Bunu gerçekleştireceğimiz âna kadar da bu kapalı fanusun içinde kalacağımız kanaatini taşıyorum.

Mühim bir zatın tespitine göre, Mustafa Kemal “Yurtta sulh, cihanda sulh.” sözüyle tamamen içe kapanık bir siyasî anlayış kastetmemiştir. Mustafa Kemal, Mark Artur’un, Türkiye’yi ziyaretinde ona: “Türkiye’nin bu hâliyle ayakta kalabilmesi, başta adalar probleminin çözülmesine, Balkanlar’daki Türk haklarının geri verilmesine ve Musul-Kerkük gibi yerlerin Türkiye’ye iltihak edilmesine bağlı...” olduğunu söylemiştir. O, böylesine önemli bir fikri, daha Japon Savaşı meydana gelmeden önce ifade ettiği hâlde, -maalesef- bu düşünce, sadece askerî arşivlerde saklı kalmış ve rical-i devlet tarafından da kaale alınmamıştır.

Önemli bir konuma sahip olan Türkiye'nin, komşularıyla kat-ı alâka edip, misak-ı millî ile çizilen sınırlar içinde, kendi kabuğuna çekilerek varlığını sürdürebilmesi kat'iyen düşünülemez. Etrafı düşman ağıyla çevrili olan bu ülkenin, en başta yapması gerekli olan şey; kendi ülke insanını çağıyla hesaplaşmaya hazırlarken, günün müsaa-de ettiği ölçüde, çevresini bir güven hâlesi hâline getirmesinde zaruret vardır.

Evet, ülke insanının bu düşünce istikametinde yetiştirilmesi şarttır. Bu gerçekleştiği takdirde şimdi 23 Nisanlarda çocukların birbirlerine salladıkları bayraklar, toplumun tüm katmanlarına yayılır. Böylece hep birlikte, yıllardır aldatılmanın ezikliğini, üzüntüsünü üzerimizden atarak, asırlardan beri kanımızı bir sülük gibi emen ve iflahımızı kesen düşmanlara aynı tavrı sergileriz -inşâallah-.

Şahsen ben özellikle son yıllarda, bazı çevrelerin birtakım eğitim ve kültür faaliyetleriyle dünyaya açılmalarıyla bunu gerçekleştirebileceklerine inanıyorum. Zaten bu faaliyetler, "Türkiye kapalı bir fanus içindeydi, bu tür çalışmalar Türkiye adına iyi oldu..." gibi ifadelerle artık takdir görmekte ve bunun neticesi olarak da: "Pasifik'ten Çin Seddi'ne kadar bir Türk dünyası" tabiri hecelenmektedir.

Ayrıca, Türkiye'nin, bu ülkelerde güçlü lobiler teşkil etmesi de, onun geleceğini -sebepler planında- garanti altına alması açısından çok önemlidir. Günümüzde ücretle çalışan birkaç sûrî kuruluş dışında, Türkiye'yi dünyada

destekleyip savunan lobilerin var olduğu söylenemez. Eğer bu ÷lke, “devlet-i ebet müddet” olma düşüncesinde ise, her yerde gönüllü lobilerinin olması zarurîdir. Öyle ki, dünya çapında bir ambargo bahis mevzuu edildiği zaman, Asya bütünüyle inlemeli.. bu inleme ta Pasifik’te mâkes bulduğu gibi, Amerika, İngiltere vb. ÷lkelerde de ses getirmelidir. Gerektiğinde, kendi üslûbumuza uygun bir şekilde sokağa dökölerek mitingler tertip edilmeli, gerektiğinde de o ÷lkelerin idarî makamları bu lobiler tarafından yönlendirilmelidir.

Ayrıca ben, “İslâm Ortak Pazarı” türünden, şimdilik hayal olan şeyler üzerinde durmanın bir faydası olduğuna inanmıyorum. Aksine bunların, düşmanları teyakkuza geçirme açısından zararı bile olabilir. Bu tip organizelerin ile’l-merkez güç ile zamanla kendi kendine teşekkül edeceği kanaatindeyim. Çünkü bu İslâm ÷lkeleriyle aramızda tarihî ve dinî bir bağ vardır. Fakat Orta Asya ÷lkeleri için aynı şey düşünülemez. Almanlar, İngilizler... bu ÷lkeler bağımsızlığına erdiği günden beri, onların içine sızmaya çalışmakta.. çeşitli vesilelerle bu ÷lkelere girip, kendilerini empoze etmektedirler. Öyleyse bu tarihî fırsatlar mutlaka değerlendirilmelidir. Aksi hâlde, dönüşü zor olan bir sürece girilmiş olacaktır. Bu itibarla da, eğitiminden, ekonomiye, ondan da kültür faaliyetlerine kadar bu ÷lkelerin gelişmesine öncelik verilmeli ve onlara her zaman arkasında olduğumuz hissettirilmelidir.

FONKSİYONLAR EL DEĞİŞTİRİRKEN

Tarihî realiteler gösteriyor ki, Babil'den, Mısır'dan, Yunan'dan, Bizans'tan, Selçuklu ve Osmanlı'dan sonra, daha başka toplumlar da, bir mânâda, devirlerini tamamlayıp, bugünkü fonksiyonları itibarıyla, tarih sahnesinden silinecek ve yerlerini daha inançlı, daha dinç, daha kararlı ve hayata bakışları daha engin bir kısım yeni milletlere bırakacaklardır...

HİCRÎ TARİH

Hicretin, Müslümanlarca tarih başlangıcı olarak kabul edilmesi Hz. Ömer (radıyallâhu anh) devrindeki bir içtihat ve bu içtihat neticesinde meydana gelen icmaya dayanır. Fakat tarih başlangıcı olarak kabul edilme ile, hicretin mânâ ve muhtevası farklı şeylerdir. İcma ile kabul edilen böyle bir hükme karşı çıkmak da doğru değildir.

İBRAHİM MÜTEFERRİKA VE MATBAA

İbrahim Müteferrika, Osmanlı'da ilk matbaayı kuran kişi olarak bilinir. Fakat, onun matbaa üzerine çalışma yapmasından yaklaşık 400 yıl evvel hem Selanik'te, hem de İstanbul'da, Osmanlı toprakları üzerinde yaşayan gayrimüslimlerin matbaa ile kitap basımı yaptıkları bilinmektedir. Matbaanın ilk kurucusu olarak bilinen Gutenberg, denemelerini yaparken, Yahudiler, Ermeniler, Rumlar.. değişik yerlerde matbaalarını çoktan kurmuşlardı. Ancak, hem Devlet-i Âliye, hem de ulema, ayaklar altında çiğnenir, saygısızlık olur düşüncesiyle, o zaman için Kur'ân ve dinî kitapların basımına izin vermemişlerdi. Ayrıca, günümüzde de, bazı işçilerin, iş yerlerine bilgisayarın girmesine, kendi işlerinden olacakları endişesiyle karşı çıktıkları gibi, o gün de hattatlık yapan ve geçimlerini o yolla temin eden insanlar, aynı düşüncelerle bunu o dönem itibarıyla engellemiş olabilirler.

Zannediyorum, İbrahim Müteferrika'nın yaptığı iş, ilk Arapça lügatı basarak bu yasağı aşmak olmuştur. İlk matbaanın onun tarafından kurulduğu iddiası her zaman münakaşa edilebilir.

TARİHÎ AÇILMA DEVRELERİ

İnsanlık tarihindeki tarihî açılımlarla günümüzde Anadolu insanının gerçekleştirdiği açılım arasında bir kıyaslama yapar mısınız?

İnsanlık, tarih boyunca nice ilhad ve küfür hareketlerinin sebebiyet verdiği karanlık devreler geçirmiştir. Buhran dönemleri adını verebileceğimiz bu devreler, Kur’ân-ı Kerim’de “Karanlık karanlık üstüne” tabiriyle ifade edilip, ürpertici bir tablo hâlinde gözler önüne serilir. Fakat karanlıkların üst üste yaşandığı bu devreler, Sühreverdi’nin ifadesiyle aynı zamanda aydınlığın yakın olduğu dönemlere rastlar. Bu mânâdaki şu söz ona isnat edilir: “Karar kararabildiğin kadar; çünkü kararmanın son noktası ışımanın başlangıcıdır.” İşte Hz. Nuh, Hz. Hud, Hz. Şuayb, Hz. Musa, Hz. İbrahim’in (aleyhisselâm) risaletleri..!

Bunlar ufukların kararıp her şeyin kaos içinde yuvarlandığı dönemlerde zuhur etmiş.. ve her birinde bir önecekine eşit ışık patlamaları yaşanmıştır. Efendimiz’in dönemi ise, bunlar arasında daha farklı bir konum arz eder. Zira O, bütün insanlığın peygamberi olması yönüyle kendi risaletinin evrenselliğine denk bir patlama meydana

getirmiş ve asırlarca sonra gelecek insanlar için gaye-i hayal sayılabilecek ideal ufuklar çizmiştir. Tarık b. Ziyad, Ukbe b. Nafi, Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim ve daha nice komutanlar hep kendileri için çizilen bu hedefler peşinde koşmuş; koşmuş ve insanlığın bitmek bilmeyen acılarını, ızdıraplarını dindirmek için cihan sulhünü temin etmeye çalışmışlardır. Aynı dava çizgisi üzerinde ikinci bir patlama ise, Osmanlılar döneminde meydana gelmiştir. Küçük bir grup hâlinde

Söğüt'ün bağrına yerleşen bu insanlar, hiçbir beklentiye girmeden i'lâ-yı kelimetullah davasına sahip çıkmış ve İslâm'ın vaadettiği cihan sulhünü temin için, öncelikle kendi kardeşleriyle kavgayı bırakıp, hurra hurra diyen insanların dünyalarına yönelmiş ve asırlarca devam edecek olan kıtalar arası bir barışı gerçekleştirmişlerdir. Ne var ki böyle bir dava bir insanın, bir devletin ömrüne sığmayacak enginliğe sahiptir. Nitekim dahilî ve haricî birçok faktörün üst üste gelmesiyle Osmanlı da ömr-ü tabiîsini tamamlamış ve tarihe malzeme olmuştur. Şimdilerde dünyamız, aynı ideal doğrultusunda üçüncü bir patlama beklemektedir. Evet, Allah'ın (celle celâluhu) öncekilere bahşetmiş olduğu bu mesajın yeniden bütün dünyaya sunulması bir kere daha söz konusudur. Bana öyle geliyor ki, Osmanlı'nın bidayetindeki açılmaya denk üçüncü bir aydınlanma faslı daha başlamış ve bunu değerlendirme fırsatı da günümüz karasevdalılarına bahşedilmiştir. Evet, yıllarca yaşanan maceralı bir kovuşturmadan sonra kader, yolumuza su serpmiş, semada kaderimizin remzi olan o

mübarek yıldız, hilâlin iki sivri ucu arasına tekrar girmiş.. ve Cenâb-ı Hakk'ın "Yürü!" demesiyle bu milletin idbarı yeniden ikbale dönmüş gibidir. Asya steplerinde ilk zuhur etmesinden itibaren günümüze kadar şimdilerde olduğu ölçüde bu millet, hiçbir zaman dünyanın dört bir yanına bu denli hızlı yayılmamıştır. Veya onun bu ölçüde dünya ile içli dışlı olması ender vuku bulmuştur. Bu da, milletimizin ruhunda sürekli bir cevherin var olduğunu göstermektedir. Bütün bu gelişmelerin daha da artması için, içte ve dışta derlenip toparlanmaya, halkımızın himmet duygularının uyarılmasına, yeni rehber ve yeni muallimlerin aşk ve şevkle yeniden yollara revan olmasına ihtiyaç vardır. Türk insanının çağını idrak adına yürüdüğü şu dönemde, bu durum çok büyük bir önem arz etmektedir. Zira çözümlerin çözümleri takip ettiği bir zaman aralığında bulunuyoruz. Ve herkes bu yıkılışları kendi hesabına değerlendirme gayreti içinde. Tarihin büyük mirasçıları ellerindeki yapıcı, uzlaştırmacı iksirlerle yıkılışa geçen toplumların halaskârları olma, onların elinden tutma mecburiyetindedir. İnancım o ki, milletimiz şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da هَمَّةُ الرِّجَالِ تَقْلَعُ الْجِبَالَ "Erkeklerin himmeti, dağları yerlerinden söküp atar." anlayışıyla hareket edecek ve bütün insanlığın sulh ve sükûnu adına hakemlik katkısında bulunacaktır. Bu uğurda şu ana kadar yapılan fedâkârlıkları görmezden gelerek, yer yer "Bu değirmenin suyu nereden?" diyen insanlar çıkmıştır. Hâlbuki onlar da biliyor ki, "bu değirmenin suyu" Allah'ın izniyle yoklukta varlık cilvesi gösteren milletimizin ruhundan

fıskırmaktadır. Zaten bu, şu ana kadar bu milletin çizmiş olduğu tek destan da değildir. Zevsler, Apollolar, Heraklitler... yalanın engin üstûreleri içinde yaşayadursunlar, bu millet asırlardan beri hayata nice destanlar geçirmiştir. Şimdi de, üç asırdır rüyaları görülen bir “ gaye-i hayal”i, öncekilere denk bir şekilde tekrar gerçekleştirme cehdini göstermektedir Allah’ın izniyle. Böyle bir rüyayı gerçekleştirmede hiç kimsenin de dünya adına herhangi bir beklentisi yoktur. Değil dünya adına bir beklentinin olması, bu mefkûre uğruna uhrevî füyûzât hislerini dahi feda etmeye âmâde olduklarını, onlar defaatle ifade etmişlerdir. Seyyid Nigârî’nin ifadesiyle, “*Girdik reh-i sevdaya cünûnuz, bize namus lâzım değil.*” deyip yola koyulmuş, hatta bu mevzuda, hiç kimsenin kulak ardı edemeyeceği vilâyete dahi hâhiş duymamışlardır. Mevlâna anlayışıyla, aşkı da şevki de Muhammedî tasmayı boyunlarına takmakla elde etmeye karar kılmışlardır...

Hâsılı, zannediyorum her yönüyle yeni yeni bahar patlamalarının yaşandığı şu dönemde, bu ihlâs, bu hasbilik ve bu diğergamlık anlayışıyla hareket edildiği takdirde, millet olarak zirveleri tekrar yakalamamız hiç de zor olmayacaktır.

ŞAM

Geleceğe ait haberler veren hadislerin işaretinden anladığımıza göre, İseviyetin merkezi Şam bölgesi olacak. Hatta, Mehdi ve askerlerinin orada sıkıştıkları bir anda, Hz. İsa'nın imdada yetişeceğine dair rivayetler de var..

Geçen bunca zaman içinde bu hadislerin cüz'î mânâları tahakkuk etmiştir. Meselâ, bir dönemde Deccaliyetin temsilcileri olan komünistler, Şam bölgesine bütünüyle nüfuz etme düşünce ve gayreti içine girmişlerdir ama kaderin cilvesi; umduklarını bulamamış bir ölçüde Muhammedî ruhla tersyüz edilmişlerdir. Bölgeden ateizm, ilhad ve anarşinin bütünüyle sökülüp atılması bu hususta nihaî nokta olsa gerek.

FETRET DEVRİ İNSANI VE BİZ

Fetret devri insanları içinde, Kâinatın Yaratıcısı'na inanan pek çok kişi vardı. Varaka b. Nevfel ve Hz. Ömer'in amcası Zeyd bunlardan sadece ikisiydi. Meselâ Zeyd, "Bir tek Rab mi, yoksa bir sürü rabler mi hayırlıdır?" diyerek etrafındakileri düşünmeye sevk ediyordu. Fakat ne yazık ki, bu zat, Gül Devri'ni idrak edemeden dünyadan göçüp gitti. Vefat ederken de etrafındakilere, "Ben hak bir dinin kokusunu hissediyorum. O geldiğinde, ilk inanan sizler olun." tavsiyesinde bulundu. İhtimal Hz. Ömer, ancak Tâhâ sûresini dinlerken amcasının bu sözlerini hatırlamış ve Kur'ân'ın o mânevî iklimi içinde eriyip gitmişti.

Bu asırda biz, "Gül Devri"ni idrak etmiş, ellerinde Kur'ân, gönüllerinde Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) bulunan kişiler olarak, en azından fetret devri insanları seviyesinde, Allah'ı duyamaz ve bilemez isek, vay hâlimize! Evet hiç olmazsa, fetret devri insanların altına düşmemek için, Kur'ân'ı iyi incelemeli, mânâ ve muhtevasını kavramalı, sonra da gereğince amel etmeliyiz, yani onu hayatımıza hayat yapmalıyız.

BİR HİKÂYE

Bir gün Hz. Muaviye'yi şeytan namaza kaldırır. Hz. Muaviye şaşkınlıkla neden kaldırıldığını sorar: Şeytan ona şu ibretâmiz cevabı verir: “Ben şeytanım. Geçen gün birisi sabah namazını kaçırdı. Kalktığında öyle bir “Of!” etti ki, onun nedameti yüzü suyu hürmetine Allah pek çok kimseyi bağışladı. Seninki de öyle olur diye korktum ve onun için seni namaza kaldırdım.”

Evet, günahlara karşı ciddî bir nedamet hissi, o günahın açtığı boşlukları kapatabilir. Aksi takdirde açılan gay-yalar her zaman bizi içine çekip yutabilir. Bundan dolayıdır ki, çok dikkatli yaşama mecburiyetindeyiz. Çünkü, insan hayatında “kabz u bast”lar sürekli olarak birbirini takip eder ve onu hep boşlukların etrafında gezdirirler.

Çarşıda göz bir harama iliştiğinde, hemen anında mescide gidip, iki rekât namaz kılmalı.. bir an kahkahayla gülme gafletinde bulunulduğunda, derhal bir kenara çekilip tevbe edilmeli.. zira, unutulursa kalır, kalır ve katmerleşir. Zamanla da Rab ile irtibat kesilir ve o günahzede kendini dalâlet ve inhirafların ağında bulur.

HZ. MUSA VE HİTABET

Hız. Musa için söylenen “pepelik” kat’iyen doğru değildir. Zira o bir nebidir. Böyle bir durum ise, kat’iyen bir nebi için noksanlıktır. O, taşa ağaca bile kendini dinlettiren peygamberlerin hatibi Hz. şuayb’ın yanında 8-10 sene kalıp ders almıştır. Tıpkı Efendimiz’in Badiye’de bedevilerle kalıp, fasih Arapça’yı onlardan öğrenmesi gibi. Firavun’un “*şu maksadını anlatamayan.*” demesi, Hz. Musa’nın saraydaki hâlidir. Ayrıca, başlangıçta Hz. Musa’nın hitabeti, Hz. Harun’unki kadar ileri derecede değildi.

HIZIR-İLYAS

Günümüzde bazıları Hz. Hızır'ın varlığını kabul etmiyorlar. Buna delil olarak da *“Yüzyıl sonra şu anda yeryüzünde bulunanların hiçbirisi olmayacak.”* hadisini gösteriyorlar. Hâlbuki Allah Resûlü'nün bu sözlerden muradı, aynı hayat şartlarını paylaşan insanlardır. Yoksa farklı hayat mertebelerinde bulunan varlıklar demek değildir.

Ehlullah, Hz. Hızır ve Hz. İlyas'ın varlığını kabul ediyor ve onlarla görüştüklerini belirtiyorlar. İhtimal Hızır ve İlyas (aleyhimesselâm), Cenâb-ı Hakk'ın “Latîf” isminin tecellisine mazhar varlıklar olduklarından bu mazhariyetin neticesi olarak bir atmosfer oluşuyor ve seyr ü sülûkta o atmosfere uğrayanlar Hz. Hızır ile görüşebiliyorlar. Bu açıdan Hz. Hızır ve Hz. İlyas, aynı zamanda kâmil mânâda Allah'ın “Hayy” ismine mazhar bulunuyorlar. Ayrıca bunlar kendilerine ait hususiyetleriyle, hayat sıfatlarını bir mânâda “seyr ilallah” ve bir mânâda da “seyr fillah” ufkunda devam ettiriyorlar.

BİR SADAKAT NİŞANESİ

“İnfak”, bir sadakat nişanesi olarak; Allah yolunda tasaddukta bulunma ameliyesidir ve hemen her dinde var olan temel bir meseledir. Ancak, günümüzde, diğer meseleler gibi infak meselesi de kendi müessiriyeti, aktivitesi ve hayata geçirilmesi gerektiği ölçüsünde, ne sistemli bir şekilde anlatılabilmiş ne de temsil edilebilmiştir.

Hayatı boyunca bir “İnfak Kahramanı” olarak yaşayan İnsanlığın İftihar Tablosu (sallallâhu aleyhi ve sellem), kendisine peygamberlik geldiğinde, hanımının servetiyle Mekke’nin en zengin kişilerinden biri iken; birkaç sene sonra Mekke’nin en fakirlerinden biri olmuştu. Evet, O bir “İnfak Kahramanı” olarak sahip olduğu her şeyi Allah yolunda harcaıvermişti.

Allah (celle celâluhu) yolunda vermeye (infak) alışan bir insan için, dünyada vermek kadar zevkli bir şey yoktur. Kendisini infakın hazlarına kaptırmış bir insan, aç-susuz ve harçlıksız kalsa da bu kevser kaynağından ayrılmak istemez ve daima etrafında infak edebilecek bir şeyler araştırır durur.

Nebiler Serveri'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) her-biri birer yıldız olan şanlı ashabı her meselede olduğu gi-bi, infakta da zirveleri tutmuş ve hayatları boyunca da hep öyle yaşamışlardı. Allah'a sonsuz hamd ü senalar ol-sun ki, aradan bunca zaman geçmiş olmasına rağmen; bu-gün, Osmanlı ve Selçukluları bile geride bırakacak kadar infakta ileri ve bu yönleriyle sahabenin hemen arkasın-da yer alacaklarına inandığım pek çok fedakâr insan var. Vermenin, bal-kaymak yemek, şerbet içmek gibi neşeli ve tabî bir hâl alması, Cenâb-ı Hakk'ın bu insanlara ayrı bir ihsanıdır. Gelecekte de veremediklerinden dolayı ızdırap içinde kıvranan, kıvranıp yemeden-içmeden ve uykudan kesilen nesiller yetişeceğine inancım tamdır.

Ben, aile ve çevre itibarıyla hep cömertlik adına kah-ramanlıkların sergilendiği bir zeminde yetiştim. Öyle ki, hayatımda âdeta hiç cimri tanımadım. Bir şeyi alıp sak-layan insan olmadığım için de, verme deyince tir tir tit-reyen kimseleri veya mal biriktirip de infak etmeme gibi ruh hâletinin ne olduğunu hiç anlayamadım. Babam ve annem de birer infak kahramanıydı. Babam imam olduğu için, bizim aile oldukça fakir bir aile idi. Ancak infak me-selesine gelince, annem babamdan; babam da annemden gizli infakta bulunurlardı. Zannediyorum her ikisi de bir-birlerine karşı “Belki bunu götüremez, o yükün altına gi-remez” diye düşünüyorlardı.

Bir de hem babamı, hem de annemi infakta geçen bir büyükannem vardı ki, doğrusu daha bir menendi yoktu.

Şayet evde her gün, birkaç misafir olmazsa, zannımca o müteessir olurdu. Bu cömert kadın, hayvanlardan biriktirdiği o teneke teneke yağı, gelen misafirlere ikram etmekle kısa sürede bitirirdi. Öyle ki o, eve daima bir hoca, meşayih veya sıradan misafir gelsin de, elinde-avucunda ne varsa onlara ikram etsin isterdi. Zannediyorum sadece cömertliği ve gözyaşları onun için vesile-i necat olabilir. Öyle ağlar, öyle ağlardı ki, bazen yanında bir kere “Allah” denmesi, onun yirmi dört saat ağlamasına yeterdi. Hatta köylüler bilirler, o vefat ettikten sonra “Köyde ağlayan kalmadı.” denmiştir. Onun benim üzerimde bin nâsihten daha etkili olduğunu söyleyebilirim. Ben dört-beş yaşında çocuk iken o, bana annemden daha büyük görünürdü. Onun için benden iki yaş büyük amcamla çok defa kavga ederdik.. ederdik de o, “Benim annem!” deyince ben de “Hayır, benim annem!” diye ona çıkışırdım.

Evet, cömertlik öyle bir haslettir ki, insan fasık dahi olsa, onun vesilesiyle Cennet’e girebilir. Cennet’e girmek için, Cennet yolunda olmak gerekir. İnsanı ona götürecek yollardan biri de cömertlik yoludur.

BİR REALİTE İLE YÜZ YÜZE

Şanlı devirlerimizi bütün ihtişamıyla ihya edip geriye getirmek, “dünü” bir kere daha yaşamak gibi imkânsızdır. Ne var ki, milletçe varlık ve bekâmımız, bu muhteşem devirlerle çok alâkalı ve içli dışlıdır. Bu itibarla da bizim ona karşı lakayt kalmamız mümkün değildir.

Bu önemli hususu çok iyi bilen düşmanlarımız, dünden-bugüne, bize olan düşmanlıklarını bütün bir tarih boyu bizi ayakta tutan hayatî dinamikleri yıkmak ve millete, millet ruhunu unutturmak istikametinde teksif etmişlerdir.

EMPERYALİST

Emperyalist, istismar eden, sömüren demektir. İşgal ettikleri toprakları, bu toprakların yer altı ve yer üstü zenginliklerini ve insan gücünü sömürerek, müreffeh bir hayat yaşayan; kendileri saraylarda sefa sürerken, halkı perişan bir hâlde sokaklara terk edenler, evet bunların hepsi emperyalisttir. Şu kadar ki bu, düne ait, geçmiş dönemlere ait bir emperyalizm anlayışıydı. Günümüzde aynı neticeyi, askerî işgale başvurma gereği duymadan, siyasî entrikalarla, kültürel yollarla teknik ve teknolojik imkânlardan faydalanarak ekonomik oyunlarla elde ediyorlar. Gayelerine ulaşmak için de hiçbir engel tanımıyorlar. Meselâ, bir neticeye ulaşmak için insanların kobay olarak kullanılması gerekiyorsa, bunu gözlerini kırpmadan yapıyorlar. Bunlara ne gerek var, işte Hiroşima ve Nagazaki: 80.000 anında ölü ve hâlâ devam edegelen radyoaktif tesirler...

Osmanlı'ya gelince; Osmanlı, 6 asırlık ömrünün en küçük bir zaman diliminde bile sömürgecilik yapmamıştır. Kendileri zevk ü sefa içinde iken, milleti –velev ki yabancı bile olsalar– perişan ve derbeder etmemiştir. Siyasî

entrikalara, ekonomik oyunlara kat'iyen başvurmamış, milletlerin tarih, örf, âdet, din ve dilleri ile oynayarak, hiçbir asimilasyona gitmemiştir. Rica ederim, 250 milyon Osmanlı teb'ası içinde safkan Türk adedi 11-12 milyon idi. Bu kadarcık insanın, 240 milyonu istismarından söz edilebilir mi?

Osmanlı, Allah'ın adının her yerde yükselmesi ve devletlerarası muvazene için, O'nun emri gereği cihat etmişti. Bu cihat ile ülkeler fethetmiş, fakat hiçbir ülkeyi işgal etmemişti. Cihat neticesinde elde edilen ganimet malları, cihada katılanların hâlis hakkı olmasına rağmen, tarih boyunca ganimetten zengin olan bir insan gösterilebilir mi? Bütün bunlara rağmen, Osmanlı'ya emperyalist deme, ya tarih bilmemenin bir ürünü, ya da hıyanet ve denaet içinde bulunmanın bir ifadesidir.

ŞEVK UFKU

İslâm'a hizmet edenler, mutlaka şevkle dolu olmalıdırlar. Evet, bizim için ye'se düşmemek, devamlı meta-fizik gerilim içinde bulunmak ve hep şevk içinde bulunmakta zaruret var... Fakat şevk ile şen şakrak olmayı birbirine karıştırmamak lâzım. Hizmet edenler için şevk ne kadar faydalı ve yararlıysa, şen şakrak olmak da o ölçüde zararlıdır. Evet, şevk, ilâhî rahmeti, diğeri ise ilâhî gadabı celbetmeye birer davetiye hükmündedir. Bilhassa, yapılan bir hizmeti şükran ve minnetle karşılayıp iki büklüm olacağımız yerde hemen sevinçle paylaşmaya kalkışmamız çok hatalı bir davranış olsa gerek.

Şevke gelince o, İnşirah sûresinin son âyetlerinde anlatıldığı gibi bir işi bitirdikten sonra hemen diğeri bir işe koyulmak ve yapılan işlerde herhangi bir kesintinin meydana gelmesine fırsat vermemektir. Ama bunları yaparken rağbet ibresi daima Cenâb-ı Hakk'a yönelik olmalı ve asla nefse pay ayrılmalıdır.

ZAMANIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Günümüz insanının meşguliyetinin çokluğu ve maddî mevzuların da gündemi çok işgal etmesi yüzünden, insanın yetişme ve kendi adına derinleşmeye hiç zamanı kalmıyor. Hâlbuki biz, en başta dinî duygu ve düşüncelerimizi hayata geçirme vazifesiyle sorumluyuz.

Evet, bizim asıl vazifemiz, hayatımızı bir dantela gibi dinî duygu, dinî düşünce atkıları üzerinde örmekten ibarettir.. ve bunun haricindeki meselelere de “Olsa da olur, olmasa da olur...” kabîlinden bakmak durumundayız. Bunun için 24 saatlık günümüzün, 7 günlük haftamızın, 30 günlük ayımızın ve tabîî 365 günlük senemizin hiçbir dilimini zayi etmeden, fevkalâde bir program yapmalı ve o programda vaktimizin önemli bir bölümünü hizmet-i imaniye yolunda sarfetmeye özen göstermeliyiz. Bizi bekleyen ve hayatî ehemmiyeti haiz olan işlerin üzerinde olabildiğince hassasiyetle durmalı ve yumurtaları üzerinde dönüp duran bir kuluçkanın duyarlılığını sergilemeliyiz. Eğer biz bu hassasiyeti gösterebilirsek, meydana gelecek olan yavrular da, bizim onlar üzerinde gösterdiğimiz ihtimamı hissedecek, şaşırarak ve “Neden bu kadar ilgi ve alâka?” diyeceklerdir.

Aslında ben de, yıllardan beri hep bu türlü insanları aradım, durdum. Onları bir gün mutlaka bulacağım ümidiyle, yumurtalardan civciv çıkartmak uğrunda ölüp giden insanları görecekmiş hayaliyle yaşadım.. yaşadım ve “Ben ölsem gitsem de olur; yeter ki bunlar olsun.” hummasıyla kıvranan erler, erenler bekledim.. beklemeye de devam edeceğim; zira bu düşüncedeki insanların sahip çıktığı bir davayı, Allah zayi etmeyecektir. Gerçi, bu türlü insanlar görmedim desem nankörlük etmiş olurum. Gündüzleri okula, akşamları da üç ayrı yerde programa giden çok kıymetli arkadaşları tanıdım. Dört bir yanda, bin bir türlü belanın kol gezdiği namüsait şartlar altında “Her şeye rağmen...” deyip hiç durmadan koşan mânâ erleri müşâhede ettim.

Aslında bugünkü durum da, sebepler planında, işte bu türlü samimî, ihlâslı insanların alın terleri ile gerçekleşti. Ne var ki, olanlar, olması gerekli olan, istenilen ve beklenen ölçüde değildi. Zannediyorum hepimiz daha büyük fedakârlıklar bekliyorduk. Meselâ, sizlere, arz ettiğim samimiyet, safvet, içtenlik, sıcaklık ve hasbîlikle; hatıta başkalarını yaşatma arzusu ve onlara ahireti kazandırma isteğiyle kendilerini helâk edecek babayiğitler bekledik.. beklemeye devam da edeceğiz. Bu hususta elli defa fecr-i kâzıp ile aldansak, elli defa sinek kanatlıları Heraklit diye alkışlasak, elli defa ateş böceklerini yıldız zannetsek.. dahası bütün bunlarda aldandığımızı hissetsek de beklemeye devam edeceğiz.

Dilerim bu sözlerle rencide olmaz ve “Acaba biz, bu hâl ve tavrımızla çevremizi aldatıyor muyuz?” zehabına kapılmazsınız. Evet, biz, mükemmeli ve daha mükemmeli elde etmek için hiç durmadan koşmalı ve asla ye’s’e düşmemeliyiz. Dünyanın bizim sunacağımız mesajlara çok ihtiyacı var. Bugünkü hâliyle dünya, üzerinde taşıdığı problemlerin ağırlığından ve çokluğundan dolayı kambur ve iki büklümdür. Ara sıra zelzeleler ve fırtınalar di- liyle, “Artık ben bu kamburu taşıyamayacağım.” ikazın- da bulunuyor. O hâlde gelin dünyanın imdadına koşalım. Sodom ve Gomore’lerin tekrar yaşanmasına fırsat verme- yelim. Ve unutmayalım ki, dünya üzerinde bu vazifeyi ya- pacak ve bu sorumluluğu bihakkın yerine getirecek olan, bizim milletimiz ve bizim insanımızdır.

YERYÜZÜ MİRASÇILARI

Yeryüzü mirasçıları, Kur'ân'ın ifadesiyle Allah'ın salih kullarıdır. Bunlar bir taraftan emir ve yasaklar doğrultusunda hayatlarına istikamet verir, diğer taraftan da şeriat-ı kevnîyenin prensiplerine uygun olarak hareket ederler.

Yalnız benim âyetin ruhundan anladığım mânâ, yeryüzü mirasçılarının bilmediği, bilemediği yerlerin de mirasçısı olduğudur. Zira âyetin nazil olduğu dönem itibarıyla meseleye bakacak olduğunuzda, o gün İslâm'a sahip çıkanlar belli bir coğrafyada hâkimiyet kurabilmişlerdi. Bu ortamda Kur'ân'ın *“Yeryüzüne salih kullarım mirasçı olacak.”* demesi, yukarıda ifade ettiğim hakikati akla getirir. Demek ki Cenâb-ı Hak, ilmî plânda bunu takdir buyurmuştur. Zamanla bu takdir, şehadet âleminde vukua gelmiştir ve gelecektir.

ZAMANI KULLANMA

Zihinlerin alabildiğine dağınık hâle geldiği ve insanların gereksiz yere meşgul eden sebeplerin çoğaldığı günümüzde, zamanı kullanma daha bir önem arz etmektedir. Bir hadis-i şerifte de ifade edildiği gibi, insanların çoğunun aldandığı iki şeyden birisi de vaktin boş geçirilmesidir. Zamanını değerlendirmeyi düşünen biri, evvelâ imkânını, talip olduğu işi ve kapasitesini çok iyi bilip ona göre bir fizibilite ortaya koymalıdır ki işlerinde muvaffak olabilsin. Aksine bir insan, düşünce kapasitesi, ruh gücü kapasitesi, istirahat durumu, bedenî mukavemeti gibi hususları hesaba katmadan pek çok işe birden talip olursa, çok defa kazanma kuşağında kaybedebilir.

Bu açıdan bizim için en birinci mesele, hayatımızın takvimleştirilmesi ve zamanlamaların çok iyi yapılmasıdır. Birine bir şey anlatmanın ya da gazetede bir makale yazmanın veya bir nazım, nesir ortaya koymanın, hâsılı yapacağımız her şeyin mutlaka çok iyi zamanlanması fevkalade önemlidir. Hatta bir yönüyle zamanlama, yapılan işlerin gerçek derinliğini aksettirdiğinden ayrı bir güzellik

ifade eder. Bu açıdan, “Esbab-ı nüzul”, âyetlerin nâzil olmasında bu zamanlamanın bir ifadesidir denebilir. Çünkü âyetlerin inişine sebep olan hâdiseler, ona ayrı bir derinlik ve şeffaflık, anlamayı kolaylaştırıcılık kazandırır ki, meselenin rûhunun kavranması açısından bu bir hayli önemlidir. Diyelim ki, siz de, başkaları gibi çok güzel yaldızlı, plâstize edilmiş bir yazı yazdınız; ancak hâdiselerin akışı onun kapağını aralayıp onunla alâkalı size bir şey fısıldamamışsa, o en parlak şey bile olsa, sönükleşir ve zamanla unutulur gider.

Zamanlamada şunlara mutlaka dikkat edilmelidir. Sabah ne yapılır? Öğlende ne yapılır? Derse çalışıp kafanızı yorduğunuz zaman ne yapılır? Ne zaman bir işten diğer işe geçilir? Bir işten diğer işe geçerken iş türleri nasıl olmalıdır? Yapılan aynı türden işlerse, sizde aynı mekanizmaları harekete geçireceğinden, zaten öbüründe yorgunluğa ulaşmışsınız, o zaman böyle bir iş değiştirme doğru mu? Ayrıca, akşam ne yapılır, gece ne yapılır, gece kalkınca ne yapılır? Gibi bütün bu soruların belki terbiyecileri de alâkadar eden yönleriyle cevaplarının bulunup hazırlanması çok önemlidir.

Öyle ise, bütün bu hususları gözden geçirdikten sonra herkes, kendi kapasitesini ölçerek ona göre bir işe teşebbüs etmeli bir sorumluluk altına girmeli ve hep bir temkin insanı olarak hareket etmelidir.

BİLGİ TOPLUMU

“Geleceği kucaklama bilgi toplumu olmaktan geçer.” ifadesindeki “bilgi toplumu olmak”tan kastedilen nedir?

İlmin önemi eskiden beri üzerinde durulan bir gerçek. Zaten insanı diğer varlıklardan ayıran ve onların önüne geçiren de ilim değil mi? Aslında, meleklerin Hz. Âdem’e ister inkıyat, isterse büyüklüğünü kabullenme mânâsında secde etmeleri de bu hikmete mebnidir. Allah (celle celâluhu) “Esmâ”yı talim ile Hz. Âdem’i tafdil etmişti. Esmâ, müsemmadan ayrı düşünülemeyeceğine göre, demek ki, Hz. Âdem’e öğretilen eşyanın hakikatiydi. Bir mânâda aynı mazhariyet, Efendimiz’e de verilmişti. Aradaki fark ise, Hz. Âdem’e icmalen verilenler, Allah Resûlü’ne tafsilen verilmiş olmasındaydı. Hz. Âdem kendi devrinde rehberlik yaptığı insanların seviyesine göre “Esmâ”yı biliyor ve bildikleriyle o günün insanına yetecek ölçüde terkipler yapıyor ve onlara sunuyordu.

Evet, Cenâb-ı Hak, Hz. Âdem’e esmâyı da, müsemmayı da talim etmiş ve ona eşyanın perde arkasını öğretmiş; sonra da eşya ve hâdiselere müdahale imkânını

vermişti. Şimdi isterseniz ona bahşedilen hilâfete, bu zaviyeden de bakabilir ve “Hilâfet, varlığın sahibi olan Allah’a niyabeten, varlığa müdahale etme yetkisidir.” diyebilirsiniz. Ne var ki, böyle bir mazhariyet de ancak bilgi sayesinde gerçekleşebilir.

Günümüzde de eşyaya müdahale vardır. Fakat bu müdahale ehil ellerce yapılmadığından, bir kısım komplikasyonlar da söz konusudur. Hem de önü alınmayacak şekilde komplikasyonlar. Evet, bu yüzdendir ki, nice tersliklerle karşı karşıya bulunuyoruz. Hâlbuki peygamberâne yaklaşımlarda bu tersliklerin hiçbirisi söz konusu değildir.

Evet, tâlim-i esmâ ünvanı altında Hz. Âdem’e öğretilen esasen bilgidir. Buna isterseniz günümüzdeki ayrımı nazara alarak “bilim” dersiniz, isterseniz bilime esas teşkil eden; araştırmalar, tespitler ve mebdeden müntehaya, müntehadan mebdeye gelip gitmelerle elde edilen en doğru, en gerçek anlamıyla bilgiler mânâsına “ilim” dersiniz. Netice değişmez. Hz. Âdem’in meleklerle rüchaniyetinin arkasında işte bu bilgi veya ilim vardır. Bu bilgi Hz. Nuh’da daha bir gelişmiş; Hz. İbrahim’de daha bir hızlanmış; Hz. Hud, Hz. Salih’de daha bir katlanmış; İnsanlığın İftihar Tablosu’nda ise zirveye ulaşmış ve (Bediüzzaman’ın ifadesiyle) tam tafsil edilmiştir. Zira O’ndan sonra artık peygamber gelmeyecektir. Öyleyse O’nun anlattıkları, ister Kur’ân, isterse Sünnet-i Sahiha olsun, daha sonra elde edilecek yeni keşif ve tespitlerle asla zıtlaşmamalıdır.

Değişik bir ifadeyle şöyle de denilebilir: Allah (celle celâluhu) kudret, irade ve meşîetiyle yazdığı kâinat kitabı koridorlarında, insanlığın rahat hareket edebilmesi için, kelâm sıfatından gelen “şeriat-ı garra” rehberliğini lütfe-dip insanlığın eline vermiş ve böylece insanlık o koridorlarda rahatça yürüyebilmektedir.

Evet, Kur’ân insanla varlık arasında köprüler kurmuş, bu sayede insan, varlığa karşı yabancı nazarla bakmaktan kurtulmuş ve insanoğlu varlığı kendisine âdeti “enîs-i celîs” gibi görür olmuştur. Bu açıdan da denebilir ki, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), varlık adına söylenecek her şeyi söylemiştir. Kıyamete kadar ilimler ne kadar gelişirse gelişsin, 14 asır evvel haklarında beyan buyurulan şeylere zıt ve farklı şeyler söylemeyeceklerdir. Bu, aynı zamanda, bazılarının zannettiği gibi, fizik, kimya matematik, biyoloji, anatomi adına keşfedilen şeyleri, Efendimiz daha önce söylemiştir şeklinde de anlaşılmalıdır. Bizim demek istediğimiz: İnsanlığın İftihar Tablosu’nun beyanı bu tür-lü meselelere zıt düşmediği, hatta bütünlük içinde olduğu şeklindedir. Bu açıdan ilim çok önemlidir, çok önemli olduğundan dolayı da, “netice itibarıyla her şey ilme bağlıdır” diyebiliriz.

Evet, geleceğin kaderini bir ölçüde tayin edecek ilimdir. İlimsiz hiçbir yere varılmaz. Hususiyle de dünyadaki küreselleşme, ilmin önemini daha da artırmaktadır. Durum böyle olunca, nasıl ki, bir dönemde Batılı sanayi inkılâbı yaparken biz o meselenin gerisinde kalmanın faturasını çok pahalı ödedik ve ceremesini asırlar ve asırlar

boyu çektik, hâlâ da çekiyoruz. Teknoloji inkılâbı karşısında geri kalmışlığın şokundan henüz kurtulmuş sayılmayız. Öyle de, şu anda dünyanın içinde bulunduğu seviyeye ulaşamaz ve bir kere daha gemiyi kaçırarak olursak, ihtimal, düşmanlarımız belimizi doğrultmamıza fırsat vermeyeceklerdir.

Bu açıdan bizler, bir taraftan Allah’a çok iyi inanmalı, Efendimiz’e çok saygılı olmalı ve din-i mübin-i İslâm’ın bütün inceliklerini kavramanın yanında, diğer taraftan da hayata ait her üniteyi bu iman ve inançla fethederek yoğurmalı, her sahayı iman ve inanç iklimine göre şekillendirip dizayn etmeliyiz. Yani en iyi araştırma merkezlerine sahip olunmalı; “NASA” gibi dünya çapında ünlü kuruluşlarımız olmalı ve fezadaki kent kurmalar bizimle gerçekleşmelidir. Yoksa dünya muvazenesinde bir dahlimiz olamaz ve dünyadaki hâdiseler hep aleyhimizde gelişir durur.

Eğer bir gün dünya robotlarla idare edilecekse, bu robotları yönlendirecek kumanda merkezi Müslümanların elinde olmalıdır. Ve eğer geleceğin kaderine teknoloji hükmedecekse, teknolojinin reji odası Müslümanların denetiminde bulunmalıdır. En iyi erkân-ı harpler, en iyi terbiyeciler Müslümanların içinden çıkmalıdır. Şu da unutulmamalıdır ki; dünyadaki küreselleşme, beraberinde bir sürü şey getirmenin yanında, hukuku da öne çıkarmıştır. Geleceğin idarecileri sosyal branşlardan seçilecek, belki de hukukçulardan olacaktır. Bu açıdan da hukuk ve siyaset, yani mülkiye çok önem kazanmaktadır. Bu nedenle de

dünyayı çok iyi idare edebilecek hukukçular yetiştirmemiz gerekmektedir.

Hâsılı, dünyada hemen her sahada önde bulunmamız şarttır. Bu açıdan da, hangi saha olursa olsun, o sahaya ait ilimlerin, bütün üniteleriyle öğrenilip sistemleştirilmesi bir zarurettir. Aynı zamanda böyle bir meselenin kat'iyen aceleciliğe de tahammülü yoktur. Şayet birileri “Ün görmüşüm, gün görmüşüm, hemen şu olsun” aceleciliğine kapılırsa, âheste yürünmesi ve sistemli olunması gereken böyle bir meselede zarar vermiş olurlar. Oysaki henüz hiçbir sahada yeterli elemanın yetiştiği söylenemez.

Burada istidradî olarak bilhassa şu hususu da belirtmekte fayda var: Günümüzde İslâm Fıkıhı'nın, yani İslâm hukuk sisteminin tekrar gözden geçirilerek, bugünün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde tertip, tensik ve tanzim edilmesi şarttır. Fakat üzümlere söylüyorum ki, henüz hem sayı hem de vasıf olarak bu işin üstesinden gelebilecek seviyede elemanın var olduğundan söz etmek mümkün değildir. Bu elemanların yetişmesi elbette belli bir vakit ister. Ayrıca mevcut fikhî bilgilerin mutlaka kompüterlere yüklenmesi gerekir. Sadece bu işin bile çok uzun zaman isteyeceğinde şüphe yok. Hâlbuki iş, mevcut bilgilerin kompüterlere yüklenmesiyle de sınırlı değildir. Bu bilgilerden istifade ile yeni terkiplere ulaşılması da lâzımdır. Ama yukarıdaki üzüntümü tekrar ederek söylemek zorundayım; şu anda bütün bunları istenen seviyede yapabilecek kadroya sahip olduğumuz söylenemez. Yani, nasıl ki NASA'yı ve NASA gibi çok büyük araştırma merkezlerini

idare edecek yeterli derecede elemanımız yok ve bunu rahatlıkla itiraf edebiliyoruz, aynı şekilde İslâmî ilimler-deki durum da bundan farklı değildir. Söylediklerimde kat'iyen mübalağa etmiyor ve mevcudu da hafife almıyorum. Sadece gerçeğe tercüman olmaya çalışıyor ve vak'ayı rapor ediyorum...

Dolayısıyla çok önemli meselelere talip ama yetersiz insanlar, Müslümanlık adına, bu topluma üst üste fiyaskolar yaşatabilirler. Ve böyle bir falso da bizde, önü alınamayacak bozgunlara sebep olur ki, böyle bir durumda da elden kaçırdığımız fırsatları bir daha elde etmemiz oldukça zordur. Böyle mühimlerden mühim bir meseleye, toyca yaklaşımlarla bir yere varılmaz. Fıkıhta Ebû Hanifeleri, İmam Ebû Yusuf'ları; hadiste Buhârîleri, Tirmizîleri, Müslim'leri; kelâmda Seyyid Şerif Cürcanîleri, Teftâzânîleri; ahlâkta ve tasavvufta İmam Gazzâlîleri, İmam Rabbanîleri, Hz. Bediüzzaman gibi insanları hazırlayıp yetiştireceğimiz ana kadar topluma her mualece yanlışır, komplikasyon doğurur ve bir daha da bu yanlışlıkların sebebiyet verdiği tersliklerin altından kalkamayız.

Bütün bu söylediklerimin hesabını Allah'a vermeye âmâde ve hazır olduğumu da burada bir parantez cümlesiyle ifade etmek isterim. "Niye kuvve-i mâneviyeyi kırırıyorsun?" denilebilir bana. Ne var ki vicdanım çok rahat, hesap vermeye de hazırım; zira bu meselenin, kat'iyen şakaya, gayr-i ciddî insanlarla temsile tahammülü yoktur.

Evet, mevzuu özetleyecek olursak: Soruda da denildiği gibi, geleceği kucaklama, bilgi toplumu olmaktan geçer. Öyledir; zira bilgi, eşya ve hâdiselerin bize anlattığı, tekvinî emirlerin ve bu tekvinî emirlerin önümüze açıp döktüğü nesnelerin hissedilmesi, kavranması ve Yaradan'ın yüce maksatlarının sezilmesi demektir. Eşyaya hükmetme mevkiinde yaratılan insan, görececek, okuyacak, sezecek ve öğrenecektir. Öğrendikten sonra da hâdiselere sözünü geçirme ve onları teshir etme yolunu araştıracaktır. İşte bu nokta, Yüce Yaratıcı'nın emriyle, eşyanın insana, insanın da kendi Yaratana teslim ve mahkûm olduğu noktadır.

Bazı kimseler, dünyayı ilme göre idare etmenin, insanın makinalaşması ve bir karınca topluluğu hâline gelmesi gibi, felâketler getireceğine inanırlar. Bu kat'iyen doğru değildir. İlimsiz bir geçmiş olmadığı gibi, ilimsiz bir gelecek de tasavvur edilemez. Her şey netice itibarıyla ilme bağlıdır.. ve ilim olmadan dünyanın insana vereceği hiçbir şey yoktur.

Vâkıa, pek çok şehirlerimizde, insanın makinalaştığı, insancıl duyguların yok edildiği; düşünce ile beraber sıhhatin, sıhhatle beraber insanî faziletlerin silinip gittiği bir gerçektir. Ancak bunu ilme ve tekniğe yüklemek de bir haksızlıktır. Belki bunda asıl kabahati, gerçek ilim adamının, sorumluluk yüklenmekten kaçınması keyfiyetinde aramalıyız. İçtimaî sorumluluk şuuruna varmış ilim adamları, kendilerinden bekleneni eda etselerdi, belki de endişe verici bu hususların pek çoğu şimdi olmayacaktı..!

YENİ MAZHARİYETLER İÇİN

Mazhar olduğumuz nimetlerin kadrini bilmek, yeni mazhariyetler için en sağlam bir esas, en güçlü bir vesiledir. Nimetlerin kadrini bilmek ise; her nimete kendi cinsinden şükürle mukabele etmek ve o nimetleri artırma yollarını araştırmakla mümkün olur.

OSMANLI PADİŞAHLARININ LÜKSÜ

Osmanlı padişahlarının aşırı lüks içinde yaşadıkları her zaman söylenir ve bu mevzuda sürekli tenkit edilirler. Oysa, gerçeği görmek için sadece Topkapı Sarayı ile Fransa Kraliyet Sarayı'nı gezmek ve mukayese yapmak yeterli olacaktır sanırım. Abdülhamid devrindeki paşaların yaşadığı hayat, padişahdan daha lükstü; tabîi bugünkülerinki de o günkülerinden...

ARAŞTIRMA VE KİTAP OKUMA USÛLÛ

Günümüzde dinî ilimler sahasında hâll edilmesi gerekli olan pek çok mesele ve bu meselelerin çözüme kavuşturulabilmesi için de milletin irfan hayatına yeni ufuklar açabilecek araştırmacılara ihtiyaç var. Araştırmacı, öncelikle Arapçayı, asıl metinleri anlayabilecek kadar iyice öğrendikten sonra, günde en az beş-on saat kaynak kitapları orijinal metinlerinden okumalıdır. Kitaplar okunurken de anlaşılamayan yerler, işin ehli uzmanlara sorulmalıdır.

Okuma işlemi anlayarak yapılmalı, okunulan bilgiler de ya not edilerek ya da başka birisine anlatılarak pekiştirilmeli ve benliğe mâl edilmelidir. Çünkü bilginin, bilinerek ve şuurlu bir şekilde doğrudan doğruya idrak edilerek insanın hafızasında ve kalbinde kendisini hissettirmesi çok önemlidir. Her gün yaklaşık beş yüz sayfalık bir okuma temposuyla birkaç senede büyük ölçüde ana kaynaklar okunabilir. Bu arada (temel hadis ve tefsir kitaplarının yanında ansiklopedik tarzda yazılan) müracaat kitaplarına hızlı bakabilme ve aranılan konuyu hemen bulabilme tekniklerinin geliştirilmesi oldukça önemlidir. Ayrıca temel

kaynaklar çok iyi bilindikten sonra değişik alanlarda yazılan diğer eserler mukayeseli bir şekilde gözden geçirilmelidir. Herhangi bir alanda ihtisas yapılırsa bile, temel İslâmî ilimler dediğimiz tefsir, fıkıh ve hadis alanlarında yazılmış kitaplar da mutlaka mütalâa edilmelidir. Bu tür eserler incelenirken, aynı konunun birçok kitapta geçtiği görülecektir. Bu tür benzer konular değişik kitaplarda aynı şekilde geçtiği için hızlıca geçilebilir. Böylece hem aynı meseleyi birkaç kez okumanın vereceği sıkıntıdan kurtulmuş hem de okuma adına zaman kazanılmış olunur. Muhteva ile alâkalı bir diğer mesele de eserlerde yazılanların, yazıldığı dönemin etkisini üzerinde bulundurduğu hakikatinin gözden ırak tutulmamasıdır. Eserlerin yazıldığı dönemin kültürü, okunan veya araştırılan bu eserlerin müellifleri üzerinde ne ifade etmişse o kitaplara o zaviyeden bakılarak istifade edilmelidir. Evet, artık bu birikim ve bakış açısının bizde hâsıl edeceği müktesebatla fıkıh, tefsir ve hadis ile ilgili ihtisas konularında araştırma yapabiliriz. Bu noktada bize, ihtisas konusu ile ilgili Doğu -Batı demeden mevcut kaynakların tamamını gözden geçirip orijinal ve kendimize mâl ettiğimiz terkebî düşüncüyü ortaya koymak kalır.

OSMANLI VE İSLÂM

Yeryüzünde tam 6 asır hüküm sürmüş olan Osmanlı Devleti'nin en bariz özelliği, onun devlet ve millet çapında İslâm'a gösterdiği saygıdır. Bunun en açık örneklerinden biri olarak şu hâdiseyi zikredebiliriz:

2. Abdülhamid zamanında Fransızlar, Volter'in, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) aleyhindeki bir piyesini oynatmaya kalkıştılar. İşte elli bin gailenin olduğu dönemde, Osmanlı'nın başında, Batılıların "Le Sultan Rouge" yani "Kızıl Sultan" dedikleri Abdülhamid vardır. Fransızlar'a kükrer: "Eğer bu piyesi oynatırsanız, halife unvanıyla bütün âlem-i İslâm'ı, bu hareketi tel'ine çağırırım." der. Bunun ifade ettiği mânâyı çok iyi bilen Fransa, piyesi oynatamaz. İngilizler aynı piyesi oynatmak istediklerinde yaralı aslan bir defa daha kükrer ve onlar da vazgeçmek zorunda kalırlar.

İşte "hasta adam" denilen Osmanlı, hastalığı zamanında O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) sakalına konacak bir toz mesabesindeki küçük bir şey karşısında bile böyle kükreyebiliyordu...

ŞIMARIKLİK

Şırmada ne gibi bir tehlike söz konusudur?

Şırmamak, kâfir için o kadar olmasa bile mü'minler için her zaman çok tehlikelidir. Zira mü'min, Allah'a (celle celâluhu) intisap yoluna girmekle, mahviyet, tevazu ve Hakk'a kulluğu seçmiş sayılır. Kâfire gelince o, küfrüyle en büyük şımarıklığı irtikâp ettiği gibi, cezası da Mahkeme-i Kübrâ'ya ve Cehennem'e bırakılmıştır.

İnsan üveyikler gibi semalarda uçarken bile aczini unutmamalıdır. Şuur, imkân, adelî güç... vs. gibi şeyleri Allah'ı unutup da kendinden bilirse -öyle veya böyle- bir gün mutlaka başaşağı gelir. Zira, Allah (celle celâluhu) imhal eder (mehil verir) ama ihmal etmez.

Şımarma, bazen aynı duygu etrafında bir araya gelmiş insanlar için daha da tehlikeli olabilir. Çünkü onlardaki bu arızanın başkalarına sirayet etme riski mevcuttur. Bu da, tıpkı Kâbe'de namaz kılmak gibi kazancı ceremesi ölçüsündedir. Yani onların sevabı iki-üç kat daha fazladır ama, işlenen günahlar da iki-üç misli fazla kaydedilir.

Evet, insan cemaat içinde çok küçük hatalardan dolayı tokat yiyebilir. Zira kazanç kuşağında olanlar sık sık uyarırlar, kalbi ölümlere veya cezası ahirete kalanlara gelince, onlara bir şey olmaz. Tabî bunlar da kendilerine bir şey olmamasına üzölmelidirler.

Şımarıklığa düşmemek için nasıl bir muhasebe yapılmalıdır, denecek olursa; evvelâ, cismanî zevk ve heyecanlardan kaçınmak lâzımdır. İnsan hizmete giderken bile aldanabilir. Kulluk çok zor bir sorumluluktur. Kul, her zaman Rab karşısında, vaziyetini şuurlu ve temkinli bir şekilde ayarlı tutamıyorsa, farkına varmadan bazen küstahlaşabilir. Kul için nefis muhasebesi paratoner gibidir. Gazap saikaları bunlara çarpar ve kaybolur gider.

Bunun içindir ki, insanın sık sık kendini kontrol etmesi şarttır. Kalb ibresi her zaman doğruyu gösteriyor mu? Vicdan sürekli “Allah” diyor mu, demiyor mu? İç muhasebemiz, iç kontrolümüz var mı, yok mu? Tebliğde bulunurken, etrafımızın çemenzara dönmesi ve anlattıklarımızın tesirini göstermesi karşısında “Hayret! Ben çakıl saçıyorum çim bitiyor.” diyebiliyor muyuz? Hiçbir şey yapmadığımıza, hakikaten inanabiliyor muyuz? Eğer böyle düşünemiyor, böyle inanmıyorsak, şımarma kapısını aralamış sayılırız. Neticede de, bir yerlerden herhangi bir tokat yiyebiliriz. Hele hele bu tokadın O’ndan (celle celâluhu) geldiğini bilemezsek daha büyüğüne müstehakız demektir.

Hepimiz insanız ve bir kısım boşluk ve zaaflarımız olduğu da bir gerçek. Şeytan her an bu boşlukların birinden içimize sızarak teveccühümüzü bozabilir. Böyle zamanlarda, şıarmadan hemen Rabb'e dönmeli ve şayet vasıtamızla bir-iki insan istikamete ermişse "Bu ihsan bana nedendir!" demeliyiz.

Hizmet cephesinde, nefis ve şeytana karşı yerimizi korumak çok zordur. Böyle bir mazhariyeti paylaşanlar için daima bir muhasebe ve iç âlemle yaka-paça olma mecburiyeti vardır. Humudete (sönme) maruz kalmış ruhlar bu cephede başarılı olamaz ve onlar hep oldukları yerde kalırlar. Dileyelim ahirete imanlı gitmiş olsunlar.

İç murakabe, zamanla insanın içinden gelmediği hâlde, kendini ibadete zorlayıp Allah ile beraber olmasının neticesidir. Şuur, iç murakebenin şartlarından sadece birisidir. Ağacın yetişmesi için nasıl su, toprak, güneş vs.. lâzımdır; kâmil insan olmak için de iman, mârifet, şuur, murakabe, muhasebe, temkin ve tedbire ihtiyaç vardır.

ÖLÇÜ

Bazılarımız yeme-içme hususunda şüpheli olan şeylerden dahi kılı kırk yararcasına kaçınıyoruz. Bu, bir insanın mânevî hayatı adına güzel bir davranıştır ve hiç kimse tarafından da küçümsenemez. Ne var ki, aynı şahsın haram olduğu Kitap ve Sünnet’le sabit, kesin hükümler karşısında da aynı duyarlılığı göstermemesi insanı hayrete sevk ediyor. Meselâ, bazı gıda maddelerini yiyip yememe hususuna o kadar dikkat eden bir insan, çok rahatlıkla gıybet edebiliyor, yalan söyleyebiliyor, haset edebiliyor. Hâlbuki biri şüpheli şey yemek, diğeri ise kardeşinin etini, hem de ölü iken dişlemektir...

Böyle düşünmek, şüpheli şeylerden kaçınmayalım mânâsına gelmez; bu, Allah’ın haram kıldığı şeylere karşı daha dikkatli ve daha duyarlı olalım demektir. Gıybet ki, hem ferdin amelini yer bitirir hem de toplumu içten içe çürütür. Diğer haramları da buna kıyas edebiliriz. Ama nedense halk arasında haramlar çok ucuza gidiyor. Oysaki ölçü, bizim heveslerimiz değil, Kitap ve Sünnet olmalıdır.

ÜÇ ZAAF-ÜÇ FAZİLET

Ucub, kibir ve fahr, insanı mahveden zaaflardır. Üçü arasında nisbî bir fark olmakla beraber, hepsiyle de mutlaka mücadele edilmesi gerekir. Hem de kesintisiz bütün bir ömür boyu mücadele...

Ucub, insanın kendini beğenmesidir. Öyle ki şahıs bu zaaf sebebiyle kendini her zaman üstün görür ve hayatını da bu yanlış mülâhazaya göre programlar. Kibir ise, içteki büyüklük hissinin, yani ucubun dışa taşarak, insanın davranışlarına aksetmesidir. Fahre gelince o da insanın, kendi meziyetleriyle sermest olması ve başkalarını hakir görme hastalığıdır.

Bir gayr-i müslimde bu boşluklar varsa ona iman zor nasip olur. Bunları içinde taşıyarak ölen mü'minler ise, ekseriyetle Cennet'e ulaşmada zorlanırlar.

İhlâs, mahviyet ve tevazu, benlikteki bu üç boşluğu dolduracak fazilet buudlarıdır. Mü'minler, mutlaka bu üç faziletle mücehhez hâle gelmelidirler ki, önceki üç rezilenin kurbanı olmasınlar.

ALMADAN ÖNCE

Tarlaya tohum saçmadan, topraktan bir şeyler beklemek abes olduğu gibi, genç kuşakların insanlığa yükseltilmesi istikametinde, bazı fedakârlıklara katlanmadan gidip hedefe ulaşmaya da imkân yoktur. İnsan, almadan önce vermesini bilmelidir ki, hasat mevsiminde de kat kat alabilsin.

BİZİM İÇİN MİHENK

Bazen hisler, hevesler fikir suretine girer ve bizleri aldatabilirler. Onun için her düşünce ve fikrimizi, önce mihenge vurup değerlendirmemiz, sonra tatbiki sunmamız icap eder. Bizim için mihenk bellidir.. evet mihenk, Kitap'tır, Sünnet'tir ve cumhur-u ulemânın dedikleridir.

GÜN DÖNÜYOR

Okumak, düşünmek, tefekkür etmek, eşya ve hâdiseleri tükenme bilmeyen bir tecessüs iştahıyla kurcalayıp durmak ve vakti en iyi şekilde değerlendirerek bütün çalışmalarda metotlu olabilmek... bunlar hep birer mü'min sıfatıdır. Zira, mü'mini bu sıfatlarıyla ele alan yüzlerce âyet ve hadis vardır. Kâfirlerde asıl olan ise, bu sıfatların aksiyle vasıflanmaktır. Ancak, akide ve imanın dışında kalan pek çok sıfattan mü'min ile kâfir, sıfatları itibarıyla yer yer farklılıklar arz edebilirler ve bu her zaman mümkün ve vâkidir.

Bu sebeptendir ki, pek çok mü'mini kâfir sıfatlarıyla, pek çok kâfiri de mü'min sıfatlarıyla iç içe görürüz. Bu itisaf, ne mü'mini kâfir ne de kâfiri mü'min yapar; fakat Cenâb-ı Hakk'ın onlar hakkında vereceği hükümlere, birer şart-ı âdî keyfiyetiyle bu sıfatlar müessir olabilirler.

Onun için diyoruz ki, mü'minler, kâfirlere ait sıfatları terk edebildikleri ölçüde, bugün olmasa da yarın, mutlaka onlara da muvaffakiyete giden yollar bir bir açılacak, dolayısıyla da kâfirler için hezimet, mağlubiyet ve mezellet kaçınılmaz olacaktır.

Ve görünen o ki, dünya şimdilerde hızla böyle güzel bir zemine doğru kaymaktadır!.

DÜNYA

Allah (celle celâluhu), bütün cazibedar güzellikleriyle dünyayı bize vermiş ve onunla bizi imtihan etmektedir. Bize düşen, onun iyi yanlarını almak ve atılması gereken yanlarını atmaktır. Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin bir meşhergâhı olması yönüyle dünya güzeldir. Bu yönüyle o, Bediüzzaman'ın ifadeleri içinde, "Kitab-ı Kebir-i Kâinat"tır. Bu kitabın alınıp satır satır okunması, mârifet peteğinin de, hüzmeye hüzmeye bu kitaptan alınan ballarla doldurulması gerekir.

Dünya, diğer bir yönüyle ahiretin mezraasıdır. İnsan, ötelede bir şeyler biçmek istiyorsa, bu tarlaya bol bol tohum ekmeli ve bakımını çok iyi yapmalıdır.

Bir diğer yönüyle de dünya, şeytanî ve nefsî hislerin tatmin yeridir. Bu yönüyle menfurdur ve imtihanı kazanmak için terk edilmesi gerekir.

İSLÂM'I DOĞRU ANLAMA

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de, toplum tabakalarının hemen her kesiminden İslâm'a dehalet edenlerle bu cephe çığ gibi büyümektedir. İslâm'ı seçenler arasında entelektüel mânâda, okumuş aydın kesim ise ilk sırayı almaktadır. Tabîî mesleklerinde zirve sayılan bu insanların birden “Lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullah” demeleri, çevrede büyük bir yankı uyurup, İslâm'a katılımları hızlandırmaktadır. Bu aslında, hem onlar adına hem de İslâm adına sevindirici bir husustur.

Ne var ki, bu popüler insanlar bulundukları camia ile münasebetlerini devam ettirip seviyeli bir temsille İslâm'ı anlatma yerine, bazıları itibarıyla, -günümüzde kullanılan tabirle- radikal mânâda bir kısım davranışlara girerek çevrelerinin tepkilerini çekebiliyorlar. Dolayısıyla, dünyaca meşhur olsalar bile bu insanlar, fundamentalist, bağnaz, fanatik gibi yakıştırmalara maruz kalabiliyorlar. Meselâ bunlardan bazıları Efendimiz'in, “(Bir yerde) beş, (başka bir yerde) on şey fıtrattandır; bıyığı kesip sakalı uzatmak, koltuk ve etek tıraşı olmak, tırnak kesmek, sünnet olmak vs.” şeklinde

bir çizgi üzerinde ifade buyurduğu şeyleri birinci mesele hâline getiriyor ve İslâm'ın “olmazsa olmaz” şartı gibi algılıyorlar. Böylece İslâm'ın özü ve ruhunun kavranmasını zorlaştırıyorlar.

Bu tarz düşünce, kat'iyen zikri geçen şeyleri hafife alma, küçümseme demek değildir. Bunlar ulema ve fukahanın beyanına göre, Peygamber Efendimiz'in âdetlerindendir. Namazdaki kılık kıyafetle ilgili şeyler bile en katı fıkıh âlimlerine göre o işin âdâbından kabul edilmiştir. Şayet bu insanlar, böyle davranışlarla toplumdan kendilerini tecrit etmeselerdi, etrafındaki kitlelere daha değişik şeyler anlatma imkânını bulup daha müessir olabilirlerdi kanaatindeyim...

HAK ERLERİNE PIRLANTA ÖLÇÜLER

Allah'tan başka en parlak şeylere bile iltifat, gölgeyi hakikatin yerine koymak demektir. Hâlbuki en sönük hakikatler, en parlak gölgelerden daha parlaktır. Allah ise hakikatler hakikatidir.

O'nunla alâkalı bir yüce davada kaybetmek söz konusu değildir. Bir panayır gibi kazanç yollarının herkese açık olduğu bir davada, kendilerini riya ve süm'a ile tecrit eden talihsiz ruhların, er-geç iflas edip mahrumiyete düşmeleri kaçınılmazdır.

Herhangi bir mü'mine, "Git falan yerde falan işi yap.. filan şeyi anlat.." şeklinde bir vazife tevdi edildiğinde, "Allah Allah! Bu insanların bakış zaviyeleri mi bozulmuş? Onca güzel insan varken ne diye beni seçiyorlar?" şeklinde düşünmeli ve en küçük işleri bile kendinden çok büyük görmelidir.

Allah'ın her tecellisi bize bir rahmettir. İnsan, ufkunu iyi seçebilirse, her şeyi güzel görebilir ve her zaman ilâhî vâridâtı soluklayabilir. Fakat kulluk çok zordur. İnsan, her defasında ayrı bir mantık, muhakeme ve tedbir-temkin adına yeni mülâhazaların tespiti ile ancak yolunu devam ettirebilir.

İNSAN VE AĞAÇ

Bir ağacın boy atıp gelişmesinde kökün durumu ne ise, bir insanın gelişmesinde maddî-mânevî füyûzat hislerinden fedakârlıkta bulunmak da odur. Ağaç, köklerinin sağlamlığı nispetinde serpilip geliştiği gibi, insan da menfaat düşüncesinden, bencillikten sıyrılıp başkaları için yaşadığı sürece gelişir, yükselir ve başı bulutlara erer.

FATİHLİK RUHU

Mevcut ile iktifa etmeme gurur değil, fatihlik ruhudur. Biz, yeryüzünü bütünüyle fethetsek bile, ona takılıp kalmadan gökyüzünü fethetmek için yollar aramalıyız.

GÜZEL KOKU SÜRÜNMEK

Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) güzel kokuyu reddetmediği gibi güzel koku ile içli dışlı bir hayat yaşamış; onu saçına-sakalına sürmüş ve sürülmesini de tavsiye etmişti. Hatta bir hadislerinde de güzel kokuyu namazla birlikte anmış, böylece güzel kokunun yerini ve değerini belirtmişti. Buradan hareketle Efendimiz'in güzel koku sürünmeyi bir itiyat (alışkanlık) hâline getirdiğini söylemek mümkündür. Zaten ruhların en güzeline sahip olan Nebiler Serveri'nin, ervah-ı tayyibe ye böyle bir konuda başka şekilde davranması da düşünülemezdi. Evet, ervah-ı tayyibenin güzel kokuları sevmelerine mukabil, ervah-ı habise de çirkin kokulardan zevk alırlar. Burada istidradî olarak bir hakikate daha işaret etmek isterim. Ervah-ı tayyibe ile güzel koku sürünen insanların, belli bir noktada bir araya gelebildiklerini söylemek mümkündür.

Öyle zamanlar vardır ki, bu zamanlarda insan iki farklı durumun berzahında bulunuyor gibi olur. Aslında güzel koku ile temiz ruhların birbiriyle münasebeti olduğu gibi, pis kokularla habis ruhlar arasında da bir alâkanın bulunduğu söz edilebilir. Kim bilir belki de birincilerin mâyelerinde güzel kokuların özü, ikincilerin mahiyet ve hilkatlerinde de fena kokuların esası mevcuttur...

İYİLİK YAPMAK

Mü'min, devamlı iyilik yapma fırsatlarını kollayan, böyle bir fırsat ele geçince de hiç vakit kaybetmeden iyilikte bulunan, kendisini iyilik yapma düşüncesine adanmış insan demektir. Hatta ona göre iyilik sadece insana değil, hayvana veya bitkiye de yapılabilir. Bu mânâda acıkan bir hayvana yiyecek vermek, kurumaya yüz tutmuş bir ağacı sulamak da birer iyiliktir. Eşref-i mahlûkat olan insana yapılan iyilik ise, diğer varlıklara karşı yapılan iyiliklerle kıyaslanamayacak kadar kıymetli ve üstündür. Allah, her insanın içine iyilik yapma hissini yerleştirmiştir. Bu itibarla da her ferdin içinde iyilik yapma hissi potansiyel olarak vardır diyebiliriz. Ancak Allah'ın herkesin içine yerleştirdiği iyilik yapma hissinden kaynaklanan bir iyilik ile, Cenâb-ı Hakk'ı tefekkür etme mülâhazasıyla yapılan bir iyilik arasında fazilet açısından önemli bir fark vardır. Nasıl, severken veya kızarken "Allah için" yapmak gerekiyor; öyle de iyiliği "Allah için" yapmak mü'mine daha fazla sevap kazandıracak ve aynı zamanda bu niyet ile iyilik yapmak amellere ayrı bir derinlik de katacaktır. İsterseniz meseleyi bir misal ile müşahhaslaştıralım:

Mü'min, zor durumda kalmış bir karıncayı, özünde potansiyel olarak mevcut olan iyilik yapmak düşüncesiyle, içinde bulunduğu o zor durumdan kurtarabilir. Bunun sevap olmadığını söylemek mümkün değildir. Ancak bunu “Benim içimde böyle bir iyilik yapma düşüncesi var. Ama Allah’ım, bunu sırf Senin rızanı kazanmak için yapıyorum.” duygu ve düşüncesi ile yapmak, iyilik yapmaya ayrı bir derinlik kazandırır.

SIRADAN BİRİ

Bana, dünyaya Fatih gibi bir hükümdar olarak gelmeyi teklif etseler ben yine Korucuk köyünde Râmiz Hoca ve Refia Hanım'dan doğmayı, sıradan bir insan gibi dünyaya gelmeyi ve Kestanepazarı'ndaki olduğu şekilde öğretmenlik yapmayı tercih ederdim. Ne kendime hizmet ne fâikiyet mülâhazası; âhad-ı nâstan biri olarak kalmayı cihan hükümdarlığı ile değiştirmem. Bana göre en büyük mazhariyet Hak rızası, en önemli vazife de "î'lâ-yı kelime-tullah" tır.

FIRSATLARI DEĞERLENDİRMELİ

İnsan 35 yaşına kadar ne yapacaksa yapmalı, sonra istese de yapamayabilir. Ben, bir zaman gündüz 8 saat derse gidiyor en azından 2 saat buna hazırlanıyor, akşam da bazen 2-3 yerde sohbete katılıyordum. Malatya'da konferansı 2 saat uyku ile vermiş, oradan da Konya'ya geçmiştim. Ama şimdi aynı ölçüde yapabilir miyim, bilemiyorum. Evet, fırsatları zamanında çok iyi değerlendirmeli.

ESBAPTA KUSUR ETMEMEK

Esbapta kusur etmemek, daha sonra kadere taş atma-
ma açısından çok önemlidir...

KÖTÜLÜK

Başkasının size yaptığı kötülük, sizin başkasına yaptı-
ğınız kötülüğü mazur kılmaz.

AĞLAMAK VE TEBESSÜM ETMEK

Ağlamak ve tebessüm etmek, insan kalbinin, onun
çehresine akseden rengi olmalıdır.

MERKEZ-MUHİT HATTINDA HOŞGÖRÜ

Son yıllarda iç ve dış dünyada her kesime karşı yeni bir diyalog ve hoşgörü ortamı oluştu. Dış dünyaya karşı başlatılan bu hoşgörü, kendi dünyamızda, bilhassa problemlerle karşı karşıya kaldığımızda nasıl ve hangi ölçülerde olmalıdır?

Hoşgörüde esas olan, bir gayeye baş koymuş insanlar olarak -hatta mümkün olsa bu bütün millet fertlerinin iştirakiyle gerçekleştirilebilse- kendi içimizde meydana gelen problemleri anlayışla karşılayabilsek ve dışarıya karşı göstermiş olduğumuz hoşgörüü evvelâ yakın çevremize gösterebilsek ki bu, haddizatında gerçek hoşgörü kahramanı olmanın da temel özelliğidir. Bir kere böyle davranmak, herkese karşı ilan ettiğimiz hoşgörüü dar bir daireye hapsedmek demek değildir; bu hoşgörünün devam ettirilebilmesi, yakınlarımızdan başlayarak, dalga dalga, daire daire çevremize açılmamızın mantikî yoludur. Çünkü gelecekte uzaklar yakın olacak ve dünya küreselleşerek, bir köy hâline gelecektir. Dolayısıyla Hıristiyan, Yahudi, Budist ve ateist demeden her kesimden insanla münasebet

kurmak ve onlarla bir diyalog ve anlaşma zemini aramak şimdiden kaçınılmaz görünmektedir. Ama böyle bir sürecin devamı her şeyden evvel aynı prensibi, aynı düşünceyi benimsemiş olanlarla anlaşma ve uzlaşmaya bağlıdır. Zira yakın dairede meydana gelebilecek problemler önlenmeden ve mevcut problemler de çözülmeden, muhit hatında müessir olmak imkânsızdır. Aslında sahabe-i kiram arasında da yer yer değişik problemler yaşanmıştır ama önemli olan, o şok hâdise anında olumsuz neticeler doğuracak tepkilere yol açmadan o problemleri çözebilmektir. Bir Arap şairinin, “Ben şimdiye kadar sizinle yakındım. Bundan sonra evimin uzak olmasını arzu ediyorum ki, size yakınlığımı koruyayım.” mânâsında güzel bir sözü vardır. Bu, “Öyle anlaşılıyor ki, evim yakın olduğu sürece size yakın olamayacağım. Her zaman yüz yüze geleceğiz ama, içimde devamlı bir uzaklık olacak. Onun için evimi biraz uzağa götüreyim de, yakınlığımızı koruyayım.” demektir. Bu, biraz evvel arz ettiğim düşünce ile yakından alâkalıdır. Nitekim uzakta olanlarla aramızda her ne kadar belli mesafeler bulunsa da, karşımızdakinin tafralarına, hiddet ve şiddetine ve o şiddetin getirdiği risklere muhatap olunulmadığı için, onunla her zaman bir yakınlık kurmak mümkündür. Bu sebeple önemli olan, aynı çatı altında, her türlü probleme rağmen o yakınlığı koruyabilmektir ki, bence gerçek hoşgörü kahramanlığı da işte budur. Müsaadenizle burada Asr-ı Saadet’ten bir örnek arz etmek istiyorum: Bir gün Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh)

ile Hz. Ömer (radıyallâhu anh) arasında bir tartışma olur. Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer'i kızdırır. Hz. Ömer de kızgın bir vaziyette oradan çekip gider. Bu defa Hz. Ebû Bekir kalkıp gider ve kendisine hakkını helâl etmesini ister ise de Hz. Ömer ona cevap-ı savab vermez. Derken Hz. Ebû Bekir, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanına gelir ve Hz. Ömer'le arasında geçenleri anlatır. Bir müddet sonra da Hz. Ömer gelir. O da kısaca olup biteni nakleder. Bu sırada Hz. Ebû Bekir, "Vallahi yâ Resûlallah, ben çok suçluyum. Ömer haklı idi." der. Ama Allah Resûlü Hz. Ömer'e dönerek, "Arkadaşımı bana bırakmanız gerekmez mi? Ben, 'Ey insanlar, şüphesiz ben, Allah'ın hepinize gönderdiği elçiyim.' dediğimde beni yalanladınız.. evet, herkes yalanlarken Ebû Bekir, 'Sen doğru söyledin.' dedi." buyururlar. Evet, sahabe dahi olsa, fitratın gereği olarak insanlar arasında her zaman bazı problemlerin yaşanması gayet tabiidir. Ama yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi önemli olan, bu problemleri büyütmeden sineye çekmek ve hoşgörünün ögütücü ikliminde eritmektir.

BİZE DÜŞEN

20. yüzyılda dünya milletleri içinde maddî yönden en geri olanlar, âlem-i İslâm'ı oluşturan milletlerdir. Maddî, yönden Batı'yı yakalama, hatta geçmenin yolu, ilim tahsil etme, sonra da onu hayata geçirmedir.

Bu noktada hilm ve sabır, vazgeçilmez iki kalkanımızdır. Rahat ve rehavet içinde yaşayan, İslâmî çile ve dava şuurunun eşğine bile uğramayan Müslümanlar, ahirette, “Keşke başımızda değirmen taşları döndürülseydi.” diyeceklerdir. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) *“Dünyada afiyet içinde olanlar, ahirette, dünyada iken etlerinin makaslarla doğranmış olmasını arzu edeceklerdir.”* buyurur.

SADAKAT VE VEFAYA DAİR

Sadakat ve vefa nedir? Günümüzde sadakat ve vefayı nasıl anlamalıyız?

Sadakat, doğru düşünmek, doğru konuşmak, doğru davranış sergilemek ve aynı zamanda doğruluğu kalbde korumak demektir. Bu mânâdaki sadakat, izafî bir tabir olup belli bir ölçüsü de yoktur. Sıdk sıfatı da; tıpkı ismet, emanet, tebliğ ve fetanet gibi, enbiyâ -i izâmın sahip olduğu sıfatlardandır. Bu sıfatlar, onların hususiyetlerindedir. Buna onların hâssası da diyoruz. Hâssa, kâmil mânâda herhangi bir kimsede bulunup bir başkasında bulunmayan özellik demektir. Dolayısıyla sadakat , zirve noktada enbiyâ-i izâm da bulunur.. ve onu sadece ‘söz doğruluğu’ şeklinde yorumlamak da eksik bir anlayıştır. Sadıklar, kalbleri doğrulukla dopdolu olan ve tamamen Allah’a kilitlenen insanlardır. Onların kalbî dünyalarındaki bu durum her zaman davranışlarına da aksedecektir. Zira onların kalbleriyle, söz ve davranışları arasında herhangi bir farklılık söz konusu değildir. Sıdkta zirveyi tutan enbiyâ-i izâm kalb, söz ve davranış bütünlüğü içinde tamamen Allah’a kilitlenmiş kimselerdir.

Bu ölçüdeki sıdkla ittisaf ı ‘Allah’ın sadık bir bendesi olma’ mânâsına anlamak da mümkündür. Bu itibarla da nebilere Allah’ın boynu tasmalı birer kapıkulu, bizlere de onların halâyıkı nazarıyla bakabiliriz. Evet onlar, *“Allah’ın kendilerine buyurduklarına karşı gelmeyen ve emredildiklerini yapan melekler”*²¹ gibi emredilen şeyleri harfiyen yerine getirir ve göz açıp kapayıncaya kadar dahi olsa muhalefet mülâhazasına girmezler. Bazıları onlar için değişik mütalâalarda bulunsalarda, enbiyâ-i izâmın sıfatları mevzuunda bizim mülâhazamız budur. Onlar hakkında Kur’ân-ı Kerim’de tedip mahiyetinde söylenen sözler, onların hayallerine akseden bir şeyin daha baştan önünü kesmeye matuf ilâhî tembih demektir. Enbiyâ-i izâm, daima iç-dış bütünlüğü içinde yaşamışlardır. Aksi takdirde onların hayatlarında az bir inhıraf söz konusu olsa, hemen hızlı bir tembihle kalblerinin yanına getirilirler. Nitekim *“Eğer (Peygamber) bize atfen bazı sözler uydurmuş olsaydı, elbette onu kısıkrak yakalardık. Sonra onun can damarını koparırdık (onu yaşatmazdık). Hiçbiriniz buna mâni de olamazdınız.”*²² mealindeki âyet, onların durum ve konumlarındaki böyle bir ciddiyeti hatırlatır. Nebilerden sonra en büyük sıddık, Hz. Ebû Bekir’dir. “Sıddık”, bağlı bulunduğu şeyi her şeye tercih edecek kadar dengeli ve temkinli olan ve bütün hayatını ona göre programlayıp yaşayan insan ise -ki öyledir- Hz. Ebû Bekir en büyük sıddıktır. Vefa da, tıpkı sadakat gibi ölçüsü tam bilinmeyen izafî bir tabirdir. Vefa,

²¹ Bkz. Tahrir sûresi, 66/6

²² Bkz. Hakka sûresi, 68/44-47

birine karşı ister baştan verilen, isterse verilip kendisine hatırlatılan şeylere karşı borcunun şuurunda olarak o borcu eda etmek demektir. Bu da, çok defa karşılıklı mukaveleler şeklinde gerçekleşir. Nitekim Cenâb-ı Hak, “*Bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki, Ben de size karşı abdimi yerine getireyim.*”²³ yani Bana karşı vefalı olun, verdiğiniz sözü davranışlarınızla yerine getirin ki, Ben de bu mukavelede size verdiğim sözü gerçekleştireyim, buyurur. Ayrıca şu iki âyet-i kerimede de “*Siz Beni anın ki Ben de sizi anayım.*”²⁴ “*Eğer siz Allah’a (Allah’ın dinine) yardım ederseniz O da size yardım eder.*”²⁵ buyrulmaktadır ki, bu türlü durumlarda yerine getirilen şeylerin hepsi birer vefa ifadesidir. Vefalı olmak, bir taraftan sadakat gereken zata karşı o his ve tavrımızı korumak, bir diğer taraftan sorumluluğumuzun şuurunda olmak ve onun gereklerini yerine getirmek, bir başka zaviyeden de, onun teveccühü ölçüsünde ona teveccühte bulunmak demektir. Yukarıda da zikredildiği gibi hem sıdk hem de vefa tabirleri izafidir. Herkesin derecesine göre bir sadakat ve vefa hissi vardır. İnsan, bu ulvî hislerinden dolayı değer verdiği şeylere karşı saygı duyar ve onlara gönülden sahip çıkar. Meselâ, bir insan, Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) davasına, düşüncesine ve ortaya koyduğu âsârına karşı sadık ve vefalı ise o böyle bir duygu ve düşünceyle O’nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) mübarek lihye-i şerifinin bulunduğu sandukayı

²³ Bkz. Bakara sûresi, 2/40

²⁴ Bkz. Bakara sûresi, 2/152

²⁵ Bkz. Muhammed sûresi, 47/7

veya kadem-i pâkini başına taç yapacaktır. Esasen böyle bir hürmet, ne Kur'ân ne de Sünnet'te emredilmektedir; ama Nebiler Serveri'ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) karşı sadakat içinde olan bütün büyükler, Asr-ı Saadet'ten bu yana hep böyle vefalı davranmış ve O'nun ayak izinden hırkasına, asâsından lihye-i şerifine varıncaya kadar, O'ndan hatıra kalan bütün emanetleri hep saygıyla karşılamış ve muhafaza etmişlerdir.

Osmanlılar ise, bu mukaddes emanetleri altın kakmalı sandıklar içinde muhafaza ederek günümüze kadar ulaştırmışlardır. Meselâ O'nun hırka-i şerifi, her yerde ve her zaman açılmaz. Ona bir salât u selâmla uzaktan bir göz dokundurma için bile Ramazan ayı gibi mübarek bir zaman diliminin gelmesi beklenir. Bu diğer milletlerde olmayan, milletimize mahsus bir saygı tavrı ve Nebiler Serveri'ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) karşı gösterilen sadakat ve vefa ifadesidir. Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) karşı olabildiğine sadık ve vefalı olan insanlardan birisi de Afrika fatihi büyük insan Amr İbn Âs (radiyallahu anh) idi. O, vefat ederken sadakatinin bir tezahürü olarak dilinin altına Nebiler Serveri'nden hatıra kalmış mübarek bir kıl koyuyor ve bununla ahirette sorulan suallere kolay cevap vereceği tefe'ül ünde bulunuyordu... İnsanlığın İftihar Tablosu'na (sallallâhu aleyhi ve sellem) karşı büyük bir sadakat ve vefa örneği sergilemiş kişilerden bir diğeri de, girdiği hiçbir savaşta yenilgi yüzü görmeyen büyük kumandan Hz. Halid b. Velid idi; işte bu yüce kamet, sarığında devamlı Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve

sellem) mübarek sakalından bir kıl taşırdı. Bir keresinde o, cephede Bizans'a karşı savaşırken bir kılıç darbesiyle başındaki miğferi yuvarlanarak düşman safları arasına gidince, heyecanla ve ölümü hiçe sayarak miğfere doğru koşmuş ve arkadaşlarının ihtarlarına kulak asmadan onu alıp giymişti. Daha sonra Hz. Halid'in o güne kadar düşman karşısındaki tavrını çok iyi bilen arkadaşları, kendisine bu denli tehâlükünün sebebinin sorduklarında o yüce ruh, onlara şu cevabı veriyordu:

“Ben onu nasıl düşmana bırakırım! O miğferin içinde Allah Resûlü'ne ait mübarek bir kıl vardı.” Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) sadık bendelerinden biri de hiç şüphesiz Osmanlı sultanlarından ve aynı zamanda ismiyle anılan camiye yaptıran Sultan Ahmet'tir.

O, Nebiler Serveri'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) mübarek ayağının bastığı çamur kalıbını tacına sorguç yapmayı düşünmüş ve “N'ola tacım gibi başımda götürsem kadem-i pâkin / Ahmedâ yüzün sür pâyine ol pâkin.” diyerek vefasını ortaya koymuştur. Bütün bunlar, bir dava ve düşünceye ve o dava ve düşüncenin arkasındaki insana sadakatın ifadesidir. Efendimiz'in de, Allah'a karşı baş döndürücü bir sadakati vardır. O kadar ki, O, Cibril vahyi kendisine tebliğ ederken bir kelime unutmaya endişesiyle dilini ağzında sürekli evirip çevirir ve tek bir hareke, bir nokta zayi etmemek için tehâlükler yaşırdı. “(Resûlüm!) onu (vaby i) çarçabuk almak için dilini kımlıdatma. Şüphesiz onu, toplamak (senin kalbine yerleştirmek) ve onu okutmak

bize aittir."²⁶ mealindeki âyet onun bu hissini nâtıktır. Bu ümmet, Efendimiz'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) kalan pek çok şeye karşı aynı sadakat içinde olmuştur. Ama tarihin çeşitli dilimlerinde bu sadakati zedeleyen hâdiselerin meydana geldiği de bir gerçek. Maalesef bazı dönemler itibarıyla bu ümmet arasında da dinsizlik yaygınlaşmış ve pek çok insan ateist olmuştur. Yine bazı karanlık dönemlerde camiler terk edilmiş ve Kur'ân da unutturulmuştur. İşte böyle bir zamanda sadakat, her şeye katlanarak yok olmaya yüz tutmuş yüce değerleri yeniden ihyâ etmeye çalışmak olmalıdır. Sadakatin gereklerinin yerine getirilmesi ise bir vefadır. Dilerim bütün bunlar -inşâallah- sinelerde yeniden neşv ü nema bulur ve insanımız, üzerine düşen vazifeleri bihakkın yerine getirir. Böyle bir aydınlık yol a giren ve sineleri sadakat ve vefa hissi ile dopdolu bu sadakat ve vefa erleri, kendilerinden beklenen misyonu eda eder ve başkalarının da bu havayı teneffüs etmelerine imkân hazırlarlar. Duygu ve düşünceler insanları aynı noktaya çekip götüreceğinden dolayı bu kutlular, -inşâallah- mahşerde de onlarla beraber olurlar. Meselâ, sıdk ve vefa mevzuunda a'zamî derecede hassas olanlar Hz. Ebû Bekir'le, kılı kırk yararcasına adalet ve istikamet içinde hareket edenler Hz. Ömer'le, iffet ve namusunu koruma mevzuunda fevkalâde hassas davrananlar. Hz. Osman ve Hz. Ali'yle; hâsılı kim hangi yolda yürüyor ve neyi yaşayıp temsil etmeye çalışıyorsa o yolun kahramanlarıyla mutlaka buluşacak ve onlarla aynı nimetleri paylaşacaktır.

²⁶ Bkz. Kıyâme sûresi, 75/16

KENDİNİ KONTROL

İnsan, “Durmam gereken yerde duruyor muyum? Kalbim nasıl? Vefalı mıyım?” diye her an kendi kendini kontrol etmelidir.

MÜSLÜMANLIK

Müslümanlık münaferet atmosferinde anlatılmaz. Zira nefret ortamında en mâkul hakikatler bile tepki görür; o muarefeve muvazene ortamında anlatılmalıdır.

İÇİN SESİ

Bir insan “Sübhaneallah ” demeye niyet etti ve “Süb” dedi. Ardından baktı ki bu, içinin sesi değil, başka mülâhazalar var, hemen kesmeli ve kelimenin devamını getirmemelidir.

HAKİKÎ İNSAN OLMAK

Ümmet-i Muhammed’in dertleriyle alâkadar olma, insanı potansiyel insan olmaktan hakikî insan olmaya götürür. İnsan, ancak böyle davranmakla kendi değerini ortaya koyar.

HÜSNÜZAN VE SUİZAN

Hüsnüzan ile suizan edilecek yerleri söyleyebilir misiniz? Veya bu iki husus için bir ölçü verebilir misiniz?

Hüsnüzan, bir insan hakkında güzel kanaat ve düşüncede bulunma, suizan ise kötü kanaat ve düşünce taşıma demektir. Hüsnüzan, kayıtsız şartsız, doğrudan doğruya, bir mü'minin diğer bir mü'mine karşı olması gerekli olan tavrının ifadesidir. Suizanna gelince, ille de olacaksa mutlak mânâda bir mü'minin, ehl-i dalâlet, iman ve Kur'ân düşmanları hakkında iradi tavır ve davranışın ifadesidir. Bir mü'min, bir mü'min hakkında suizan ettiğinde, -onu böyle bir şeye sevk eden vak'aları da düşünmüş olabilir- ekseriyet itibarıyla yanılır ve aldanmış olur. Kâfir hakkında da hüsnüzan ettiği zaman ekseriyet itibarıyla aldanmış olur. Çünkü burada zanların yeri değişmiştir. Hüsnüzan mü'mine, suizan gösterilecek ise o da ehl-i dalâlete gösterilir. Bu itibarla, ehl-i imana karşı, onların davranışlarını, müspete ve doğruya hamledip, haklarında iyi düşünmek bir mü'minlik vasfı ve vazifesidir.. evet mümkün oldukça ehl-i iman ve ehl-i İslâm'a hüsnüzan edilmelidir. Hatırımda kaldığı kadarıyla mevzuyla alâkalı,

Merhum Hâdimî, İmam Birgivî Hazretleri'nin Tarikat-ı Muhammediye'sine yazmış olduğu şerhte şöyle bir ölçü vermektedir: Bir mü'min, başka bir mü'mini zina ederken görse, birkaç defa gözlerini silmeli, "Acaba yanlış mı görüyorum?" demelidir. Daha sonra emin olduğu zaman da "Fesübhanallah! Bir mü'min bunu yapmaz. Bu şahıs iyi bir insandı ama nasıl oldu da böyle bir şeye düştü.. Allah'ım! Sen onu affeyle!" demeli ve kimseye söylemeden oradan çekip gitmelidir. İşte bir mü'minin diğer bir mü'mine karşı göstermesi gerekli olan tavrı budur. Bir kâfir hakkında hüsnüzan hakkı yüzde bir ise, bir mü'min hakkında yüzde doksan dokuz virgöl dokuz olmalıdır. Mü'min, ancak bu kadar az bir ihtimalle kardeşi hakkında suizan edebilir ve onu da bir mü'mine yakışır afv u safh yoluyla savıp gözünü yumarak yine Kur'ân'ın ifadesiyle, "*Boş söz ve işlere rastladıklarında vakarla oradan geçip giderler.*"²⁷ gereğince âlicenâbâne çekip gitmelidir. Zira mü'min, âyet-i kerimenin ifadesiyle etrafına müsamaha ile bakan, affedici olan ve kusurları görmeyen insandır.²⁸Evet, mü'minin şiarı budur. Müsaadenizle burada mü'minin, mü'mine karşı yaklaşım tarzının nasıl olması gerektiğiyle alâkalı Asr-ı Saadet'te yaşanan canlı bir misali nakletmek istiyorum. Nuayman, Bedir'de bulunduğu rivayet edilen zevattandır. O, içki yasak edilmiş olmasına rağmen koruk gibi meyve ve usarelerden içmeye devam ediyordu. Pek çok defa sarhoş olarak yakalandı; bir keresinde de Huzur-u Risaletpenâhî'ye

²⁷ Bkz. Furkan sûresi, 25/72

²⁸ Bkz. Teğâbun sûresi, 64/14

getirilerek tedip edildi. Yine böyle bir durumdan dolayı o, Efendimiz'in huzurundaydı. Orada bulunanlardan birisi Nuayman'ı kastederek:

“Allah cezanı versin. Sen ne kötü adamsın. Bu kaçınıcı oldu, böyle huzura geliyorsun!” türünden sözler sarf ediyordu. Bunu duyan Allah Resûlü , “Kardeşinize karşı şeytana yardımcı olmayın. Allah’a yemin ederim o, Allah ve Resûlü’nü sever.” buyurdu. İşte Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir mü'min hakkındaki ölçüsü buydu. Asr-ı Saadet'ten buna benzer daha pek çok örnek hâdis gösterilebilir. Bütün bu hâdiseler muvacehesinde Allah Resûlü'nün böyle şahsî kusurlara mukabelesi o kadar eritici mahiyet teydi ki, ufkuna giren her şey şihaplar gibi tuz buz olur, arkada maytaplar gibi ışık bırakırdı... Özellikle de günümüzde mü'minler birbirlerine hep bu nazarla bakmalıdırlar. Meselâ ben, bir arkadaşımın bir kızla dolaştığını görsem, o arkadaşım hakkındaki düşüncem değişmemelidir. Zaten Cenâb-ı Hak da hiç kimseyi bir tek kusurundan dolayı hemen yerin dibine batırmamıştır. Eğer Allah bir tek kusurdan dolayı mü'minleri itap etseydi, bugün yeryüzünde kimse kalmazdı. O, pek çok kusurlarımız olduğu hâlde, yağmuru kesmemekte, gökten ve yerden akıp gelen rızıkların önünü almamakta ve bizleri aç, susuz bırakmamaktadır. Bu sebeple mü'min, Allah ahlâkı ile ahlâklanmalı ve kardeşleri hakkında mümkün oldukça hüsnüzan etmelidir. Mü'minlere suizan eden bir insan, mizacı bozulmuş bir hastadır. Evet, mü'minlere suizan etmek ya bir akıl hastalığı veya kalb kiridir. Bundan

kurtulmanın çaresi de insanın kendi günahlarına bakmasıdır. Hasta bir tip, kendi ruh adesesinde her şeyi bulanık görür. Hâlbuki dikenli tarlalarda bile güller vardır. “Huz mâ safâ da’ mâ keder - Temiz olanı al, bulanık olanı bırak.” fehvâsınca, dikenli tarlalarda bile insan sadece güllü görmeli ve koklamalı, dikenlere hiç bakmamalıdır. Hâl böyle iken mizacı bozuk bir kimse gül tarlasına da girse, oradaki güllerin kokusu üfûl üfûl esip burnuna gelse ve gül yaprakları üzerinde jaleleri görse, eline batan bir dikenenden ötürü “Yıkılsın bu gül tarlası!” diyebilir. Bu bir mizaç bozukluğudur. Böyle biri en temiz ve en nezih tablolar karşısında dahi fitratındaki tiksinti sistemlerinin tesirinde hep işmizaz yaşar. Yukarıda da ifade edildiği gibi suizan yapılacaksa, zararlarından korunmak ve ona göre tedbir almak için inançsız insanlara karşı yapılmalıdır. Öte yandan bir mü’minin, mülhit bir insanla diyalog kuracağı zaman da iman hakikatlerinin ağırlığını hesaba katması gerekir. Burada iki durum söz konusudur: Mü’min ya onun zararını defetmek için, def-i belâ kabîlinden ona merhaba der geçer yahut da iman hakikatlerinin güzelliğini onun ruhuna üflemek için onunla münasebet kurar. Bu mânâda bir mü’min, şahsı için değil, yüce hakikatleri ve gönlünün ilhamlarını duyurmak için mağdûbun aleyh ve dâllînin kapısına gidebilir. Hulâsa, hüsnüzan, bir mü’minin diğer bir mü’mine karşı tavrının ifadesidir ki bu, mü’minleri birbirine bağlayıp perçinleyen çok önemli bir husustur. Suizan ise sadece Allah düşmanlarına karşı gösterilebilecek bir tavidir.

YENİLENME ADINA

Biatın bir değişik buudu da, sürekli yenilenmedir. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bazı ashabından belki 10 defa biat almıştır. Hâlbuki, onlar için o devirde her şey orijinaldi. Bir ezan okunuşuyla bütün duyguları coşuyor ve dopdolu namaza koşabiliyor; yeni nazil olan bir âyetle gönül ve his dünyalarında yeni ufuklar açılıyor ve her an yeni bir orijinalite ile karşı karşıya bulunuyorlardı. Evet, yeni kalmanın ve yenilenmenin bütün sebepleri mevcuttu...

Buna rağmen, zaman zaman onlarda da bir kabuk bağlama veya bir ülfet oluyordu. Bundan dolayı, dıştan ilâhî bir müdahalenin araya girip onları karıştırması ve yenilenme adına harekete geçirmesi gerekiyordu. Efendimiz'in onlardan sık sık biat almasının bir mânâsı da işte bu olsa gerek... Öyleki, sahabinin "Ben biat ettim yâ Resûlallah." demesine karşılık Efendimiz, "Olsun, bir daha et." buyuyorlardı. Her yeni biat, onlarda yeniden bir yapılanma meydana getiriyor ve duygularının yenilenmesine yol açıyordu. Yenilenme, bazen bela ve musibetler vasıtasıyla da olabilir. Ne var ki, yenilenmenin bu tür yollarla olması istenmez. Hatta bu bela ve musibetler insanlardaki gaflet perdesini kaldırsa bile...

BAZI HASLETLERİN KAZANILMASI

Vicdanî tecrübem ile sabittir ki, bazı hasletlerin kazanılması için bazen 40 yıl amel etmek kâfi gelmeyebilir. Buna karşılık, bazı hasletler de vardır ki, 40 günde inkişaf ederler. Meselâ, Allah'a imanın kalbimize tam mânâsıyla oturması ve günaha girmenin, Cehennem'e atılıyor gibi ona kerih gelmesi için bazen 30-40 senelik ibadet ü taate ihtiyaç olabilir.

TERTİP VE DÜZENİN DİLİ

İnsanın, çevresindeki ve dış dünyasındaki düzeni, onun iç dünyasını yansıtır. Dıştaki düzensizliğe karşı hassasiyet göstermeyen bir insan, içini ve ruhunu günahlar sardığında da bundan hiç rahatsız olmayabilir ve ağlayıp gözyaşı dökmeyebilir.

Düzen, lüks ve konfor demek değildir; bilakis, mevcudu en iyi, en verimli, en faydalı ve göz tırmalamayacak şekilde kullanmak demektir.

SILA-İ RAHİM VE ÖMRÜN UZATILMASI

Hadis-i şeriflerde sila-i rahimin ömrü uzatacağı beyan ediliyor. Bunu nasıl yorumluyorsunuz?

“Nesebinizden sila-i rahim yapacaklarınızı öğrenin. Zira sila-i rahim akrabalarda sevgi, malda bolluk, ömürde uzamadır.” Buhârî ve Tirmizî’nin rivayet ettiği bu ve bunu destekler mahiyette başka hadislerde, sila-i rahimin ömrü uzattığı beyan edilmektedir. Ömrün uzaması ile ilgili olarak Seyyidina Hz. Âdem ve Hz. Davud arasındaki ömür teâtisi (alışverişi) gösterilebilir. Kader levhalarında ömrünü az bulduğu Hz. Davud’a, kendi ömründen 40 sene veren Hz. Âdem, Hz. Davud’un 80 yıl yaşamasına vesile olmuştur. Kur’ân’da bulunmayan bu mesele, Kur’ân’dan sonra mühim iki kaynak olan Buhârî ve Müslim’de anlatılıyor.

Bunun dışında öteden beri ehlullah arasında ömrün birbirine verilmesi meselesi de mütearef bir konudur. Kana timce bu mesele ancak, verenin ve alanın ruhî dokularının uyuşması, aynı frekansı paylaşmaları ve Allah’ın bu fiilî

ve kavli duaya meşîetiyle cevap vermesiyle gerçekleşebilir. Her isteyen veremeyeceği gibi, her isteyen de alamayacağı bu alışverişte netice itibarıyla “illet-i tâmmе”nin gerçekleşmesi ve Cenâb-ı Hakk’ın o mevzuda iradesinin taallukuna bağlıdır. İhtimal sıla-i rahim yapılırca o illet tahakkuk ediyor ve Allah ömrü uzatıyor. Ömür uzamasının bir başka tevili de şöyle olabilir; Cenâb-ı Hak insanın yaptığı şeyleri bereketlendirip, nemalandırarak o insanın hayatını uzun bir ömür yaşamışçasına bereketlendirebilir. Şayet ömrün uzaması esprisi, insanın ahiret hesabına yönelik kazancıyla değerlendiriliyorsa, bu durumda insan ahiret adına çok kazanmış demektir. Meselâ, bunlardan birisi Kadir Gecesi’dir ki, bin aya bedel olduğu ifade ediliyor. Eğer insan o gecede, o ilâhî teveccühü yakalarsa, sanki seksen sene yaşamış gibi olur. Bu, o insanın ömrü uzasaydı ve seksen sene de yaşasaydı işte o kadar sevap kazanacaktı demektir. Sadakanın, hasenatın, sıla-i rahimin ömür uzatması da bu şekilde olabilir. Ömrün uzatılması meselesinin niçin sıla-i rahime tahsis edildiği hakkında şunlar söylenebilir: Günümüzde en çok gadre uğrayan İslâmî prensiplerden biri de hiç şüphesiz yakın akrabasının unutulmasıdır. Evet, derecesine göre yakınların yer yer ziyaret edilmesi; onlarla aramızda vuslatın sağlanması; başta anne-baba, anne-babanın evlâtları, sonra kardeşler, nene, dede; anne menzilinde dayı-teyze, baba menzilinde amca-hala gibi yakınların, anne-babaya karşı bile saygının çok ciddî sarsıldığı bir dönemde görülüp gözetilmesi mevzuu

çok önem arz etmektedir. Hz. Hatice Validemiz çok akıllı bir kadındır ve o sanki bir peygambere zevce olmak için yaratılmıştır. Efendimizle ilk vahyin heyecanını paylaştığı dönemde bu büyük kadın, Peygamberimiz'in, Cebrael'den (aleyhisselâm) ilk âyetleri aldıktan sonra "Kendimdem korkuyorum!" demesine mukabil; "Hayır ebediyen Allah seni zâyi etmeyecektir. Şüphesiz sen sıla-i rahim yapıyor, ihtiyacı olanın elinden tutuyor, yoksula bakıyorsun..." der. Hz. Hatice Validemiz'in bunu demesi, Varaka b. Nevfel'in de bu istikamette bir mütalâada bulunmasından anlaşılıyor ki, sıla-i rahim, o toplumda zor yapılan ve talep olunan bir şey. Hz. Ebû Bekir, Efendimiz'e yapılanlar karşısında O'na sahip çıkarken, "Senin gibi, fakirin, yoksulun elinden tutan, sıla-i rahim yapan birine bu yapılmaz!" diyor. Ve yine komşulukla korumaya almak istediğinde, Kureyş'e karşı sıla-i rahimi referans olarak veriyor. Bütün bunlardan anlaşılıyor ki sıla-i rahim o dönemde de herkes için gaye-i hayal ve çok önemli bir şey... Bir diğer yanıla tarihte, pederşâhî, cedşâhî, ceddü'l-cedşâhî aile şekillerini görmek mümkün. Eskiden bizim toplumumuz da öyleydi. Bir baba-anne veya dedenin etrafında dünya kadar gelin ve evlât bulunurdu. Hâlâ bazı yerlerde de bu vardır. Bunlar aslında toplum molekülünün düşük çapta hücreleri gibi şeylerdir ki, ne kadar sağlam, sıhhatli, birbiriyle irtibat içinde olurlarsa o kadar sıhhatli bir toplum meydana gelir. Türk toplumunda genel toplum değerleri çok tarumar olmuştur. Bu ülke âdeta toplumun

değerleri açısından Âkîf'in: "Harab eller, kimsesiz çöller, başsız ümmetler, emek mahrumu günler, fıkır-i ferdâ bilmez akşamlar..." ifadelerinde kendini bulmuştur. Fakat Türk toplumunun aile yapısı bu üst üste gelen handikapları aşmamıza yardım etmiştir. O dönemde mektep bozulmuş, din tezyif edilmiş, muallim Allah'ın yerine konmuş; sokak bozulmuş, gazete ve mecmua dine hücum eder olmuş.. evet, bütün bunlara rağmen bu toplum hâlâ ayakta ise zannediyorum o da işte bu sağlam aile yapısından-
dır. Böyle acımasızca tahrip edilen bir cemiyetin tamirinde sıla-i rahimin rolünün çok büyük olduğuna inanıyorum ben. Dolayısıyla toplumu oluşturan hücreler, o hücreye esas teşkil eden atomlar, birbirlerine alabildiğine yakın olmalı. Herkes en dar daireden en geniş daireye kadar yakınlarını ziyaret edip ihtiyaçlarını gidermeli, dertlerini dinlemeli ve karabetin hakkını vermelidir.

HİZMET İNSANI

Hizmette misal olma mevkiinde bulunanlar, her şeyleriyle “hizmet insanı” olmak zorundadırlar. Bunlar gece-gündüz durmadan koşturmalı, hatta onları kimse uyurken görmemeli. Kabilse günde 3 saat uyku bir iki saat diğer ihtiyaçlar, bunun dışında hep hizmet etmelidirler. Evet onlar, ancak bu şekilde etraflarına numune olabilirler. Bu ölçüde hizmete kendini adanmış bir insan, zaman zaman evinin yolunu unutur zannediyorum.

Ayrıca, hizmet insanı, kendisini davasından alıkoyacak her şeyi elinin tersiyle itmesini bilmelidir. Ev mi, çoluk çocuk mu, iş mi, her neyse ayağına pranga olan hiçbir şeyin esiri olmamalıdır. Esasen, bir kısım özel durumlar dışında, dava adamının şahsî hayatı yoktur.

SEVİYELİ TEMSİL

Müslümanlar, dinleri hak olmasına rağmen niçin başka devletlerden geri kalmıştır?

Evet Müslümanlar bugün pek çok sahada, bilhassa batılı ülkelerin hemen hepsinden geri kalmış durumdadırlar. Bu bir vâkıa olarak doğrudur. Bunun pek çok sebebi vardır; ama zannediyorum en başta Kur'ân'ı doğru anlayıp seviyeli temsil edememeleri gelmektedir. Daha başka sebepler üzerinde de durulabilir ama bana göre tedennî sâiklerinin başında bu gelmektedir. Allah'ın (celâluhu) yüce kelimasını ruhumuza mâl etmede, yaşamada, hayatımıza hayat kılmada gösterdiğimiz gevşeklik bugünkü durumumuzu netice vermiştir. Bir zamanlar, Kur'ân'ı olduğu gibi anlayıp tam temsil eden insanlar, dünya çapında başarılar elde edip, hemen her alanda zirveleri tutmuşlardı. Başta 4 büyük râşit -doğruyu bulmuş, doğruyla kaynaşmış ve bütünleşmiş, Allah Resûlü'nün hilâfet yanının temsilcileri- halifeler, bunların başında gelir. Daha Hz. Osman döneminde Hazar Denizi aşılmış, Amuderya'ya varılmış ve Aral gölü çevresi huzurun soluklandığı, ilmin yaygınlaştığı bir ideal bölge hâline gelmişti. Bütün bu baş

döndürücü gelişme ve ilerlemeler, 10-15 sene gibi kısa bir zaman içinde gerçekleşmiş oluyordu. Çünkü bu dönemde temsil vazifesi bihakkın yerine getiriliyordu. Daha sonraları Emevî-Abbasi, Selçuklu-Osmanlı gibi devletler bu süreci belli ölçüde devam ettirdiler.

Hâsılı, mesele gelip İslâm adına bilinmesi gerekli olan şeylerin bilinmesine, idrak edilmesi ve hayata geçirilmesi zarûrî olan hususların kavranıp yaşanmasına bağlanmaktadır. Zannediyorum Müslümanlar, bunları yapamamanın cezasını çekiyorlar bugün. Tarihin şهادetiyle sâbittir ki; bugüne kadar zamanın aşındırıcı dışları arasında çiğnenmemiş ne bir millet, ne bir toplum, ne bir devlet ve ne de bir medeniyet vardır. Şimdiye kadar ne büyük devletler ne muhteşem imparatorluklar ve ne medeniyetler o gaddâr u devvârın dışları arasında öğütölüp gitmişlerdir de bunu kimse durduramamıştır. Evet, herkes, her toplum, her millet bir gün mutlaka mîâdını dolduracak ve yok olacaktır. İkbâlleri idbarlar takip edecek ve bir bir gelenler bir bir gidecektir. Ancak birinin talih yıldızı sönerken, bir başkasının ki parlayacak ve bu şekilde ölüm ve doğumlar birbirini takip edip duracaktır. Bu Allah'ın (celle celâluhu) bir kanunudur. İnsanlar ve medeniyetler doğarlar, büyürler ve ölürler. Biz de bir mânâda, eski şartlar çerçevesinde mîâdımızı doldurmuş sayılırız.

Öte yandan; 8-10 asırdan beri, milletimiz bir kısım kâfir ve zalimler tarafından sürekli baskı altında tutulmakta ve gelişip inkişaf etmesine fırsat verilmemektedir. Evet, şu 8-10 asırlık tarihimiz itibarıyla bizler, İslâm'ı temsile

çalırken, korkunç bir taassup ve yobazlıkla gelip gelip bize toslayan bir düşman cephe vardı ki, hiçbir zaman elle-rini yakamızdan çekmediler. Tek başına bir milletin bütün bunlara mukavemet etmesi ise çok zordu. Bakın, Haçlı se-ferleri başladığı günden itibaren, hiç durmadan gelip gelip üzerimize çullandılar. Biz 3-4 asır sürekli bunları göğüs-ledik. Sonra Devlet-i Âliye ile uğraşmaya başladılar; hatta onun içine sızıp bu koca milleti paramparça ederek birbi-rine düşürdüler.. yer yer içimize ırkçılık mülâhazaları ata-rak, Türk'ü Kürd'e, Kürdü Boşnak'a, Boşnak'ı Arnavut'a vurdurdu ve herkesi birbirinin kurdu hâline getirdiler. Çekip giderken de geride bir sürü virüs bıraktılar. Bütün bu olumsuzlukları da geri kalışımızın sebepleri arasında zikredebiliriz.

Entelijansiyamızın gafleti de, geri kalışımızın önemli sebeplerinden biridir. Buna “münevver körlüğü” de de-nebilir. Evet bir dönemde, biz de ilim, teknik ve teknoloji açısından aydınlanma mülâhazasıyla dışarıya bir hayli in-san göndermişiz. Ancak gidenlerin çoğu gittikleri yerler-de mahiyet değiştirmiş, fitrat ve karakter dejenerasyonuna uğramış, hatta bunlar arasında milletini, tebaasını değiştirenler bile olmuş.. ve sonra bu çarpık beyin gücü hiç de arzu edilemeyen bir seviyeye ulaşmış ve koskoca bir millet üç-beş maceraperestin gadrine uğramıştır.

Bu konuda Bediüzzaman'ın yaklaşımları da çok dik-kat çekicidir. Onun bu konudaki düşüncelerini özetleme-de yarar var: O, bizim geri kalışımız ve başkalarının ile-riye gitmesini, bize ait bir kısım kusur ve seyyielere bağ-lar. Bunu biraz daha açalım; her mü'minin her sıfatının

mü'min olması şart değildir. Bazı mü'minlerde kâfir sıfatları bulunabilir. Her kâfirin de her sıfatı kâfir olmayabilir. Bazı kâfirlerde mü'min sıfatlarının bulunması mümkündür. Meselâ tembellik bir kâfir sıfatıdır. Kahvehaneleri doldurup sabahtan akşama kadar oturmak da öyle. Sistem ve yöntem bilmemenin de mü'mine yaraşır yanı yoktur. Bir mü'min namaz kılıyor, oruç tutuyor olabilir; ama eğer o, kahvehanelerde zaman öldürüyor, sistemden, yöntemden de haberi yoksa, mü'min evsafı adına onu olumlu kabul etmemiz mümkün değildir. Allah'ın ilk emri "Oku" iken, okumadan nefret etmek bir kâfir sıfatı olsa gerek...

Şimdi gelin bir kâfir düşünün ki, hayatını disipline etmiş, program altına almış ve öyle metodlu çalışıyor ki, bir dakikasını bile zâyî etmiyor. İşte bu kâfir, bir mü'min sıfatını hâiz sayılır. O, bir durakta otobüs beklerken kitap okuyorsa mü'mince bir iş yapıyor demektir. Eğer Allah (celle celâluhu), insanların ihraz ettikleri vasıflara göre hüküm veriyorsa -ki veriyor- kafir de bir mü'min sıfatı olduğu takdirde onu galip kılması âdet-i sübhâniyesinin gereğidir. Tabî, kâfir evsafıyla ittisaf etmiş bir mü'min için de bunların aksi söz konusudur.

İkinci olarak, Bediüzzaman yaklaşık şu mütâlâyı serdeder: İnsanları hak bir hedefe götüren vesileler de hak olmalıdır. Aksi hâlde maksadın aksiyle tokat yenilir. Aksine eğer hakka ulaşma adına batıl vesileler değerlendiriliyorsa, meselâ, insanlara İslâm adına bir şeyler anlatalım derirken, kitle ruh hâletinden istifade etme gibi batıl bir yola tevessül ediliyor, propaganda gücüne dayanılıyor ve

insanlar aldatılıyorsa, böyle bir yolda başarıların devamı imkânsızdır. Bu yüzden, Allah’a giderken, attığımız her adımın, O’nun rızası dairesinde olup olmadığına fevkalâde dikkat etme mecburiyetindeyiz.

Biraz daha açabiliriz: Birkaç asırdan beri Müslümanlar, hakka, hakikata giderken, hep batıl yolları, batıl sistemleri denemişlerdir. Allah da (celle celâluhu) maksatlarının aksiyile onları sürekli tokatlamıştır. Diğer yandan Müslümanlar arasında uzlaşmacı olacağımıza hep uzaklaştırmadan yana olmuşuzdur. Hâlbuki tevfiğ-i ilâhînin en büyük teminatı ve bizim Allah (celle celâluhu) katında kabul gören en büyük fiilî duamız, ittifakımızdır. Hakk’ın hatırı âlîdir. Meşrep ve mizaç farklılıkları fitratın muktezasıdır. Öyleyse hemen şunun-bunun aleyhinde olmamak ve onunla uğraşmak yerine yapılan her hizmeti alkışlamak mü’min olmanın gereğidir.

Bu konuda üçüncü husus da Allah’ın kanunlarına riâyet meselesidir. Allah’ın (celle celâluhu) iki çeşit kanunu vardır. Bunlardan biri, kâinatta cereyan eden ve fizik, kimya, astronomi, astrofizik, biyoloji ve tıp gibi değişik ilimlerin esaslarını teşkil eden kanunlardır. Buna “kâinat kitabı” da diyebiliriz. Bu kitap bir bakıma sessizdir, fakat dilinde binbir nağmenin tesiri gizlidir.

İkincisi; nebiler vasıtasıyla Allah’ın bize gönderdiği kanunlardır ki, bizde Kur’ân, diğer peygamberlerin elinde de Tevrat, Zebur, İncil gibi kitaplardan ibarettir. İşte bu iki kitabın da bilinmesi ve hükümlerine riayet edilmesi

şarttır. Ekseriyet itibarıyla, kâinat kitabını okuyup değerlendirmenin mükâfatı dünyada verilegelmiştir. Kur'ân'a uymanın mükâfatı da ahirette. Binaenaleyh mü'minler, Kur'ân'ın sadece ibadet ü taata müteallik meselelerine uyuyorlarsa, mükâfatsız kalmayacaklar ama bu, ahirette olacaktır. Başkaları kâinat kitabını okuyor ve onun kanunlarına riayet ediyorsa onun mükâfatı da dünyada verilecektir. Hem dünya hem ukbâ muvaffakiyetlerine geline; bu da her iki kitabı aynı seviyede okuyup anlamaya bağlıdır. Aslında bu iki kitap, bir hakikatın iki yüzünden ibarettir. Her ikisinde de aynı el ve aynı kudret vardır. Kâinatı, çeşitli zenginlikler ve derin muhtevasıyla bir kitap, bir meşher hâline getirip önümüze seren Cenâb-ı Hak -tabir-i câizse- aynı zamanda onu bir de Kur'ânıyla seslendirmektedir. Hatta O, kâinat kitabının bir parçası olan bizleri de yine Kur'ân'la bize anlatıyor. Câzibe-dâfia, infilak, nümüvv kanunları çerçevesinde, bütün varlıkla alâkalı bize neler ve neler anlatıyor.! İşte bu iki kitaptan herhangi birindeki bir eksiklik, bize telâfisi imkansız neler ve nelere mâl olagelmiştir...

Şimdi yeniden konuya dönelim: Bugün bazı Müslümanlar, belki Kur'ân'ın ibadet ü taata müteallik meselelerini biliyorlar ama; şerîat-ı fitriye veya âyât-ı tekviniye-yi, yani kâinattaki câri kanunları bilemiyorlar; bilip uygulamaya koyamıyorlar. Onun için de sürekli mağlubiye ve hezimet tokatları yeyip duruyorlar. Kâfirlere geline, onlar Kur'ân'ın dünyaya ait meselelerini, hayata geçirebildiklerinden her zaman mükâfatlarını alabiliyorlar. Öyleyse bizler her iki kitabı da aynı seviyede, mütâlaa

edip hayatımıza hayat kılmakla, hem dünya hem de ukba saadetine namzet olduğumuzu düşünce ve tavırlarımızla isbat etme mecburiyetindeyiz.

Son bir husus da, 19. asırda üst üste yaşadığımız hezimetlerdir. Evet bu yıllarda biz sürekli, içte ve dışta sırtımızdan hançerlendik ve iki büküm olduk. Aslında bu bir bakıma Müslümanların uyanmasına vesile olmadı da değil. Müslümanlar inançlarını bütün dünya karşısında en üst seviyede temsil edecek ve dinlerini bütün dünyaya bir kere daha duyuracak kıvama gelmişti. Hâlbuki 18. asra girerken, batıdaki baş döndürücü değişimler karşısında, insanımız şaşırıp kalmıştı. İhtişam dönemini çoktan unutmuş, millî hisleri sarsılmış ve mâzisiyle bütün bütün kopuk hâle gelmişti. Dolayısıyla o günün insanı kendi çağı ile kat'iyen hesaplaşamazdı. Bize gelince, zannediyorum aynı şeyler bizler için de geçerli. Bakın 21. asrın eşiğinde bulunuyoruz ama teorik seviyede dahi olsa hâlâ kendimize ait, herhangi bir konuyla alâkalı hiçbir sistem geliştiremedik. Sağlam bir iktisadî sistem kuramadık. Pozitif ilimleri bütün bütün ihmal ettik. Bari şimdilerdeki şu kıpırdanışı değerlendirebilseydik. Gece-gündüz çalışarak, okuyarak, düşünerek ve çağı kavramaya çalışarak... Bunu başarabilirsek bir taraftan Rabbimize karşı iştîyâkımız, sevgimiz ve inancımızla kanatlanacak, diğer taraftan Allah'ın kâinat kitabı içinde araştırmalar yapıp, elde ettiğimiz neticeleri hayata geçireceğiz. Bunları gerçekleştirdiğimiz takdirde 21. asrı yaşadığımızdan söz edilebilir; yoksa kendi kendimizi aldatmış oluruz.

KAYMA NOKTALARI

İnsan, hizmet adına kendisine tevdi edilen vazifeleri, sahip olduğu hizmet şuuruna göre yapar. Bununla birlikte, evvel ve âhir tavsiyem, hizmeti hangi seviyede yaparsak yapalım, karşılığında hiçbir şey beklememeliyiz. İnsan, yaptığı hizmete karşılık olarak hayalinde birtakım beklentiler içine girerse, beklediklerini bulamayınca -hafızanallah- küsüp gidebilir. Onun için, dualarımda sürekli “Yâ Rabbi, beni arkadaşlarıma mahcup etme.” diyorum. Zira bize belirli bir bakış açısı var ve biz o değeri korumak zorundayız. İnsan, murâkabe ile kendisinin mânen “sıfır” olduğunu bilmeli ve yaptıklarına kat’iyen sahip çıkmamalı. Bediüzzaman bile kendisini bir “memer” (bu, bazı iyiliklerin uğrağı demektir) olarak görüyordu. Aksi takdirde hayalî düşünceler ve beklentiler içinde boğulup gidebiliriz.

KULLUK BİR İMTİHANDIR

İmtihan içinde olduğumuzu biliyoruz. Ama bazen hayat çok zorlaşıyor. Kulluğun bir imtihan oluşunu misaller vererek anlatır mısınız?

Evet, kulluk bir imtihandır. Bizler dinimize hizmet etmeyi dahi bir imtihan sırrı içinde değerlendiriyoruz. Cenâb-ı Hak, imtihanlara karşı ne kadar sabır ve mukavemetimiz olduğunu bizlere göstermek için bizi bu dünyaya göndermiştir. Allah'ın imtihanı, tarihin hemen her döneminde devam edegelmiştir. Günümüzde de İslâm'a hizmet eden insanların belki toptan belki de peyder pey ama sık sık elendiklerini ve âdeta zelzeleye uğramış gibi ırğalandıklarını görüyoruz. Bu imtihanların devam edeceğini de çok iyi biliyoruz. Ancak, hizmet ederken ve imtihanlara maruz kalırken, dikkat edilmesi gereken husus, Allah yolunda hizmet adına bir şeyler yaptıktan hemen sonra Cenâb-ı Hakk'a karşı alacaklı gibi beklentiye girmemektir. Zira bu, Rabbimize karşı bir suiedeptir. Binaenaleyh her mü'min, dinini yaşarken, yolunda pek çok engellerin bulunacağını, bunları sabır ve dua ile aşması gerektiğini çok iyi bilmelidir. Bazen imtihan müddeti uzun olabilir

ama Allah'ın (celle celâluhu), kendisine acz ü fakr içinde iltica edenlerin dualarını reddetmeyeceğine, yüzlerine vurmayaacağına, er ya da geç dualara karşılık vereceğine inancısı tam olmalıdır. Zaten bizim Cenâb-ı Hak'tan istediğimizde, dünyada imtihanı kazanıp bizi milletimizle beraber aziz kılması, şu vatan topraklarını kötü ve şerli kimselerden temizlemesi ve bu güzel vatanı gerçekten bu vatanın evlâdı olanlara tevdi buyurmasıdır. Bizden gayret olunca O'nun (celle celâluhu) nasıl karşılık verdiğini hâlihazırda etrafımızda görmekteyiz. Ama Cenâb-ı Hak'tan istediğimiz bu husus belirli bir sabrı gerektirmektedir; çünkü muvaffakiyet ancak sabretmekle mümkündür. Unutmayalım ki, her hâlimize nighban olan Rabbimiz her an bize bakmaktadır. Buna karşılık bizim önümüzde de yapılacak bir sürü iş ve kendilerine el uzatılmasını bekleyen bir nesil var. Hâl böyle olunca biz fevkalâdeden, semadan kahramanlar inmesini bekliyorsak, imtihanı kaybetmişiz demektir. Eğer bir-iki gün hizmet ettikten sonra üçüncü gün bıkip da Allah yolunda hizmet etmeyi bırakır ve ardından eve kapanırsak, yine imtihanı kaybetmiş sayılırız. Nasıl ki, bir salonda yazılı imtihana gelmiş bir insan, biraz bekledikten sonra çağrılmadığını görünce bırakıp gitse, sonra da sırası geldiğinde orada bulunmadığı için hakkını kaybettiğini söyleseler, o insan kalkıp hak iddia edemez; aynen öyle de insan bu imtihan ve mihnet dünyasına bir kere gelir ve turnikeye bir kere girer. Geriye dönüşü olmayan bu yolda kendisine on ikiden vurmak üzere bir kere hedef gösterilir. Eline bir defa silah verilir.

İşte böyle bir insan, bütün dikkat ve hassasiyetini tek bir noktaya tevcih ederek, bu dünyaya ikinci bir defa dönmek için mümkün olmadığının şuurunda olarak hedefi on ikiden vurmaya çalışmalıdır. Bütün bu fırsatları kaçıranlar her şeyi de kaybetmiş sayılırlar. Dünyada iltimas gibi haksızlıklar geçebilir fakat toprağın altına girdikten sonra artık öbür âlem başlamış ve imtihanla alâkalı her şey bitmiş demektir. Bizler de bu dünyada ağır bir imtihan altında bulunuyoruz. Öbür âlemi bütününü kazanma veya -hafızanallah- büyük bir kısmı itibarıyla her şeyi kaybetme gibi bir durumumuz söz konusu. Burada ancak sabredenler, yerini, tavrını hiç değiştirmeyenler ve bir örümcek gibi ağını kurup da aç sinelere iman şarabını içirmek için bekleyenler, Allah'ın tevfiğiyle muvaffak olurlar. Bu mevzuda bütün ömrümüz de geçse -aslında bu müddet çok büyük bir müddet değildir- değer. Sözü lâl-ü güher olan Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bu uğurda yirmi üç sene her şeyiyle mücadele etmişti. Hz. İbrahim'e gelince, -kim onun gibi olabilir ki!- bu açıdan onun hayatına göz atmakta fayda var: Hz. İbrahim, çok âh-vâh edip inleyen, çok şefkatli bir insandı.²⁹ O, babasına: *"Babacığım! Beni dinle, senin bilmediğin şeyleri biliyorum. Baba! Şeytana uyma, o seni yoldan çıkarır. Baba! Namazını kıl!"* diyordu. Babası da *"Git İbrahim! Benden uzak ol, uzun zaman gözüme görünme!"* karşılığını veriyordu. İbrahim ardından gitti, yandı yakıldı; ona istiğfar edeceği vaadinde bulundu ve babası için istiğfar etti; ama Allah onun istiğfarını kabul etmedi. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hz. İbrahim'in mahkeme-i kübrâ da babası için yine intizarda

²⁹ Bkz. Tevbe sûresi, 9/114

iken, babasının onun yanına geleceğini, birden mesholup sureti değişmiş olarak ayaklarının dibine yıkılacağını ve onun da babasından alâkasını keseceğini bildirmektedir. Efendimiz'den sonra nebilerin en eşrefinin Hz. İbrahim olduğu cumhur-u ulemâ'nın nokta-i nazarıdır. Efendimiz'in onun hakkında takdîr-kâr ifadeleri olduğu gibi, Kur'ân'ın da onun hakkında senâkâr ifadeleri vardır. Hz. İbrahim, hayatı hep imtihan içinde geçmiş ve geçirdiği bütün imtihanlarda muvaffak olmuş bir insandır. Davasını anlattığı pek çok kimse onu dinlememiş, o imtihan öyle geçmiş; nefsi ile imtihan olmuş ve nâr -ı Nemrud'a atılmış, bu arada zevcesini insiz-cinsiz bir yere bırakmış, ardından da kendisinden evlâdını kurban etmesi istenmiş.. işte onun hayatı bu şekilde hep imtihan üstüne imtihanla geçmişti. Ama o, bunların hepsine katlanmış, bu imtihanların hepsinde derin bir teslimiyet ve tevekkül içinde bulunmuştu. Zevcesini bırakıp arkasını dönüp gittiğinde zevcesi onun arkasından şöyle bağıırıyordu: "Yâ İbrahim! Bunu Rabbin mi emretti?" Teselli istiyordu. Hz. İbrahim : "Evet, Rabbim emretti." deyince: "İyi o zaman git!" diyordu. "Rabbim beni zayı etmez. " Yine Hz. İbrahim, oğlunu yere yatırıyor ve eline bıçağı alıp onu süzüyordu. O bir nebiydi ve emre itaat etmenin bütün inceliklerini biliyordu. Zira kendisine ihtarda bulunulmuştu. Bu hâli anlayan oğlu ona şöyle diyordu: "*Babacığım! Hiç düşünüp çekinme, sana Allah tarafından ne emrediliyorsa onu yap. Allah'ın izniyle benim sabırlı, dayanıklı biri olduğumu göreceksin!*"³⁰

³⁰ Bkz. Saffat sûresi, 37/102

Yine o, ateşe atılırken Cibril onun imdadına yetişiyor, o ise, “*Allah bana yeter, meleğin yardımına ihtiyacım yok.*” derken imtihanında muvaffak olduğunu bu sözlerle bildirmiş oluyordu. Cenâb-ı Hak, O’nu hangi imtihanla imtihan ederse etsin o dolu dolu notlarla geliyor ve âdeti yüz üzerinden bin alıyordu. Günümüzün Müslümanı da başına gelen imtihanlarda ve kendisine terettüp eden meselelerin karşısında aynı sebat, dayanıklılık ve sabır içinde beklerse, Cenâb-ı Hak onu yalnız bırakmayacaktır. Zira O (celle celâluhu), hiçbir zaman kendisine tevekkül edenleri terk etmemiştir ve etmeyecektir. Binaenaleyh başımıza gelen her şeyin bir imtihan olduğunu düşünmeli ve bunlara karşı da sabretmeliyiz. Sıkılıp bunaldığımızda, başkasına değil Rabbimize sığınmalı ve Hz. Yakub gibi: “*İnnemâ eşkû bessî ve hüznî ilallah - Ben sıkıntımı, keder ve hüznümü sadece Allah’a arz ediyorum.*”³¹ demeliyiz. Böylece dağınıklığımızı, perişanliyetimizi ve derbederliğimizi, yani kendimizi, tek şikâyet mercii olan Cenâb-ı Hakk’a şikâyet etmeliyiz. Günde kırk defa “*Ey rahmeti bol, din gününün Mâliki olan Allah’ım! Sana kulluk yapıyor ve bu hususta yardımı da Sen’den istiyoruz. Ne olur bizi doğru yola hidayet eyle ! Nebileri, sıddıkları ve şehitleri hidayet eylediğin yola.*” demektediriz. İşte umum ağızlardan hepimiz adına çıkan “*İhdinâ – Bizleri hidayete erdir!*” tabiri, hepimizi sırat -ı müstakîme yani Efendimiz’in, Sıddık-ı Ekber’in, Faruk-u Âzam’ın, Zinnûreyn’in, Haydar-ı Kerrâr’ın ve onların arkalarındaki cemaatlerin uğrayıp geçtiği şehrâha hidayet talebini ifade etmektedir. Bu kadar umumî olan dua, binlerce dua olarak bizim doğru yolu bulmamıza sebep olacaktır ve olmaktadır.

³¹ Bkz. Yusuf sûresi, 12/86

YAŞAMAK İSTİYORSANIZ

Helâk olanlar, önce kendi içlerinde ve vicdanlarında helâk olmuşlardır. Daha sonra bu yok oluş, onların dışlarına aksetmiştir. Yaşamak isteyenler, Allah ve Resûlü'nün sevmediği tavır ve düşüncelere karşı sürekli gerilimde olmalıdırlar ki hayatîyetlerini devam ettirebilsinler.

TENKİT

Tenkit, meşveretlerde kimseyi nazara vermeden yapılmalıdır. Zira, yüze karşı yapılan tenkit kırıcı, gıyaben yapılan ise gıybetin sahasına girer.

NIÇİN HİZMET ETMELİYİZ?

1. Her şeyden önce, biz kuluz ve kulluğun hakkını yerine getirmek için de hizmet etmek mecburiyetindeyiz.

2. Emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker, günümüzde her zamankinden daha çok zimmetimize terettüp eden bir farz-ı ayndır.

3. Bize kadar kusursuz gelen bu dini, bizden sonrakilere aynı şekilde kusursuz, arızasız ve noksansız intikal ettirmek sorumluluğu altındayız.

4. Bu yol, başta Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) olmak üzere, bütün selef-i salihînin yoludur ve bu yolda yürümek bizim için bir vecibedir.

5. Mazhar olduğumuz nimetlere nimetin cinsinden şükürle mukabelede bulunmak da, hizmet etmeyi gerektirmektedir. Evet, hizmet adına, bin bir türlü imkânlar içinde yüzüyoruz. İslâm'a hizmette bizden önce geçen bu davanın sahabe efendilerimiz gibi ilk çilekeşleri, bizim sahip olduğumuz imkân ve fırsatlara sahip olsalardı, Allah'ın gönüllere duyurulması adına herhâlde 25 yıllık işi 10 yıla sığdırabilirlerdi...

KENDİMİZİ TENKİT

Kendimizi kontrol, sağlam seyredabilmenin, sağlam iş yapabilmenin en metin teminatı ve en güvenilir mesnedidir. Böyle bir kontrol, insanın kendi kendini gözden geçirmesi demektir. Her hamle ve her irtifa bu türlü bir kontrole dayanıyorsa, ümit verici; geçmişin muhasebesi yapılmadan gösterilen her sa'y ve gayret ise, bir hüsrân ve inkisâr başlangıcıdır.

Ferdin kendi kametine, cemiyetin de kendi buudlarına göre alabildiğine girift ve komplike meseleleri vardır ve bunlar çok derin ve çok ciddî hesapları gerektirmektedir. Hesaplaşma çizgisinde bulunan bir ferdin, fazla inhırafları olmayacağı gibi, hesap üzerine kurulmuş ve yine hesap üzerinde işleyen bir toplumun da, çok fazla rahatsız edici yanı ve yönü bulunmayacaktır.

Geçmiş, hâlde nisbeten, hâlde, geleceğe nisbeten bir hesap kitabıdır. Hatta bu nokta-i nazardan, gündüz geceye, yaz kışa, dünya öbür âleme nisbeten birer kitaptırlar. İnsan bu kitapların yüzünden nikabı kaldırıp, neşredecekleri aydınlıktan istifade ettiği nisbette doğru görür, doğru

düşünür ve başı yüceliklere erer. Bu kitaplar ve bunların ihtiva ettikleri hesaplardan habersiz yaşayanlar ise, hüsrân görür, hüsrân düşünür ve hüsranda boğulurlar.

Evet, bazen, kararın verileceği güne bırakılmış bir hesap, sahibi için sadece hızlan ve haybet olur. *“Keşke kitabım verilmeseydi ve hesap nedir, onu bilmeseydim.”*³² Hâkka sûresi, 69/25-26 inkisarı içindeki bir teessür ve nedamet, mücrime kazandıracağı hiçbir şey yoktur.

Hususî mânâda muhasebe, geçmişteki eksiklikleri ve noksanlıkları sezerek, geleceği yaşamaya koyulmak ve arkada bıraktığı her yanlışlığı bir trafik işareti kabul ederek yolun doğrusunu görmeye çalışmaktır. Yoksa kaderi tenkit ve Rahmeti Sonsuz’un rahmetini ittiham mânâsında, hâdiselerden şikâyet ve dert yanma faydasız bir ızdırap ve elemidir.

Milletçe, bu anlayışta bir muhasebeye ne kadar muhtacdır.!

³² Bkz. Hakka sûresi, 69/25-26

DİKKATSİZLİK Mİ?

İnsanların başına gelen bela ve musibetler sadece dikkatsizlikleri yüzünden gelseydi, belaların en çoğuna nebi-lerin maruz kalmalarını izah etmek nasıl mümkün olurdu? Zira onlar, Cenâb-ı Hakk'ın rahle-i tedrisinde terbiye görmüş müstesna varlıklardır. Onlara dikkatsizlik isnadı büyük bir edepsizlik olur. Bu açıdan konuyla alâkalı başka hikmetler aramak lâzımdır.

İSTİŞARE VE MESULİYET

İstişare yapıldıktan sonra mesuliyet kalkmış olur mu?

İstişare, ehli ile, sancı ve ızdıraplı ruhlarla ve hizmette, sorumluluk duygusu taşıma mânâsına sırtında küfe taşıma hassasiyeti ile hareket edenlerle yapılırsa mesuliyet de kalkmış olur.

HÜSNÜZAN ETMEK ESASTIR

İyi Müslüman olduğuna inandığımız kimselerin kusurlarını görmemeli. Bu hususta bütün irade gücü ve ruh mukavemeti çok gerilip başkalarının faziletlerine karşı duyarlı, rezilelerine karşı da kör, sağır ve dilsiz olunmalıdır.

Bunlar belki zor hazmedilecek şeylerdir ama, Müslümanlar kendi aralarında bunu mutlaka gerçekleştirmelidirler. Hz. Ebû Bekir ve Ömer (radiyallâhu anh) birbirlerine hilâfeti teklif ediyorlar ve “Sen konuş, ben dinleyeyim.” diyorlardı.

Zaten, Kur’ân-ı Kerim de yeryüzünde bu ahlâkı tesis etmek için inmişti; sadece okumak için değil. Evet, insan onu okuduktan sonra “Acaba bende ne gibi şeyler hâsıl oldu? Ne seviyede muhasebe duygum gelişti? Bende ne gibi bir tesir ve iz bıraktı?” demeli ve kendini kontrol etmelidir. İşte bence önemli olan da budur.

Hz. Âişe Validemiz’le ilgili meşhur bir “İfk (iftira) Hâdisesi.” olmuştu. Bu herkes için bir imtihandı. Hz. Zeynep Validemiz’e, Âişe Validemiz aleyhinde fitne

sokmak isteyenlere o büyük kadın, bu mevzuda tek kelime bile dinlemeyip onlara sırtını dönmüştü. Ve Âişe Validemiz hayatının sonuna kadar, Zeynep Validemiz'in bu büyüklüğünü bir yâd-ı cemil olarak anacaktı. Evet, önce hüsnüzan esastır ki, mü'minleri birbirine bağlayan, perçinleyen de işte budur!

İNSAN VE GAFLET

Gaflet, insanlık ile alâkalı bir hicaptır. Gaflet, insanın mahiyeti içinde sürekli olarak vardır ve mahiyetimizle alâkalı bir husustur.

Gaflet, insan için pusuda bekleyen bir düşman gibidir. Hiç yemesek içmesek de yine gaflet olabilir. Çünkü o ve onunla mücadele olmasaydı terakki de olmaz ve insanlar da tıpkı melekler gibi aynı makamda sabit kalırlardı. Oysa insan, insanlık serencâmesi içinde her cephede kavga vere vere yerinde melekleri bile geride bırakabilecek hususiyetlerle donatılmış bir varlıktır.

ESERLERİN OKUNMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

1. Bütününü okumak.
2. Gazete gibi okumamak.
3. Bütünlük içinde mütalâaya kendimizi alıştırmak.
4. Kendi nefesine okumak ve ayrıca, içinde bir şeyler olduğu mülâhazasıyla okumak.
5. Her gün okuduğu şeylerle kendini kritiğe tâbi tutmak ve otokontrol yapmak. Yoksa, eserler yaldızlı ciltlerle kütüphanede durur da, gerektiği gibi istifade edilemez.

FITRAT

İnsanda fitrat çok önemlidir. Bununla birlikte insan, “Bazı huylarımı değiştiremiyorum.” diyor ve bunda da kendisini haklı görüyorsa, o hâlde bu kadar nebi, bu kadar resûl gönderilmesinin mânâsı ne?

Öyleyse, fitratı Allah ve Resûlü’nün istediği yöne çevirmek lâzım. Hz. Suheyb hakkında Hz. Peygamber (sallalâhu aleyhi ve sellem), “*Suheyb ne güzel kuldur, Allah’tan korkmamış olsaydı, yine de günah işlemezdi!*” buyururlar. Hz. Suheyb’in fitratı günah işlemeye müsait değil. Fakat kim, yani, fitratı günaha müsait olmayan mı, yoksa müsait olduğu hâlde iradesinin kavgasını vererek günah işlemeyen mi daha makbul; onu Allah bilir..?

DİNDE ZORLAMA YOKTUR

Din, zorla kabul edilebilecek veya zorla kabul ettirilebilecek bir sistem değildir. Onda, her şeyden önce inanma esastır. İnanma ise, tamamen vicdanî ve kalbe ait bir meseledir. Hiçbir ikrah teşebbüsü, kalb ve vicdana tesir edemez. Dolayısıyla insan, ancak içinden geliyorsa ve gönlü imana yatkınsa iman edebilir. İşte bu mânâda, dinde zorlama yoktur...

MÜBALAĞA

Mübalaga zımnî yalandır. Doğruyu iyi söylemeli, ama mübalaga etmemeli. Aksi takdirde, maksadımızın aksiyle tokat yeriz. Doğruluk bereket getirir, mübalaga ise gelen bereketi bile alır götürür.

DUA VE BEDDUA

Bir başkasının iyiliği için yapılan duanın kabulü, beddua nisbetle daha seri olur. Zaten eğer beddua edilen şahıs buna müstahak değilse, beddua geri döner ve sahibini bulur.

DAVRANIŞLARDA ÖLÇÜ

Müslümanın her hareket, her davranış ve her sözü mutlaka ölçülü olmalıdır. Bu cümleden olarak, meselâ insanlarla iyi diyalog içinde olmak çok güzel bir davranıştır. Ama, bu mü'minin itikadını, imanını zedeleyici şekle dönüşmemelidir. Müslüman, herkese karşı hoşgörölü olmalıdır, fakat küfrün bizzat kendisini hoşgörmek doğru değildir.

Davranışlarımız daima ciddiyet yörüngeli olmalıdır; ne var ki ciddiyet ile buz gibi soğuk davranışlar da birbirine karıştırılmamalıdır. Latifeleşme, nükteli sözler söyleme bazen sohbele ayrı bir çeşni katar. Şu kadar var ki, şaklabanlık ve sululuk da hiçbir zaman, kıvrak zekâ mahsulü ince nüktelerle iltibas edilmemelidir.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de yer yer latife yapardı. Ama O'nun her latifesi de ciddiyet gamzeliydi. Bir gün çölden gelen Zahir (radıyallâhu anh) adındaki sahabinin arkadan gelip gözlerini kapatmış, sonra da "Benden bu köleyi alacak var mı?" demişti. Zahir (radıyallâhu anh),

kendisine yapılan bu iltifatla kendinden geçmiş ve “Yâ Resûlallah! Çok ucuz bir köle satıyorsunuz.” demişti. İşte sözün burasında Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), Zahir’i (radiyallâhu anh) ömür boyu gaşyedecek şu mukabelede bulunmuşlardı: “Fakat sen Allah yanında çok kıymetlisin.”

İnsanın anne, baba ve evlâtları yanında vakar ve ciddiyet içinde durması, anne-babaya karşı saygısızlık, evlâtlara karşı da bir mürüvvetsizliktir. Ama resmî makamında oturan bir insanın vakar ve ciddiyeti, gayet yerinde bir davranıştır. Misalleri çoğaltmak mümkündür. Sözün özü, Müslümanın her davranışı peygamberâne olmalıdır.

MEŞVERET İNSANI

İnsanlar dâhi olacaklarına, meşveret insanı olsunlar...

ONULMAZ KANSER

Bir millet fertleri arasında, hile ve aldatmaca akıllılık sayılıyorsa, o millet artık, kanserin onulmaz safhasına ulaşmış demektir. Bu arada, umumî bünyede iyilik emaresi olarak görülen şeyler ise, veremli bedendeki şişkinlikleri, semirip gelişme zannetme gibi bir aldanmışlıktır.

VEFA

Vefa öyle bir şeydir ki, bin kusur bile olsa örter.

ÜLFET

Evrâd u ezkârı bazen değiştirip okumak lâzım. Çünkü ülfet hâsıl olabilir. Bizim için en tehlikeli şeylerden biri de; dinî hayatı folklor hâline getirmektir. Yani, tefekkür ve heyecanı ülfet bohçasına sarıp sarmalayıp bir yana bırakmaktır.

GEREKEN HÜRMET

Bizim eksik yanlarımızdan biridir kendi insanımıza değer ve kıymet vermemek. Elbet her insan, insan olarak belli bir değer ve kıymete sahiptir. Ama insanı asıl değerlendiren ve onu diğer varlıklardan farklı hâle getiren ondaki iman ve takva duygusudur.

Kendi insanımıza, bu ölçüleri nazara alarak ve istenen seviyede değer verdiğimiz söylenemez. Tevazu ve mahviyet meselesi bizde yanlış anlaşılmıştır. Bizler daha çok, karşımızdaki şahsa ait vazifenin savcısı gibi davranmışızdır. Bununla şunu arz etmek istiyorum:

Dediğimiz ölçüler içinde kendisine hürmet beslememiz gereken şahıs, kesinlikle hiç kimseden hürmet beklememelidir. Aslında başkasından hürmet bekleyen, hürmete layık olmadığını da bu zaafıyla ortaya koymuş sayılır. Ancak o şahsın hürmet beklememesi bizim ona hürmet etmemize mâni değildir.

Meselâ, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendisi için kıyam edip, ayağa kalkan sahabeyi her defasında ikaz

etmiş ve *“Acemler’in büyüklerine ayağa kalktığı gibi ayağa kalkmayın.”* buyurmuştur. Ama, sahabe de her defasında, O’na hürmeten ayağa kalkmıştır. Biz bu tabloda her iki tarafın kendine ait vazifeyi nasıl dengede tuttuklarını görmekteyiz. Ve yine Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), hakemlik için gelen Sa’d b. Muaz’ı kastederek yanındakilere, *“Efendiniz için ayağa kalkın!”* buyurmuşlardır. Bu bir edep öğretisidir. Ne var ki, kendisine hürmet edilen şahıs da mutlaka kendine düşeni yerine getirmelidir. Yani, insanlardan kat’iyen hürmet etmelerini beklememelidir. Zaten Allah Resûlü: *“Kim kendisi için kıyam edilmesini arzu ederse Cehennem’de yerini hazırlasın.”* buyurarak bu hususa da ışık tutmuştur. Ancak, bu mevzuda da biz, bize düşen görevi yerine getirmek zorundayız.. zorundayız, zira büyüklerin iç muhasebesini sağlamak bir mânâda bizim vazifemiz değildir.

Görülen odur ki, büyüklere hürmet hususunda istenen ölçüde duyarlı değiliz. Ama bir kısım ehl-i dünya bunu çok iyi becermektedir. Her biri sürekli, birer riya heykeli insanları şişirip, büyüten ve toplumu onlara karşı saygılı davranmaya zorlayan çalışma içindedir. Evet, lise mektebi kültürünü dahi hazmedememiş nice yazar-çizerlerin toplumumuzun gündemini yönlendirmesinde onların bu davranışının çok büyük bir rolü olduğu inkâr edilemez. Bizler ise, ülkemizin yetiştirdiği nice deha çapındaki kimsele-ri, kısır bir anlayışın mahkûmu etmişizdir. Onlar içtimâî

platformda veya başka sahalarda ne kadar ilerlemiş ve ne derece zirveleşmiş olurlarsa olsunlar, bizim yanımızda hep “dünkü” durumlarında kalmışlardır: “Bizim Ali, bizim Ahmet.” Evet, nedense bunlar, bir türlü “Ali Bey, Ahmet Bey” olamamışlardır!..

Hayır, bu davranış doğru değildir. İnsanları verimli hâle getiren biraz da onların çevreleridir. İçimizden yetişen ve hakikaten saygı duyulması gereken bu insanlara “dünleri” adesesinden bakmak ve onları hâlâ çocuk görmek, bana biraz çocuksu gelmekte. Hatta buna, çobanca bir davranış demek bile mümkündür. Nice büyükler, bizim bu çobanca davranışlarımız arasında bir sürgün hayatı yaşayıp ömür tüketmişlerdir. Eğer onların toplum içinde daha faydalı, daha verimli olmalarını arzu ediyorsak, büyüklerimize gereken hürmeti göstermeli ve onların israf olup gitmelerine meydan vermemeliyiz. Evet, “mârifetin, biraz da iltifata tâbi olduğu” gerçeğini unutmamalıyız. Bunları söylüyorum ama yine de unutkanlığın bizde müzmin bir hastalık olduğunun şuurundayım.

HASIMLAR DA RAHMET OLUR

Din ve iman düşmanları çok kere varlıklarıyla mü'min topluluklar için bir yönüyle rahmet sayılırlar. Serçeye atmacanın musallat olması ona uçmayı, kaçmayı, saklanmayı öğrettiği gibi, bahsedilen hasımlar da iman, inanç ve mefkûre sahiplerine yeni yeni taktikler, hareket tarzı ve müdafaa çeşitleri öğretirler. Böylece inananlar çok daha büyük taarruzlara maruz kalmadan davranışlarını kendileri kontrol etmiş olur. Bu da mü'minler için az kazanç olmasa gerek.

EĞER NAMZET İSEK!..

Sahabe, hasbîlik, diğergâmlık yani kendini, kendine ait işleri unutma, sorumluluk ve vazifesi adına, maddî-mânevî hâzılardan vazgeçme gibi ulvî hasletlerle yükselip semalara çıktı. Eğer günümüz insanı da aynı şeylere namzet ise, aynı düşünce ve aynı ruh hâletini paylaşması icap edecektir.

BEKLENTİ ÜZERİNE

Gurur ve çalım, insanın içine imanın girmesine mânidir. İmanın girmesine mâni böyle menfi bir tavır, el-betteki hizmet etmeye ve uzun süre kudsî bir hizmet içinde bulunmaya da mânidir.

İslâm'a hizmette temsil keyfiyeti, Cenâb-ı Hakk'ın lütuflarına bağlıdır. Siz çok kabiliyetli olabilirsiniz; ama Cenâb-ı Hak bu misyonu bir başkasına takdir buyurmuşsa, elinizden hiçbir şey gelmez. Onun için, ilmine, beyan gücüne veya bir başka meziyetine bakıp da beklenti içine girenler hep aldanmışlardır.

Bu hususa bir misal olsun diye arz edeceğim: Bediüzzaman'ın döneminde çok güçlü âlimler, kâmiller vardı. O ise, şarkın yalçın kayaları arasından kalkıp İstanbul'a gelmiş ve Türkçe'yi de sonradan öğrenmiş biriydi. Ama Cenâb-ı Hak, belli bir misyonu ona yüklemiş ve o dönemdeki emsalinin çok üstünde ona hizmet etme imkânı bahşetmişti.

Zira Bediüzzaman, ihlâsla, samimiyetle hizmet etmiş ve hayatının hiçbir döneminde iddia ve beklentiye girmemişti.

SORUMLUYUZ

Hidayet bir lütuf, bir ihsan ve bir büyük nimettir. Ekseriyet itibarıyla bu büyük nimetin elde edilmesi de insan iradesinin dışında olur. Ne var ki bazen istemek, arzu etmek, iştîyak duymak hidayetin âdeta bir davetçisi gibi kabul edilir. Bir kere çevremize bakıverelim. Nice müstaidler görürüz, görürüz ve kendi kendimize hayret ederiz. “Her şeyiyle mükemmel bu insan, nasıl oluyor da hak ve hakikate bir türlü uyanamıyor ve hep dalâlet içinde yüzüp gidiyor?” deriz. Evet, bu insanların bir istidat ve kabiliyetleri var. Ama nedense bir türlü hidayet iştîyak ve isteği içlerinde belirmiyor. Bu sebeple de bir türlü kurtuluşa eremiyorlar.

Ben şahsen bu tür insanların hidayete eremeyişinde iki ana sebep görüyorum:

Birincisi, şahısların kendilerine ait ve nefis kaynaklı gurur, kibir, inat, zulüm ve tenperverlik gibi bir kısım menfi vasıflar ki, insanla hidayet arasına âdeta, kara bir perde gibi geriliyor ve o insanın hakikati tanımmasına, ona ulaşmasına engel teşkil ediyorlar.

İkincisi, bizlere ait kusur ki, o da istenen ölçü ve seviyede onlara tebliğ ve irşadda bulunamıyoruz. Bir sosyete ailesi düşünün ki, içinde ne Allah'tan ne peygamberden ne de ahiret motifli bir düşünceden bahis açılmaktadır. Böyle bir ailede neş'et etmiş, büyümüş, gelişmiş, kemale ermiş ve nihayet erzel-i ömrüne ulaşmış insana, eğer bir mesaj götürülmediyse, o insanın kendi kendine gerçeği bulması çok zor olsa gerek. Burada akıl ve mantığın tek başına mutlak hakikati yakalayabilmesinin mümkün olup olmadığının münakaşasını yapacak değilim. Bununla beraber, inanan kesimin ağır bir mesuliyet altında bulunduğunu da hatırlatmadan geçemeyeceğim.

HİZMET

Hizmet deyince anlaşılması gerekenleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Hizmet, Kur'ân ve Sünnet yörüngeli olmalıdır. Din; Kitap, Sünnet ve selef-i sâlihîn'in sâfiyâne ve hâlisane içti-hatlarına dayanır.

2. Cenâb-ı Hakk'ın, mahlukatın dilleri adedince konuşma tarzı vardır. Bunun gibi, Kur'ân-ı Kerim de dünden bugüne konuşmuş ve kıyamete kadar da konuşacaktır. O, İmam Âzam'la konuşmuş, İmam Gazzâlî'yle konuşmuş, İmam Rabbânî'yle konuşmuş, Üstad Bediüzzaman'la konuşmuş.. bundan sonra da konuşmaya devam edecektir. Bu sebeple, onun bugüne hitabını, çağımızın her karesine olan mesajını iyi anlamak ve “Eski hâl muhâl; ya yeni hâl ya izmihlâl.” anlayışı içinde, Kur'ân'ı çağın idrakine sunabilme mecburiyetindeyiz. Hayat adına Kur'ân'ın elmas düsturlarıyla bize söylediği çok şey vardır. Bu düsturları, hayata hayat kılmalıyız.

3. Teveccüh, ilâhî inayete sunulmuş en mühim davetlerden biridir. Günebakan çiçekleri gibi, yüzümüz de

kalbimiz de hep Cenâb-ı Hakk'a dönük olmalıdır ki, sürekli inayete ve O'ndan gelecek vâridatlara açık olabilelim.

4. Ahiret, kudret yurdu olmasına karşılık, dünya sebepler diyarıdır. Dünyada esbapla muhatız ve dolayısıyla esbaba riayetle mükellefiz. Allah, yarattığı esbap ve kanunlarla bağlı değildir; dilerse bunları değiştirebilir. Ne var ki O, bu hikmet yurdunda icraatını hep kanunlar ve sebepler perdesi arkasında sürdürür. O hâlde, esbaba riayet etmemiz öyle bir seviyede olmalıdır ki, bizi görenler, “Bunlar ne esbapperestmiş!” demeliler. Düşünün ki Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Bedir’de de Uhud’da da tabyelerini kurmakta hiç mi hiç kusur etmedi. Sonra da ellerini açıp dua buyurdu. Diğer taraftan esbaba riayetten sonra tevekkülümüz de o derecede engin olmalıdır ki, görenler âdeta Cebriyeci nazarıyla bakmalılar.

5. İhlâs ve rıza yörüngeli yaşama, hizmette en mühim bir esas olduğu gibi, kişiyi şahsî hayatında da başarıya götüren en önemli, en selâmetli bir yoldur.

6. Nice çalımla başlamış işler vardır ki, ülfet ve yorgunluğa takılarak yarıda kalmıştır. Bu sebeple, hizmette devam ve süreklilik, ilâhî inayete sunulmuş bir diğer dilekçedir.

7. Asrımız, şahs-ı mânevî ve cemaat asrıdır. Bugün, Abdülkadir Geylânî gibi gavslar, ferd-i ferîdler de olsa, tek başlarına büyük muvaffakiyetler elde edemezler. Şahs-ı mânevîye gelen lütuflar, fertlere gelenden çok çok farklıdır. Dolayısıyla vifak ve ittifakı korumak, hizmet adına önemler üstü önem arzeder.

8. Hizmete kilitlenmek, hizmette muvaffakiyetin en önemli unsurlarından bir diğeridir. Hz. Halid, daha iki günlük bir Müslümanken gerçekleştirilen bir sefere çağrılmadığı için ciddi bir hicran yaşamıştı ve sabaha kadar inlemişti. Ömrü cihat meydanlarında geçmiş bu şanlı komutan, ölümlü cephede değil de, yatağında irtihal sürecine girince, dayanıp ayağa kalkmış, atını istetmiş ve şöyle demişti: “Vücudumda, parmak ucu kadar yara almadık yer kalmamıştır ama, Halid şimdi âcizler gibi yatağında ölüyor...”

Evet, işte bu şekilde hizmete kilitlenmeliyiz. Hatta o kadar ki, yeryüzünde ulaşılacak bir nokta kalmasa bile, “Acaba semada da tebliğin gitmesi gerekli bir yer var mı?” diyerek göklere merdiven dayamayı düşünmeliyiz. Dahası, yaptığımızı daima eksik ve kusurlu görüp, “Daha yok mu?” demeliyiz. “Yapacaklarım bitti.” diyen insanın kendisi bitmiştir. Bu açıdan da, hareket ve hamleden bir an dîr olmamalıyız. “Fıtratı müteheyyiç olanların zevki aksiyondur, hizmettir.” Aslında düşüncenin blokajı aksiyondur ve bu bakımdan aksiyon da, bize göre düşünceden önce gelir.

9. Çok zaman ifade edildiği gibi, bir an için bile olsa, kat’iyen “Ben yaptım, ben ettim.” mülâhazalarına girilmemelidir. Bu türden mülâhazalar şeytanî türkülerdir. Meselâ, “Bahar, otu bitirdi.” demek, kâfir için bir inkâr ifadesi olarak hakikat görünse de, mü’min için ancak mecaz ifade eder. Öyleyse, hizmette, inayetin devamı için en mühim husus, bütün neticelerin Allah’tan bilinmesi, hatta bu noktada kendi sa’y ü gayretimize ve sebeplere en ufak bir hisse verilmemesidir.

SEBEPLERE RİAYET VE TEVEKKÜL

Büyüklerimiz, tevekkülle sebeplere riayeti mezcedip birleştiren çok güzel bir söz söylemişlerdir: “Esbaba tevessül, mâni-i tevekkül değildir.” Yani sebeplere tevessül etmek, tevekküle mâni bir durum değildir.

Hatta, sebep dairesi içinde yaşayan, sadece tevekkülle bakarsa cebrî olur. Sebep dairesi içinde bulunduğumuz sürece, hem cebrî hem de itizalî olmamak için, sebeplere riayet etmek, neticeyi de Allah’tan (celle celâluhu) beklemek bir esastır.

GAYE VE VESİLE ÜZERİNE

Büyük hedef ve maksatlara varmada mutlaka bir kısım vesileler olacaktır ve vardır da. Meselâ, dünya, Hakk’a ulaşmanın vesilelerinden bir tanesidir. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), gerçeğe ulaşmada gaye seviyesinde kudsî bir vesiledir. Kur’ân, ilâhî maksatların tahakkuku için bir başka vesile olup, Allah, onunla gerçeğin nikabını kaldırmış ve bize onu ayan-beyan göstermiştir.

Evet, Allah’a ulaşmada Kur’ân ve Efendimiz de birer vesiledir. Fakat bunlar öyle vesilelerdir ki, eğer caiz olsa, karşılarında rûkû eder ve secdeye kapanırız. Niye kapanmayalım ki, annemiz ve babamız, sadece ruhlar âleminden şu cismanî âleme çıkmamıza vesile oldukları için, Allah bizi kendilerine “Öf!” bile demekten menetmektedir. Hâlbuki Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bizi, cismaniyetimizin altında kalıp ezilmekten kurtarıp ruh ve kalbin hayat seviyesine çıkma yollarını göstermiş ve Rabbimiz’e giden yolu açmıştır.

Öte yandan, bir gün semalara merdiven dayayıp yıldızları yerlerinden sökecek hâle gelsek bile, istihdam olduğumuz hizmet de bir vesiledir. Vicdanlarda mârifet-i ilâhiye düşüncesini uyarma ve insanımızı, inanılması gerekli olan şeylere inandırma adına koyulduğumuz bu hizmette hedefimiz, mârifet-i ilâhiye, muhabbet-i ilâhiye, zevk-i ruhanî ve rıza-i ilâhîdir. Hizmet deyip -Allah korusun- esas gayeyi unuttur, kendimize karşı yabancılaşır ve vesileye takılıp kalırsak, o takdirde, kazanma kuşağında kaybediyoruz demektir. Bu ise, afetlerin en büyüğüdür.

VEFA

Fert, vefa duygusuyla itimada şâyân olur ve yükselir. Yuva, vefa duygusu üzerine kurulmuş ise, devam eder ve canlı kalır. Millet bu yüce duygu ile faziletlere erer. Devlet kendi teb'asına karşı ancak bu duygu ile itibarını korur. Vefa düşüncesini yitirmiş bir ülkede ne olgun fertten ne emniyet vaad eden yuvadan ne de istikrarlı ve güvenilir bir devletten bahsetmek mümkün değildir. Vefanın olmadığı bir ülkede, fertler birbirlerine karşı kuşkulu, yuva kendi içinde huzursuz, devlet teb'aya karşı uğursuzlardan uğursuz ve her şey birbirine karşı yabancıdır, tıpkı camid-ler gibi.. üst üste ve iç içe olsalar bile...

DARILMA YOK DAYANMA VAR

Bazen bir mü'minin yapması gereken mükellefiyetler adına yüklendiğimiz işlerden dolayı öylesine bunalıyoruz ki “Noktalansın şu hayat, ölümün kollarında.” diyesimiz geliyor. Fakat birden emanetin, O'nun olduğu inancı ile irkiliyor ve bu düşüncüyü büyük bir saygısızlık olarak görüyoruz. Evet, emanet O'nun olunca artık sen O'na karışamazsın. İsterse seni zincire vurmuş olsun. “Of” bile demeden ve darılmanın en küçüğünü bile göstermeden dayanmak zorundasın.

Bu düşüncenin, insanın ruhunda kök salması biraz mârifet-i Sâni' ve muhabbet-i Sâni' ile bütünleşmeye bağlı. Öyleyse bizler, tevhid akidesinin gereği olarak daima O'nu düşünmeli, O'nu duymalı ve O'nu söylemeliyiz.

KÖTÜLÜKLER KARŞISINDA

Kötülükler karşısında Hz. Bediüzzaman gibi davranmak hem akıllıca hem de teslimiyet ve tefviz buudlu bir yoldur. O, kötülüklere maruz kaldığı demlerde: “Demek benim bilemediğim bir günahım var ki, Cenâb-ı Hak ehl-i dünyanın eliyle beni tazip ve terbiye ediyor.” şeklinde düşünür ve sonra da “Ey âdil kader...” diyerek teslimiyet soluklar.

Bu öyle muhlisâne bir hâl ve dâhiyane bir davranıştır ki, üst üste öfkeden dalgalar meydana gelse ve gelip üzerimize boşalsa, bu düşünce, bu mantık ve bu teslimiyetle insan tırnak ucu kadar nem kapmadan bu tufandan sıyrılabilir.

Bu mevzuda müthiş bir başka tespit daha: İnsanın içine ne zaman bir gurur veya enaniyet düşüncesi gelse, ehl-i dünya âdeta keramet gösterircesine, hemen cezalandırma-ya geçmiş ve tazip etmişlerdir.

Meselelere böyle yaklaşmak, zannediyorum en salim yoldur. Zira biz, meslek itibarıyla enfüs endeksli yaşamak

mecburiyetinde olan insanlarız. Başkalarının bize olan zulüm ve saldırılarında, bu durumumuzu muhafaza etmemiz de enfüs endeksli yaşadığımızın ölçüsüdür. Onlar, bize yaptıklarının cezalarını çekeceklermiş veya çekmeyeceklermiş o ayrı bir konu. Ve meselenin o yanı zannedersem bizden çok onları ilgilendirir. Biz her zaman düşüncelerimizi, nefis muhasebemize göre dizayn etmek mecburiyetindeyiz. Bunu yapmak da başkasını değil yine bizi rahatlatır.

UYUM ÜZERİNE

Ancak kolektif şuurla altından kalkılabilecek işlerde her bir ferdin bir uyum kahramanı olması gerektiğine inanıyorum.

Evet, her bir fert, kobralarla anlaşabilecek kadar engin sineli ve onları idareye kararlı olmalıdır. Zaten en iyi arkadaş, en kötü insanlarla iyi geçinendir. Sadece iyi insanlarla iyi geçinmek, iyi insanların şıartı değildir. Bence iyi insan, en kötü insanlarla dahi iyi geçinebilen, atmosferin şıhapları bağrında erittiği gibi, huysuzlukları, geçimsizlikleri... sadrında, sinesinde eritebilen ve şeytanla dahi -o kadar küfür ve dalâletine rağmen- bir diyalogu olabilen insandır.

Fakat bütün gayretlere rağmen, uyum adına ortaya konan performans yeterli olmuyorsa, hâdisenin ânında, problemi çözeceğine inanılan birisine intikal ettirilmesi gereklidir. Ama bu mevzuda hiç mi hiç dedikoduya ve gıybete girilmemelidir.

DAVA GENÇ İNSANLAR İSTER

Ben yıllardan beri bu davaya sahip çıkacak insanların gençlerden teşekkül etmesi için Rabbime dua dua yalvardım, yakardım ve hâlen yalvarmaya devam ediyorum. Çünkü, Hz. Ömer’e isnat edilen bir söze göre “Genç insanı olmayan bir davanın ayakta durması mümkün değildir.” Sakın ola ki bu düşüncenin mefhum-u muhalifini ele alarak “İhtiyarların bu davada işi yok.” gibi bir anlayışa kapılmayın. Ben böyle bir saygısızlığı irtikâp etmekten Allah’a sığınırım. Fakat şu da unutulmamalıdır ki, yaşlanmış, iki büklüm olmuş insanlarla böylesi uzun bir yola çıkılmaz. Bu dava başım, gözüm, dişim demeyecek, evlâd ü iyâl, şan, şeref, şöhrat, makam, mansıp peşinde koşmayacak genç, dinamik insanlar ister. Gençlik heyecanını, dinamizmini davası uğrunda kullanacak insanlar. Fakat bütün bunlar şart-ı âdidir, esbab-ı âdidir. Yani Allah sizlere takdir buyurmuş olduğu lütuf ve ihsanları sunarken, bu gençleri vesile olarak kullanır. Onun için hepimiz ve hepiniz Cenâb-ı Hakk’a yönelerek davayı omuzlayacak ve sonuna kadar götürecektir genç insanları ihsan buyurmasını istemeli ve dua dua yalvarmalıyız.

Ayrıca kavlen duanın yanında duygu ve düşünce planında da bu düşünceyi diri ve canlı tutmanın yani beklentiler içinde bulunmanın Allah katında çok müessir bir dua olduğuna inanıyorum. Yatarken-kalkarken, yerken-içerken hatta rüya ve hülyalarımıza varıncaya kadar “Allahım, gençler, genç dava adamları...” diye düşünmek bence çok önemlidir.

Öte yandan; insanlık bir değişim ve dönüşüm yaşam aşamasına girdi. İşte bütün insanlığın beklediği bu dönüşüm ve değişimi gençler gerçekleştirecektir. Onun için şimdiye kadar çok defalar dediğimiz gibi “Genç adam, kalk bu badirenin bahadırı ol!” diyecek ve gençlere misyonlarını hatırlatmaya devam edeceğiz.

Evet, Üstad Hazretleri davayı sahiplenen bunca genci bir arada görmediği hâlde, o fecrin emarelerinin göründüğünü söyler. Zaten fecir, fecr-i kâzıp bile olsa, o, fecr-i sâdıkın en sâdık emaresidir. İşte Bediüzzaman da o sâdık emareyi görmüş ve onun muştusunu bizlere sunmuştur. O Büyük Çilekeş, etrafında 20 adam olduğu dönemde “Kardeşlerim, küfrün ve ilhadın bel kemiği kırılmıştır.” der. Tiflis’de medresesinin temellerini atma hülyası, Van’da Medresetü’z-Zehra düşüncesi, “Ümitvar olunuz! Şu istikbal inkılâbâtı içinde en yüksek ve gür sadâ İslâm’ın sadâsı olacaktır.” demesi ve bu çizgideki beyanları üst üste getirilecek olduğunda, o Büyük Üstad’ın bugünleri çok öncelerden gördüğü ve kanaviçesini sabır tıgıyla ördüğü görülecektir.

Evet, Sezai Bey'in ifadesiyle "Fecir Ordusu" artık gün yüzüne çıkmıştır. Nice aydınlık ruhlar dinimizin îlâsı, milletimizin yücelmesi yolunda büyük sorumluluklar altına girmişlerdir. Hz. Ömer gibi adaletin, gücün, istikame-
tin remzi, Hz. Hamza gibi şecaat ve cesaretin önderi, Hz. Eyyub misali sabrın kahramanı olan gençler artık şahlan-
mış bulunmaktadır.

İşte tam bu aşamada diyorum ki: Ey Hamzalar, Ömerler, Aliler "Lebbeyk!" deyin, bu kudsî hamulenin al-
tına girin. Girin bu sorumluluk altına ve asırlardan be-
ri yaşanan bir hayatın vebalinden kurtarın neslinizi. Âhesterevlik etmeyin.. elinizi çabuk tutun.. önünüze çıkan
altın gibi fırsatları kaçırmayın.. değerlendirin bütün bun-
ları.. ve kurtarın çağınızı, çağınızın insanlarını. Çağı yaka-
lamak diyorlar! Haydi canım, sizin hülyalarınız, idealleri-
niz yanında ne değeri var ki bu düşüncenin. Siz, bırakın
çağı yakalamayı, yapacağınız hizmetlerle çağınızı aşma-
ya namzetsiniz. Siz bu çağın Heraklitleri, Apollolarısınız.
Estağfirullah.. düşünülen şeylerin hayata taşınması yanın-
da ne Heraklit'in, ne de Apollo'nun lafı olur.

Hâsılı; bu gençler topluluğunun, bu aydınlık ruhların
yapacağı daha çok şeyler var. Yeter ki Rabbim muhalif bir
rüzgâr estirmesin ve bizleri hizlan, hüsran ve haybet için-
de bırakmasın. Âmin!

KONFERANS HATIRALARI

1976 yılında seri konferanslara çıkmıştım. Malatya'ya gideceğim zaman, sis yüzünden Ankara'dan uçak kalkmadı. Arkadaşlarla bir taksi tuttuk. Vaktinde yetişip milleti bekletmemek için, şoföre sürekli "Sür!" diyordum. Şehre, ancak gece 11'de varabildik. Ancak, konferansı dinlemek için toplananlar, şehrin dışından itibaren yolun iki yanında toplanmış ve heyecanlarından hiçbir şey kaybetmeden bekliyorlardı. Bitkin olmama rağmen arkadaşlar kollarımdan tutarak kürsüye çıkardılar. Dinleyici gençlerin diriliği ve coşkusu sebebiyle, bir müddet konuşabildim. İşin olumlu yanları Malatyalı gençlere ait olmak üzere çok coşkulu olmuştu.

Evet, ben en diri bir dinleyici kitlesini Malatya'da buldum diyebilirim. Çorum da Malatya'dan geri değildi. Vaazlarda olsun, konferanslarda olsun, bazı arkadaşların ve dinleyicilerin teveccühü, heyecanı ve coşkusu çok defa hatibi konuşmaya sevk eder. Konya'da bir grup, konferansı sabote etmeye çalıştı. Ve orada her şey ciddî bir isteksizlik etrafında örgülendi.

O zaman, durup dinlenme bilmeden şehir şehir dolaşabiliyorduk; şimdi ise artık bu mümkün değil. Demek bir zaman deliliğe ve delilere de ihtiyaç oluyor. Akıllılara ihtiyaç duyulduğu zaman deliler meydana çekilmeli!..

GÂYE-İ HAYALİMİZ

Bizim bir tek hedefimiz vardır o da, Zat-ı Ulûhiyet'in yine O'nun rızası için bütün sînelerde yer buluncaya dek anlatılmasıdır. Evet, bunun dışında başka hiçbir mülâhaza bizi ilgilendirmez. Biz sohbetlerimize rıza-yı Bâri'nin dışındaki şeyleri konu edinmeyi bir yanlışlık sayar ve içine girmişsek, farkına vardığımız an hemen keser ve konumuzla döneriz. Böyle düşünmemiz, başkalarına karşı bir tavır olarak da algılanmamalıdır; aksine çizilmiş sınır içinde hareket ettiğimiz delili sayılmalıdır.

Burada bahsini ettiğimiz sınır, irşad ve tebliğ usulü ile ilgilidir. Yoksa İslâm hakikatlerinin ulaştırılacağı mekân adına değildir. Zira bu anlamda bir sınır tayini bahis mevzuu olamaz. Meselâ bir kutlu tarafından bize: “Bu mesele, İlhanlılarla şu safhada, Selçuklularla bu merhalede, Osmanlılarla da şu seviyede insanlığa tanıtıldı; bundan sonra da şuraya kadar size aittir..” denseydi, biz bunu yapmaya çalışacak, geriye kalan vaktimizde de yine boş durmayacak ve “Bu sınırlar dışında başka yer yok mu?” deyip sesimizi duyurmak için uygun zeminler arayacaktık. Aslında mezmum bir şey olmasına rağmen, olanca

hırşımızı da ortaya koyacak ve ruhumuzun ilhamlarını başkalarına da duyurmaya çalışacaktık. Zira bu hırs, zamanı büzüp daraltmanın, az zamanda çok iş yapmanın hırsı değil; Nâm-ı Celil-i Muhammedî'nin bir bayrak gibi her tarafta dalgalandırılmasının hırsıdır. Mademki Allah Resûlû (s.a.s): "Benim davam güneşin doğup-battığı her yere ulaşacaktır." demiş, o hâlde bunun bizim için bir gâye-i hayal olmasında ne sakınca olabilir ki! Evet, bir mü'min için en önemli mesele, Nâm-ı Celil-i İlâhî'nin dört bir yanda duyurulması olmalıdır.

Bunun dışında, devletimizin dünya devletler muvazenesinde yerini alabilmesi için, Üstad'ın bundan yüz sene evvel çekirdek bir düşünce olarak ortaya attığı, ciddî bir ilim seferberliği başlatıp, insanları cehaletten kurtarmak; ekonomik yönden esaslı tedbirler alıp halkın refah seviyesini yükseltmek; ittifak ve vîfak ölçüsünde olmasa bile, en azından ihtilâfların işletilmemesi şeklinde de olsa bir birlik sağlamak.. evet bütün bunlar da bir önceki düşünceye tâbi hususlardır. Zira temel düşüncemiz; Allah rızası için, Allah adının her tarafta şehbal açmasını sağlamaktır. Böyle hareket edildiği müddetçe Cenâb-ı Hak, bu milleti tutacak, kaldıracak ve himaye buyuracaktır.

İkinci bir mesele ise, günümüz şartları da nazar-ı itibara alınarak, İslâm evrenselliğinin temsili hususudur. Bunun yolu da, ferden ferda İslâm'ın güzelliklerini başkalarına anlatmaktan geçiyorsa bu işi yarına bırakmadan yapmak; belli bir seviyede yapılıyorsa, o zaman da mümkünse bunu ikiye, üçe katlamak...

VAKAR VE CİDDİYET

Cemiyet hayatı itibarıyla, her tür anlayışta insanlarla karşılaşmamız muhtemel olduğu kadar mukadderdir de. Bunlara karşı, hemen ilk anda, gerekli tavrı ortaya koymakta zorlanır, nasıl davranacağımızı bilemeyebiliriz. Hâlbuki vakar ve ciddiyet sayesinde, karşımızdaki kişi kim olursa olsun, en başta tavrımızı ortaya koyup münasebetlerimizi bu çizgiye oturtabiliriz. Bu durum bizim için olduğu kadar, bir anne-baba, bir öğretmen, bir amir-memur.. için de söz konusudur. Özellikle laubali ve yılışık tipler, onların müsamaha ve hoşgörüsünden istifade edip, her türlü şımarıklığı yapabilir ve onların bu duygularını suiistimal edebilirler. İşte bütün bunlara meydan vermemek için, evvelâ onları severken bile, ciddiyeti elden bırakmamak gerekir. Karşımızdaki insanlarla şakalaşıp oyun oynamak başka; vakarın, ciddiyetin bir top hâline getirilip onların önüne atılması daha başka şeydir.

Evet, özellikle sorumluluğumuz altındaki insanlarla olan münasebetlerimizi çok iyi ayarlamamız gerekir. Onlarla ilişkilerimiz, yüce dağlarla ovaların ilişkisi gibi

olmalıdır. Yani bir taraftan yücelikle onları sarıp kuşatırken, diğer taraftan da güzellikleri beraber paylaşabilmeliyiz. Onların da bir insan olduğunu unutmama; daima onlara olan yakınlığımızı hissettirme; hatta keder ve sevinçlerini paylaşma adına bize açılmalarını sağlama.. evet bütün bunlar, o insanlara karşı şefkat ve merhametimizin gereğidir.

Bir âmirin hüküm verirken takındığı tavırla, çoluk-çocuğuna karşı takındığı tavır elbette ki birbirinden farklı olacaktır. Bu farklılığı bir tasannu şeklinde yorumlamak, yanlış; yanlış olduğu kadar da bu tavrın gerekliliğini anlayamama demektir. Bütün bunlardan çıkaracağımız sonuç şudur; özellikle İslâm'a hizmetle alâkalı işlerde bulunanlar vakar ve ciddiyetlerini muhafaza etmelidirler. Aksi takdirde tamiri zor ve hesabı verilemeyecek yanlışlıklara düşülebilir.

ÖFKENİN BÖYLESİ

İnsan, fıtratı gereği güzel hasletlerin yanında, bir kısım kötülöklere esas teşkil edebilecek kin, nefret, adavet.. vs. vasıflarla da donatılmıştır. Bunların hepsi birden değil, bir tanesi onun benliğini sardığı an, insan artık onun ağına düşmüş ve kurtulması da çok zor demektir. Meselâ hid-det, insanın duygularına hâkim olduysa o, bağırır, çağırır, saldırır ve derken onun tamamen şirazeden çıkmasına sebep olabilir. Artık böyle bir durumda, insanın aklının, mantığının işlemedi ve başka bir şey düşünmesi mümkün değildir. Hatta çok güçlü engeller karşısında olması bile, bu insanı durdurmaya, duygularını bastırmaya yetmez. Bu hâldeyken ona, melek endamlı birisi gelip, o engin nefesiyle bir şeyler üflese dahi, herhâlde zerre kadar etkilenmez ve “Az müsaade edin de bunu hâlledeyim..” der; der ve onu da kırıp-geçirir... Zannediyorum bu denli garizelerinin baskısı altında olan insana, ahlâk-ı seyyienin esası ve bu yönüyle insanın kupürü olan şeytan bile, teslim-i silah eder, ilişmez.

Üstad bu tür insanlara, “Açmayın bunların ağzını, içleri hep şer dolu..” şeklinde yaklaşmaktadır.

Yine Kur’ân, Hz. Peygamberi, peygamberliği itibarıyla tanımayanların iç yüzünü şöyle resmeder: “*Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler, o Peygamberi, oğullarını tanıdıkları gibi tanır ve onlardan bir grup da, hakkı bile bile gizlerler.*”³³ Ama buna rağmen inanmayan Yahudilerin inanmayış sebebini anlatırken “bağy” tabirini kullanır ki bu kelime, zulüm, isyan, kibir, fesat, kıskançlık gibi mânâlara gelir. “*Allah nezdinde hak din İslâm’dır. Kitap verilenler, kendilerine ilim geldikten sonradır ki, aralarındaki kıskançlık yüzünden ayrılığa düştüler. Allah’ın âyetlerini inkâr edenler bilmelidirler ki, Allah’ın hesabı çok çabuktur.*”³⁴ İşte bu mülâhazaya binaen, Yahudi âlimi Abdullah İbn Selâm bu kıskançlığı aşmış ve Allah Resûlü’nün peygamberliğini kabul etmiş aşkın bir kahraman sayılır. O, bu âyetin tefsiri mahiyetinde: “O’nun peygamberliğini kendi çocuklarımdan daha iyi tanırım. Çünkü çocuklarımdan bana ait olup olmadığını sadece annesi bilir, ben bilemem. Fakat, Tevrat O zatı öyle târif ediyor ki, peygamberliği hususunda asla şüphe edemem; O, anlatılanların aynıdır.” demektedir.

Örneklerden de anlıyoruz ki, benliğini bu tür duyguların ağına kaptırmış bir insan, açık beyyineler karşısında bile bu kaprislerini aşamamakta ve yerinde şeytandan da daha şeytan bir konuma düşmektedir.

³³ Bkz. Bakara sûresi, 2/146

³⁴ Bkz. Âl-i İmran, 3/19

KENDİNİ SIFIRLAMA

Allah ne güzel!.. Onun karşısında bir başka güzellik de, insanın, kendini günde birkaç defa sıfırlayıp, mutlak kemâlin O'na ait olduğunu vurgulamasıdır. Evet, insan Allah'ın azameti karşısında “ben...ben...ben...” diyeceğine, mârifet-i sâni adına açılan menfezlerden içeri girerek, asıl büyüklüğün O'na, küçüklüğün ise kendine ait olduğunu ilân etmelidir.

Yine insan, kendisine ihsan edilen maddî ve mânevî şeyler karşısında “Ben kim, bu ihsanlara lâîk olmak kim? Şayet O'nun sonsuz lütfu olmasaydı, ben bunlara sahip olamazdım.” diye düşünmeli, hatta böyle düşünmeye kendini şartlandırmalıdır. Burada Üstad Hazretlerinin “Allah'ın en büyük ihsanı insana mazhar olduğu lütufları hissettirmemesidir.” sözünü hatırlamak yerinde olur zannediyorum. Evet, bu belki de en büyük bir mazhariyettir. Keşke insanlar bunun şuurunda olabilselerdi!..

Bazı hadislerde “Ahirette bütün Nebilerin gıpta ile bakacakları topluluklar”dan bahsedilir. İhtimal bu

topluluklar, peygamberâne bir azim ve kararlılıkla hizmet eden ve yaptıkları hizmet karşılığında hiçbir beklentiye girmeyen kişilerdir. M. Âkif, Çanakkale Şehitleri için “Yine bir şey yaptım diyemem hatıranı.” der. Aynen öyle de, din-i mübin-i İslâm için büyük büyük işler yapanlar “Yine bir şey yapamadık senin için.” demelidirler ki, hadiste bahsedilen topluluk içine girebilsinler.

Müslümanlıkta tevazu, mahviyet ve hacalet esastır. İslâm’a göre insan kendi acizliği ve fakirliğini anlayabildiği ölçüde seviye kazanır. İşte bu bizim “kendini sıfırlama” diye ifade ettiğimiz husustur. Zaten insan Allah’ın kulu değil midir? Allah’ın kulu olma lütfundan rahatsızlık duyma olur mu? Büyükler, Hakk’a kulluğu en büyük pâyeye saymışlardır. Allah Rasûlü’nün “kul peygamberliği” tercihi bizlere ne önemli bir örnek teşkil eder!

Hâsılı, kendini Allah’ın yüklediği misyonun dışında farklı farklı makamlarda gören insan, bana göre İslâmî esasları tam kavrayamamış, psikolojik açıdan da rahatsız biridir.

BENLİK GİRDABI

Benliği nefyetmek ve bunu çokça vurgulamak gerekir. Hiçlik o kadar sık, o kadar aklî ve mantıkî vurgulanmalıdır ki insan, başarı ve muvaffakiyet şahikalarında ve zafer sarhoşluğu içinde dolaştığı anlarda bile, “Ben yaptım, ben ettim, ben başardım...” gibi şirk kokan şeytanî mırıltılarla ilâhî inayetlere sahip çıkmasın. Evet, insanın tabiatı, pörsümeye müsaittir ve onun içine bazı muvaffakiyetler karşısında fahir esintileri gelebilir. Bu sebeple insanın aczini, fakrını ve sıfır olduğunu hatırlatacak türden ikazlara muhatap olması çok önemlidir.

Allah’ın ihsan ettiği bazı başarılarından dolayı mütekelim vahde sigasıyla bahsetmek ve onları gerçek zannetmek affedilmez bir hatadır. Gerçi bu tür ifadeleri mecaza hamletmek de mümkündür ama yine de yer yer işin aslını vurgulamak gerekir. En azından insan, içinde sürekli o duygu ve düşünceyi bir saat gibi kurulu tutması icabeder. Öyle ki, o olumsuz esintinin kavurucu havası hissedildiğinde, “Ne kadar vicdanım bozulmuş ki, bu tür vehimler bana geliyor.” diyerek kendi içinde bir tepki mekanizması oluşturmalıdır.

HEP CANLI KALMA

Bir insanın, İslâmî aşk ve heyecanını devam ettirebilmesi için sürekli aksiyon içinde olması gerekir. Bu da bu uğurda devamlı plânlar, programlar geliştirerek, sık sık beynini, kalbini, ruhunu yoklamakla mümkündür. Dahası, öğrendiği hakikatları başkalarına aktarmak için mutlaka hep bir muhatap peşinde olmalıdır.

Anlayıp ruhuna mal ettiği düşünceleri, cismaniyeti adına aldığı gıdalarla bedenın şekillenmesi gibi, onun ruhunu şekillendirmesi de böyle bir hamle ve aksiyona bağlıdır. Evet en güzel neticeler, sürekli aksiyonla elde edilir. Meselâ bir uluhiyet inancı ya da mârifet hakikatı ki, bunlar nazari şeylerdir; bunu ancak başkalarına götürdüğümüz, o konuda gönlümüzün ilhamlarını başkalarına fışkırttığımız ölçüde tam anlayabiliriz.. daha doğrusu tam duyabiliriz.

Bu, bizim dinî ve ruhî hayatımız adına canlılığımıza vesile olmanın yanında, Cenâb-ı Allah'ın teyidinde de önemli bir sebeptir. Yani Allah (c.c) ancak, kendisini bu

işe adanmış, yani dine hizmeti hayatının gâyesi hâline getirmiş kimseleri destekler. Siz O'nun dinini desteklediğiniz sürece, O'nun desteğini garanti etmiş sayılırsınız.

Bu sebepten herkesin hem kendi canlılığı, hem de iman ve Kur'ân'a hizmet adına mutlaka bir plânı, hedefi ve ideali olmalıdır; olmalı ve kendi konumuna göre üslubunu çok iyi ayarlayarak muhtaç sînelere mutlaka ruhunun ilhamlarını boşaltma yollarını araştırmalıdır.

Yoksa insan hiç farkına varmadan, duygular dumura uğrar ve gün gelir söner gider. Bu ise mânen ölüm demektir. İş yapmayan insanlar, kaydıklarının da farkına varmadan kayar giderler. Sonra da ihtimal en önemli işleri önemsiz görür ve daha önceki yol arkadaşlarını hafife almaya başlarlar. Sukûtu kendilerinde arayacaklarına, ya başkalarının suudunu sukût görür veya -el-iyazubillah öyle olmasını arzu ederler.

İMTİHAN UNSURLARI

“Andolsun ki sizi biraz korku, açlık, mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Ey Peygamber!) Sabredenleri müjdele.”³⁵

“İnsanlardan en çok belâya (imtihana) maruz kalan peygamberler, sonra evliya, sonra seviyesine göre sair insanlardır..”

Yukarıda kutsî beyanların biri âyet, diğeri de hadistir. Bu âyet ve hadisin işaret buyurdıkları gerçek ise imtihan meselesidir. Evet, insan bu dünyaya, “insan-ı kâmil” mertebesine ermek için gönderilmiş bir varlıktır. İnsanın bu mertebeye gülererek ve oynayarak çıkması da mümkün değildir. İnsan-ı kâmil mertebesine taşıyan yollarda sıkıntılar, meşakkatler, musibetler vardır ve olacaktır da.

Tarihe bu açıdan baktığımızda başta topluma yön veren insanlar olmak üzere, hemen herkesin çeşitli sıkıntı ve çilelere maruz kaldığını görürüz. Meselâ, ister teker teker, isterse toplu olarak ele alın Sahabe-i Kiram, Mekke döneminde baskı ve tazyik altında kalmış.. burada çekilen şeyler dayanılmaz bir hâl alınca da oradan Medine’ye hicret

³⁵ Bakara sûresi, 2/155

etmişlerdir. Medine döneminde aynı Sahabe-i Kiram, kendi aralarında ihtilâtların ve iftirakların ağına çekilmek istenmiş, bu defa da imtihanı farklı bir buudda yaşamışlardır.

Hakeza hapishane, insanın terakki yolculuğunda bir uğrak olabilir. Nice devasa şahsiyetler, defalarca bu mihnet ve meşakkat mekânına girmiş çıkmıştır. Gerçekten hapishaneler, hürriyetin kısıtlanması itibarıyla menfî yönleri olsa da, günaha karşı kapalı bulunması, yapılacak ibadet ü taatlere riya ve süm'anın karışmama ihtimali gibi yönleriyle terakkiye çok müsait yerlerdir. Bediüzzaman, bu özelliğinden dolayı hapishanelere “Medrese-i Yusufiye” adını vermiş, orada ibadetle geçirilen bir günün yirmi dört güne eşit olduğunu beyan etmiştir. Tabî bu biraz da kalbin Allah ile kuracağı münasebete bağlıdır. Bazıları vardır ki, bu irtibatı fazlasıyla kurmuş ve mükâfatı belki de Hz. Bediüzzaman'ın belirttiğinden daha fazla almıştır. Bazıları da bu irtibatı kuramamış ve kazanma kuşağında kaybetmiştir.

Yine bir insanın inandığı dinî değerlerden dolayı bir şakî gibi takip edilmesi, sözlü, yazılı hakaretlere maruz kalması, stratejik bir konumda sürekli stres altında yaşaması, bahsini ettiğimiz imtihanın farklı versiyonlarından biridir.

Hâsılı, bütün çeşitleri ile imtihan kaderin bir remzidir. İster istemez her insanın başına gelecek bir olgudur. Burada akıllı davranıp, imtihan unsurlarına sabretme, insanı hem dünyada hem de ukbâda mesut edebilir.

CİDDİYET

Hakikî mü'min, söz ve davranışlarında tam bir ciddiyet insanıdır. Ciddiyetsizlik ve lâubalilik, insanın günlük yaşamında olduğu gibi mânevî hayatı üzerinde de olumsuz tesirler icra eder. Mü'min, Allah (celle celâluhu) ile alâkalı meselelerde daha bir ciddîdir ve ciddî olmalıdır. Bir zaman okuduğum bir kitapta “Allah özenerek yaratmış.” ifadesine rastlamıştım. Öyle zannediyorum ki bu, üzerinde düşünülmeden söylenmiş bir sözdü. Zira özenme, zaftan kaynaklanan bir gayreti ifade eder. Allah'ın kudreti nâmütenâhîdir ve O'nun için özenme asla söz konusu değildir. O dilediğini en mükemmel şekilde ve hemen yaratma gücüne sahiptir. Kur'ân'da Kendisini bize yüzlerce ismiyle anlatan Allah (celle celâluhu) hakkında, dîk-ielfâzdan (ifade yetersizliği) da olsa bu tür tabirleri kullanmak kat'iyen doğru değildir.

İnsan, en ciddî konumda, en ciddî bir mesele için dünyaya gönderilmiş ve en ciddî şeyleri kazanmakla mükellef tutulmuştur. Her şeyden önce, Allah rızasını kazanma ve O'na hakkıyla kul olma, genel mânâda ciddiyeti

gerektirmektedir. O, Allah tarafından kendine bir defaya mahsus olmak üzere verilmiş olan bu kulluk şansını çok iyi değerlendirmeli ve böyle bir ciddiyeti hayatının her karesine dağıtmalıdır. Zaten doğrudan doğruya eşyanın hakikati ne müteveccih yaratılmış bulunan insanın durumunu lehviyatla (faydasız işler) telif etmek de mümkün değildir. Konuyla doğrudan alâkalı olmasa da, burada akla gelebilecek bir soruyu hatırlatmakta yarar var: Âyette; *“Onlar ki Allah’ı gâh ayakta divan durarak, gâh oturarak, gâh yanları üzere yatarak zikr ederler ve göklerin, yerin yaratılışı hakkında düşünürler...”*³⁶ deniyor. “Yatarken de Allah anılır mı? Bu ciddiyete münâfi değil mi?” şeklinde düşünülebilir. Evet, mü’minin her ânı ibadet yörüngeli geçmelidir. Ama, ayağı uzatıp lehviyata dalmaktansa, ayağı uzatıp Kur’ân okumak elbette ki ondan daha iyidir. Bence, yatarken Allah’ın anılmasından daha ayıp bir şey varsa o da, yatarken, kalkarken, otururken Allah’ı anmamak, lehviyatla meşgul olmaktır. Zaten bir hadislerinde Allah Resûlü: “Müslümanın İslâmiyetine ait güzelliklerindedir, onun mâlâyânîyi terk etmesi...” buyurmuyor mu?

³⁶ Bkz. Âl-i İmran sûresi, 3/191

EVRENSEL DİL: HÂL DİLİ

Îlâhî hakikatleri, gidilen ülke insanlarına anlatmak için o insanların dillerini öğrenmek önemli bir vesiledir. Zaten her peygamber de kendi kavminin diliyle mesajını sunmuştur.

Ancak havarilerin halka müessiriyetlerini sadece gittikleri halkın dilini konuşmalarına bağlamak yanlıştır. Hatta ben, bu iddiayı tarihî çok önemli bir gerçeğe kılf bulma gayreti olarak değerlendiriyorum. Evet havariler gittikleri her yerde çok ciddi müessir olmuşlardır. Ama onların bu müessiriyetlerinin altında yatan gerçek, halka yaklaşımlarında evrensel bir dil kullanmalarıdır ki, o evrensel dil de hâl dili dir. İnsanlığın İftihar Tablosu'ndan sahabeye, sahabeden günümüze kadar bütün gönül sultanları hep bu dili kullanarak kalbleri feth etmişlerdir. Gittikleri halkların dillerini çok kısa bir zamanda öğrenmelerinin nasıl olduğu -eğer doğru ise- o kadar önemli değildir. Bu durum, Allah'ın o insanların tebliğ aşk ve iştis yaklarına mukabil bir ikramı olabileceği gibi ölesiye gayretlerine de verilebilir.

VEFA

İnsana ancak iman soluk aldırabilir. Benim çok farklı bir vefa hissiyatım var. Bu, başkalarına tuhaf gelebilir ama, benim için gayet tabîdir. Meselâ birisi kalkıp benden elbiselerimi istese, hemen çıkarır veririm, hatta canımı dahi verebilirim. Ama kahve içtiğim bir fincan kırılınca sanki kafamın bir tarafı kırılmış gibi olur ve fevkalâde üzülürüm. Bana bu esnada deseler ki, “Bunların kırılması mukadderdi. Bu kadar teessüre gerek yok”; ben de, “Aman benim yanımda kırılmasın da, nerede kırılırsa kırılsın” derim. Keza üzerinde notlarım bulunan bir kâğıdı atarken, aman saygısız davrandım, bu kâğıt çok işe yaramıştı der ve üzülürüm.

Bu sebeptendir ki, uzun zaman not aldığım kâğıtları bir yere istif edip biriktiriyorum. Onları çöp kutusuna yırtıp atmak ağır geliyor bana. Ama o kadar işe yaramaz kâğıdı korumak da zordu. Şimdi bir değirmen buldum, onları değirmene atıp öğütüyorum, sonra da ebediyete mazhar olsun diye parçalarını bir yere gömüyorum. Ayrıca sonbaharda sararıp solan yaprakların dallarından kopup

düşmeleri karşısında içim hep kan ağlar ve ancak her şeyin yeniden dirilişlerini tahayyülle kendimi teskin etmeye çalışırım. Aynı şekilde başımda gölge edip salınan bir ağacın dalını, ters bir hareketimle kırsam, öyle müteessir olurum ki, kendi kendime o ağacın da yaşama hakkı vardı; bunu nasıl yaptın derim. Üstad da Barla'da, Ankara davasının çok ağır, çok şiddetli geçtiği bir dönemde, dağın başında o kurumuş ağacın dibinde otururken, "Bana deseler ki, Ankara'da sizi beraat ettireceğim, fakat şu ağacı kesmek istiyoruz. Ben beraat istemiyorum, yeter ki ağacıma dokunmasınlar derim." şeklinde düşünür. Biri kuru bir ağaç, öbürü de hayatını vakfettiği davası!.. Yine bir defasında yemek yediği tahta kaşığı kırılınca, onu çiviyile raptederler. Sonra birisi, onu atıp yerine bir başka kaşık koyar. Eski kaşığını göremeyince, "Nerede benim 30 senelik kaşığım?" der ve rahatsızlık izhar eder. Kaşığı bulup getirirler, o da sakinleşir. Benim gelmek istediğim asıl nokta şudur; bu bizim mini bir şefkat ve alâkamızdır ki, Cenâb-ı Hakk'ın rahmet ve şefkatinin binde biri bile değildir. Bunun, binde dokuz yüz doksan dokuzu, kendi katında olan O yüce Allah, var edip yarattığı ve diğer bütün canlılardan üstün kıldığı insanları hiç zayi eder mi? Hiç onların amellerini, güzel söz ve davranışlarını boşa çıkarır mı? Aslında insan, etrafında neye bakarsa baksın, zannediyorum hepsinde "Allah sana ne küstü, ne darıldı ne de yalnız bıraktı!" sırrını görür. Zaten Cenâb-ı Hak, çürüttüğü şeylere bile, yeni bekâ yolları açmıyor mu? Dâne

başıa, tohum ağıaca, sperm insana yürümüyor mu? Öyle ise, insan da toprağın altından ebediyete yürüyor demektir. Şayet İslâm olmasaydı insan, bunları bu ölçüde duyup değerlendiremez, duyguda istikameti yakalayamaz ve bu türlü engince teessürlerin ızdırabı altında mahvolur giderdi. Evet insana ancak iman soluk aldırtabilir ve bir yerde bunalıp gırtlğı sıkıldığı anda, “Allah bes, bâki heves” diyerek, imanın güç ve zenginliğiyle ferahlayabilir.

KARDEŞLİK

Üstad Hazretlerinin “Kardeşlerinizin meziyetleri ile iftihar ediniz.” şeklindeki tavsiyesi, tamamen inanca bağımlı bir olaydır. İnancı kavî olmayan insanların, bu hakikatı tam yaşayabileceklerine ihtimal verilemez. Evet, konuşan bir kardeşinizin sürç-ü lisanları sizi rahatsız etmiyorsa veya onun dinleyenlerin gönlünde inşirah hasıl eden konuşması, sizi sevindirmiyorsa, siz “kardeş” makamını ihraz edememişsiniz demektir.

DİNE VEFA

Dine çok vefalı olmak demek, çok rahatlıkla Allah’ın bize verdiği her şeyi O’nun yoluna feda edebilmek demektir.